Arta Înțelepciunii Lumești

de Balthasar Gracián

Traducerea din spaniolă în engleză:

Joseph Jacobs (1892)

Această traducere engleză se află în **domeniu public** (public domain).

Traducere din engleză în română, digitizare și tehnoredactare LaTeX:

Jurcone Ramiro (2026)

Această traducere în română este **complet liberă**.

Poate fi distribuită, utilizată, copiată și reprodusă
fără nicio restricție, în orice scop.

Prefață

Despre Baltasar Gracián (1601–1658). Baltasar Gracián a fost un preot iezuit spaniol, filosof și scriitor din Epoca de Aur a Spaniei. Operele sale, în special *„Arta Înțelepciunii Lumești"* (titlul original spaniol: *„Oráculo Manual y Arte de Prudencia"*), au influențat gânditori de-a lungul secolelor, inclusiv pe Schopenhauer, care i-a tradus opera în germană și l-a numit pe Gracián unul dintre autorii săi preferați.

Despre această operă. *„Arta Înțelepciunii Lumești"* conține 300 de aforisme — observații concise și pătrunzătoare despre natura umană, interacțiunea socială și înțelepciunea practică pentru a naviga complexitățile vieții. Scrise în secolul al XVII-lea, aceste înțelepciuni rămân remarcabil de relevante pentru viața modernă.

Teme principale. Lucrarea explorează înțelepciunea practică — cum să acționezi prudent echilibrând idealismul cu realismul; natura umană — perspective profunde asupra caracterului și motivației; navigarea socială — arta subtilă a influenței și diplomației; autocunoașterea — ca fundament al acțiunii eficiente; și cultivarea excelenței personale cu integritate etică.

De ce să citești Gracián astăzi. Într-o epocă a soluțiilor rapide și a sfaturilor superficiale, Gracián oferă profunzime — o înțelepciune care și-a dovedit valoarea de-a lungul secolelor și culturilor. Aforismele sale răsplătesc contemplarea și oferă cadre de gândire pentru provocările atemporale ale omenirii. Fie că navighezi relații profesionale, iei decizii strategice sau cauți să înțelegi mai bine oamenii, perspectivele lui Gracián oferă îndrumare prac-

tică bazată pe o profundă înțelegere a naturii umane.

Cum să abordezi acest text. Citește lent — fiecare aforism merită reflecție. Revino la aforisme pe măsură ce situațiile vieții le iluminează sensul. Aplică perspectivele sale în contexte moderne — natura umană pe care o descrie nu s-a schimbat.

Jurcone Ramiro

ARTA ÎNȚELEPCIUNII LUMEȘTI

de Balthasar Gracian

Bazat pe traducerea din spaniolă de Joseph Jacobs[1892]

01. Totul este la apogeu, în special arta de a-ți croi drumul în lume. În zilele noastre este nevoie de mai mult pentru a forma un singur om înțelept decât era nevoie în trecut pentru a forma șapte înțelepți, și în zilele noastre este nevoie de mai mult pentru a avea de-a face cu o singură persoană decât era nevoie în trecut pentru a avea de-a face cu un întreg popor.

02. Caracterul și intelectul: cei doi poli ai capacității noastre; unul fără celălalt nu este decât jumătatea drumului spre fericire. Intelectul nu este suficient, este nevoie și de caracter. Pe de altă parte, este ghinionul prostului să nu reușească să obțină poziția, slujba, vecinătatea și cercul de prieteni care i se potrivesc.

03. Păstrează lucrurile în suspans pentru o vreme. Admirația pentru noutatea lor sporește valoarea realizărilor tale. Este inutil și insipid să joci cu cărțile pe masă. Dacă nu te declari imediat, trezești așteptări, mai ales când importanța poziției tale te face obiectul atenției generale. Amestecă puțin mister în toate lucrurile, iar chiar misterul trezește venerație. Și când explici, nu fi prea explicit, la fel cum nu-ți expui gândurile cele mai ascunse în relațiile obișnuite. Tăcerea prudentă este sfânta sfintelor înțelepciunii lumești. O rezoluție declarată nu este niciodată apreciată ; ea lasă doar loc pentru critici. Și dacă se întâmplă să eșueze, ești de două ori nefericit. În plus, imiți calea divină când îi faci pe oameni să se minuneze și să privească.

04. Cunoașterea și curajul sunt elementele măreției. Ele conferă nemurire, pentru că sunt nemuritoare. Fiecare este atât cât știe, iar cel înțelept poate face orice. Un om fără cunoaștere, o lume fără lumină. Înțelepciune și putere, ochi și mâini. Cunoașterea fără curaj este sterilă.

05. Creează un sentiment de dependență. Nu cel care împodobește, ci cel care adoră creează o divinitate. Înțeleptul preferă să vadă oamenii având nevoie de el decât mulțumindu-i. A-i menține pe pragul speranței este diplomatic, a te baza pe recunoștința lor este grosolan; speranța are o memorie bună, recunoștința una proastă. Se obține mai mult din dependență decât din curtoazie. Cel care și-a potolit setea întoarce spatele fântânii, iar portocala odată stoarsă cade de pe platoul de aur în coșul de gunoi. Când dependența dispare, comportamentul bun dispare odată cu ea, la fel și respectul. Să fie una dintre principalele lecții ale experienței să menținem speranța vie fără a o satisface pe deplin, păstrând-o pentru a ne face mereu necesari chiar și pentru un patron pe tron. Dar să nu lăsăm tăcerea să ajungă la exces, ca să nu greșim, și să nu lăsăm eșecul altuia să devină incurabil de dragul propriului nostru avantaj.

06. Un om la apogeul său. Nu ne naștem perfecți: în fiecare zi ne dezvoltăm personalitatea și vocația până când atingem apogeul ființei noastre desăvârșite, până la împlinirea deplină a realizărilor și excelențelor noastre. Acest lucru se cunoaște prin puritatea gustului nostru, claritatea gândirii noastre, maturitatea judecății noastre și fermitatea voinței noastre. Unii nu ajung niciodată la desăvârșire; întotdeauna le lipsește ceva; alții se maturizează târziu. Omul desăvârșit, înțelept în vorbire, prudent în acțiuni, este admis în cercul de prieteni al persoanelor discrete și chiar căutat de acestea.

07. Evită victoriile asupra superiorilor. Toate victoriile nasc ură, iar cea asupra superiorului tău este nesăbuită sau fatală. Superioritatea este întotdeauna detestată, cu atât mai mult superioritatea asupra superiorilor.

Prudența poate ascunde avantajele comune; de exemplu, aspectul fizic plăcut poate fi mascat de îmbrăcămintea neglijentă. Există unii care îți vor acorda prioritate în ceea ce privește norocul sau buna dispoziție, dar niciunul în ceea ce privește bunul simț, mai ales un prinț; pentru că bunul simț este o prerogativă regală, orice pretenție la acesta este un caz de lezmajestate. Ei sunt prinți și doresc să fie astfel în cea mai princiară dintre calități. Ei vor permite unui om să-i ajute, dar nu să-i depășească, și vor considera orice sfat oferit ca o amintire a ceva ce au uitat, mai degrabă decât ca un ghid către ceva ce nu pot găsi. Stelele ne învață această finețe cu un tact fericit; deși sunt copiii lui și strălucitoare ca el, ele nu rivalizează niciodată cu strălucirea soarelui.

08. A fi fără pasiuni. Este un privilegiu al celui mai înalt ordin al minții. Însăși eminența lor îi scutește de a fi afectați de impulsuri trecătoare și joase. Nu există o regulă mai înaltă decât aceea de a te stăpâni pe tine însuți, pe impulsurile tale: acesta este triumful liberului arbitru. Atâta timp cât pasiunea stăpânește caracterul, să nu aspiri la o funcție înaltă; cu cât mai puțin, cu atât mai bine. Este singura modalitate rafinată de a evita scandalurile; ba mai mult, este cea mai scurtă cale de a recâștiga o bună reputație.

09. Evită defectele națiunii tale. Apa împărtășește calitățile bune sau rele ale straturilor prin care curge, iar omul le împărtășește pe cele ale climatului în care s-a născut. Unii datorează mai mult decât alții țării lor natale, deoarece cerul este mai favorabil în zenit. Nu există nici măcar printre cele mai civilizate națiuni una care să nu aibă vreun defect specific pe care alte națiuni îl critică pentru a se lăuda sau pentru a avertiza. Este o dovadă de inteligență să corectezi în tine însuți astfel de defecte naționale sau chiar să le ascunzi: vei fi foarte apreciat pentru că ești unic printre semenii tăi și, deoarece se așteaptă mai puțin de la tine, vei fi cu atât mai stimat. Există, de asemenea, defecte familiale, precum și defecte legate de poziție, de funcție

sau de vârstă. Dacă toate acestea se regăsesc într-o singură persoană și nu sunt atent protejate, ele creează un monstru intolerabil.

10. Norocul și faima. Unde unul este nestatornic, celălalt este durabil. Primul pentru viață, al doilea după aceea; unul împotriva invidiei, celălalt împotriva uitării. Norocul este dorit, uneori ajutat; faima este câștigată. Dorința de faimă izvorăște din cea mai bună parte a omului. A fost și este sora giganților; merge întotdeauna la extreme - monștri oribili sau prodigi strălucitori.

11. Cultivați-i pe cei care vă pot învăța. Lăsați relațiile prietenilor să fie o școală de cunoaștere, iar cultura să fie învățată prin conversație: astfel, vă faceți prietenii învățătorii voștri și amestecați plăcerile conversației cu avantajele instruirii. Persoanele sensibile se bucură astfel de plăceri alternante: culeg aplauze pentru ceea ce spun și câștigă instruire din ceea ce aud. Suntem întotdeauna atrași de ceilalți din propriul nostru interes, dar în acest caz este vorba de un interes superior. Oamenii înțelepți frecventează casele marilor nobili nu pentru că sunt temple ale vanității, ci ca teatre ale bunei creșteri. Există domni care se bucură de reputația de înțelepți ai lumii, deoarece nu numai că sunt ei înșiși oracole ale nobilimii prin exemplul și comportamentul lor, dar și cei care îi înconjoară formează o academie bine crescută a înțelepciunii lumii, de cea mai bună și nobilă calitate.

12. Natura și arta: materialul și măiestria. Nu există frumusețe neornamentată și nici excelență care să nu devină barbară dacă nu ar fi susținută de artificiu: acesta remediază răul și îmbunătățește binele. Natura rareori ne oferă ceea ce este mai bun; pentru asta trebuie să recurgem la artă. Fără aceasta, cea mai bună dintre înclinațiile naturale este necultivată, iar jumătate din excelență lipsește dacă nu există pregătire. Fiecare are ceva necizelat fără o pregătire artificială, iar fiecare tip de excelență are nevoie de o anumită cizelare.

13. Acționează uneori pe baza unei a doua gândiri, alteori pe

baza primului impuls.

Viața omului este o luptă împotriva răutății oamenilor. Perspicacitatea luptă cu schimbări strategice de intenție: nu face niciodată ceea ce amenință, ci urmărește doar să scape neobservată. Țintește în aer cu dexteritate și lovește în direcții neașteptate, căutând întotdeauna să-și ascundă jocul. Ea lasă să se vadă un scop pentru a atrage atenția adversarului, dar apoi se întoarce și cucerește prin neașteptat. Dar o inteligență pătrunzătoare anticipează acest lucru prin vigilență și pândește din ambuscadă. Ea înțelege întotdeauna opusul a ceea ce adversarul dorește să înțeleagă și recunoaște fiecare viclenie. Ea lasă primul impuls să treacă și așteaptă al doilea, sau chiar al treilea. Sagacitatea se ridică acum la înălțimi mai mari când vede că artificiul său este prevăzut și încearcă să înșele prin adevăr însuși, își schimbă jocul pentru a-și schimba înșelăciunea și înșeală fără a înșela, bazându-și înșelăciunea pe cea mai mare sinceritate. Dar inteligența adversă este în gardă cu o vigilență sporită și descoperă întunericul ascuns de lumină și descifrează fiecare mișcare, cu atât mai subtilă cu cât este mai simplă. În acest fel, vicleanul Python combate razele îndepărtate ale lui Apollo.

14. Lucrul în sine și modul în care este făcut. „Substanța" nu este suficientă: este necesar și „accidentul", așa cum spun scolasticii. O manieră proastă strică totul, chiar și rațiunea și dreptatea; una bună oferă totul, aurește un Nu, îndulcește adevărul și adaugă o notă de frumusețe bătrâneții înseși. Modul joacă un rol important în afaceri, o manieră bună se strecoară în afecțiuni. Comportamentul frumos este o bucurie în viață, iar o expresie plăcută ajută la ieșirea dintr-o dificultate într-un mod remarcabil.

15. Păstrați spiritele slujitoare. Este un privilegiu al celor puternici să se înconjoare de campioni ai intelectului; aceștia îi eliberează de orice teamă de ignoranță, aceștia se ocupă pentru ei de punctele controversate ale fiecărei dificultăți. Este o măreție rară să te folosești de înțelepți și depășește cu mult gustul barbar al lui Tigranes, care avea o pasiune pentru monarhii

captivi ca servitori ai săi. Este un nou tip de supremație, cel mai bun pe care viața îl poate oferi, să ai ca servitori prin pricepere pe cei care, prin natură, sunt stăpânii noștri. Este un lucru măreț să știi, puțin să trăiești: nu există viață adevărată fără cunoaștere. Există o inteligență remarcabilă în a studia fără a studia, în a obține mult prin intermediul multora și, prin intermediul lor, a deveni înțelept. Apoi vorbești în sala consiliului în numele multora, și la fel de mulți înțelepți vorbesc prin gura ta pe câți au fost consultați în prealabil: astfel obții faima unui oracol prin munca altora. Astfel de spirite slujitoare distilează cele mai bune cărți și servesc chintesența înțelepciunii. Dar cel care nu poate avea înțelepți în slujba sa ar trebui să-i aibă ca prieteni.

16. Cunoașterea și intențiile bune asigură împreună continuitatea succesului. Un intelect fin căsătorit cu o voință rea a fost întotdeauna un monstru nenatural. O voință rea otrăvește toate excelențele: ajutată de cunoaștere, ea distruge doar cu o mai mare subtilitate. Este o superioritate mizerabilă care duce doar la ruină. Cunoașterea fără sens este o dublă nebunie.

17. Variați modul de acțiune; nu procedați întotdeauna la fel, pentru a distrage atenția, mai ales dacă există un rival. Nu acționați întotdeauna din primul impuls; ei vor recunoaște repede uniformitatea și, anticipând, vă vor zădărnici planurile. Este ușor să omori o pasăre care zboară drept; nu și una care se răsucește. Nu acționați întotdeauna după a doua gândire: ei pot discerne planul a doua oară. Inamicul este în alertă, este nevoie de mare îndemânare pentru a-l învinge. Jucătorul nu joacă niciodată cartea pe care o așteaptă adversarul, și cu atât mai puțin cea pe care o dorește.

18. Aplicarea și abilitatea. Nu se poate atinge eminența fără ambele, iar acolo unde se unesc, se află cea mai mare eminență. Mediocritatea obține mai mult cu aplicare decât superioritatea fără ea. Munca este prețul care se plătește pentru reputație. Ce costă puțin valorează puțin. Chiar și pentru cele mai înalte funcții, doar în unele cazuri este nevoie de aplicare, rareori

de talent. A prefera succesul moderat în lucruri mari decât eminența într-o funcție umilă are scuza unei minți generoase, dar nu și a te mulțumi cu mediocritatea umilă când ai putea străluci printre cei mai înalți. Astfel, natura și arta sunt amândouă necesare, iar aplicarea le pune pe amândouă pe pecete.

19. Nu trezi așteptări exagerate la intrare. Este ghinionul obișnuit al tuturor celebrităților să nu îndeplinească ulterior așteptările formate în prealabil despre ele. Realul nu poate fi niciodată egal cu imaginarul, pentru că este ușor să formezi idealuri, dar foarte dificil să le realizezi. Imaginația se căsătorește cu speranța și dă naștere la mult mai mult decât sunt lucrurile în sine. Oricât de mari ar fi excelențele, ele nu sunt niciodată suficiente pentru a îndeplini așteptările, iar oamenii, dezamăgiți de așteptările lor exorbitante, sunt mai dispuși să fie deziluzionați decât să admire. Speranța este un mare falsificator al adevărului; lăsați priceperea să vă protejeze împotriva acestui lucru, asigurându-vă că împlinirea depășește dorința. Câteva încercări credibile la început sunt suficiente pentru a trezi curiozitatea fără a se angaja față de obiectivul final. Este mai bine ca realitatea să depășească proiectul și să fie mai bună decât se credea. Această regulă nu se aplică celor răi, pentru că aceeași exagerare este un mare ajutor pentru ei; ei sunt învinși în mijlocul aplauzelor generale, iar ceea ce părea la început o ruină extremă ajunge să fie considerat destul de suportabil.

20. Un om al epocii. Cei mai rari indivizi depind de epoca lor. Nu toată lumea găsește epoca pe care o merită și, chiar și atunci când o găsește, nu știe întotdeauna cum să o utilizeze. Unii oameni au fost demni de un secol mai bun, pentru că nu toate tipurile de bine triumfă întotdeauna. Lucrurile au perioada lor; chiar și excelențele sunt supuse modei. Înțeleptul are un avantaj: este nemuritor. Dacă acesta nu este secolul lui, vor fi multe altele.

21. Arta de a fi norocos. Există reguli ale norocului: pentru înțelepți, nu totul este întâmplare: norocul poate fi ajutat de grijă. Unii se

mulțumesc să se așeze cu încredere la poarta Fortunii, așteptând până când aceasta se deschide. Alții fac mai bine și înaintează și profită de îndrăzneala lor inteligentă, ajungând la zeiță și câștigându-i favoarea pe aripile virtuții și vitejiei lor. Dar într-o filosofie adevărată nu există alt arbitru decât virtutea și perspicacitatea; pentru că nu există noroc sau ghinion, ci doar înțelepciune și inversul acesteia.

22. Un om cu cunoștințe la obiect. Înțelepții se înarmează cu erudiție rafinată și elegantă; o cunoaștere practică a ceea ce se întâmplă, nu de natură obișnuită, ci mai degrabă de expert. Ei posedă o bogată rezervă de zicători înțelepte și spirituale și de fapte nobile și știu cum să le folosească în ocazii potrivite. Adesea se învață mai multe dintr-o glumă decât din cea mai serioasă învățătură. Cunoștințele practice ajută pe unii mai mult decât cele șapte arte, oricât de liberale ar fi acestea.

23. Fii impecabil: condiția indispensabilă a perfecțiunii. Puțini trăiesc fără vreun punct slab, fizic sau moral, pe care îl răsfață pentru că l-ar putea vindeca cu ușurință. Perspicacitatea celorlalți regretă adesea să vadă un mic defect atașat unui ansamblu de calități înalte, și totuși un singur nor poate ascunde întregul soare. Există, de asemenea, pete pe reputația noastră pe care răutatea le descoperă repede și le observă continuu. Cea mai mare abilitate este să le transformi în ornament. Așa că Cezar și-a ascuns defectele naturale cu lauri.

24. Ține imaginația sub control; uneori corectând-o, alteori ajutând-o. Pentru că este extrem de importantă pentru fericirea noastră și chiar îndreaptă rațiunea. Poate tirania și nu se mulțumește să privească, ci influențează și chiar domină adesea viața, făcând-o să fie fericită sau grea, în funcție de nebunia la care duce. Pentru că ne face fie mulțumiți, fie nemulțumiți de noi înșine. În fața unora, ea le arată continuu pedepsele acțiunilor și devine biciul umilitor al acestor proști. Altora le promite fericire și aventură cu o iluzie fericită. Poate face toate acestea, dacă nu este ținută sub control de

cea mai prudentă stăpânire de sine.

25. Învață să înțelegi aluziile. Odinioară, arta artelor era să fii capabil să discuți; acum, acest lucru nu mai este suficient. Trebuie să știm să înțelegem aluziile, mai ales pentru a ne deziluziona. Cel care nu înțelege ușor nu se poate face înțeles. Pe de altă parte, există pretinși ghicitori ai inimii și lincși ai intențiilor. Adevărurile care ne privesc cel mai mult pot fi spuse doar pe jumătate, dar cu atenție putem înțelege întregul sens. Când auzi ceva favorabil, ține-ți credulitatea sub control; dacă este nefavorabil, dă-i pinteni.

26. Descoperă punctul slab al fiecărui om. Este arta de a le pune voința în acțiune. Este nevoie de mai multă îndemânare decât de hotărâre. Trebuie să știi unde să ajungi la fiecare. Fiecare voință are un motiv special care variază în funcție de gusturi. Toți oamenii sunt idolatri, unii ai faimei, alții ai interesului propriu, majoritatea ai plăcerii. Abilitatea constă în a cunoaște acești idoli pentru a-i pune în joc. Cunoscând motivația principală a oricărui om, ai, ca să zicem așa, cheia voinței sale. Recurge la motoarele primare, care nu sunt întotdeauna cele mai înalte, ci mai des cele mai joase părți ale naturii sale: există mai multe dispoziții prost organizate decât bine organizate. Mai întâi ghicește pasiunea dominantă a unui om, apelează la ea printr-un cuvânt, pune-o în mișcare prin ispită și vei da în mod infailibil șah-mat libertății sale de voință.

27. Prețuiește intensitatea mai mult decât extinderea. Excelența rezidă în calitate, nu în cantitate. Cele mai bune lucruri sunt întotdeauna puține și rare: cantitatea scade valoarea. Chiar și printre oameni, giganții sunt de obicei adevărații pitici. Unii judecă cărțile după grosime, ca și cum ar fi fost scrise pentru a pune la încercare mai mult forța fizică decât creierul. Extinderea singură nu se ridică niciodată deasupra mediocrității: este nenorocirea geniilor universale că, încercând să se simtă acasă peste tot, nu sunt nicăieri. Intensitatea conferă eminență și se ridică la eroism în

chestiuni sublime.

28. Comun în nimic. În primul rând, nu în gust. O, mare și înțeleptule, să fii neliniștit când faptele tale plac mulțimii! Excesele de aplauze populare nu satisfac niciodată pe cei sensibili. Unii sunt atât de cameleonici în ceea ce privește popularitatea, încât nu găsesc plăcere în aromele dulci ale lui Apollo, ci în respirația mulțimii. În al doilea rând, nu în inteligență. Nu te bucura de uimirea mulțimii, căci ignoranța nu depășește niciodată uimirea. În timp ce nebunia vulgară se minunează, înțelepciunea urmărește șiretlicul.

29. Un om drept se agață de secta dreptății cu o astfel de tenacitate încât nici pasiunile mulțimii, nici violența tiranului nu-l pot face vreodată să încalce limitele dreptății. Dar cine va fi un astfel de Phoenix al echității? Cât de puțini sunt adepții dreptății! Mulți o laudă, într-adevăr, dar... pentru alții. Alții o urmează până când pericolul amenință; apoi cei falși o neagă, cei politici o ascund. Pentru că nu-i pasă dacă se luptă cu prietenia, puterea sau chiar interesul propriu: atunci apare pericolul dezertării. Atunci oamenii vicleni fac distincții plauzibile pentru a nu sta în calea superiorilor lor sau a rațiunilor de stat. Dar cei sinceri și constanți consideră disimularea ca un fel de trădare și pun mai mult preț pe tenacitate decât pe sagacitate. Aceștia se află întotdeauna de partea adevărului și, dacă părăsesc un partid, nu o fac din nestatornicie, ci pentru că ceilalți au părăsit mai întâi adevărul.

30. Nu te implica în ocupații de proastă reputație, și cu atât mai puțin în moduri care aduc mai multă notorietate decât reputație. Există multe secte fanteziste, și omul prudent trebuie să fugă de toate. Există gusturi bizare care iau întotdeauna la inimă tot ceea ce oamenii înțelepți resping; ei trăiesc îndrăgostiți de singularitate. Acest lucru îi poate face într-adevăr cunoscuți, dar mai mult ca obiecte de ridicol decât de reputație. Un om prudent nu își mărturisește nici măcar înțelepciunea, cu atât mai puțin acele chestiuni care îi fac pe adepții lor ridicoli. Acestea nu trebuie

specificate, deoarece disprețul comun le-a evidențiat suficient.

31. Alege norocul și evită ghinionul. Ghinionul este, în general, pedeapsa pentru nebunie, și nu există boală mai contagioasă pentru cei care o împărtășesc. Nu deschide niciodată ușa unui rău mai mic, pentru că altele mai mari se strecoară invariabil după el. Cea mai mare abilitate la cărți este să știi când să renunți; cea mai mică dintre cărțile de atu actuale valorează mai mult decât asul de atu din ultima partidă. Când ai îndoieli, urmează exemplul celor înțelepți și prudenți; mai devreme sau mai târziu, ei vor câștiga partida.

32. Ai reputația de a fi amabil. Este gloria principală a celor înalți și puternici să fie amabili, o prerogativă a regilor de a cuceri bunavoința universală. Acesta este marele avantaj al unei poziții de comandă - de a putea face mai mult bine decât alții. Cei care fac fapte prietenoase își fac prieteni. Pe de altă parte, există unii care se expun pentru că nu sunt amabili, nu din cauza dificultății, ci din cauza unei dispoziții proaste. În toate lucrurile, ei sunt opusul harului divin.

33. Învață să te retragi. Dacă este o mare lecție în viață să știi cum să refuzi, este și mai mare să știi cum să te refuzi pe tine însuți în ceea ce privește atât afacerile, cât și persoanele. Există ocupații străine care consumă timp prețios. A fi ocupat cu ceea ce nu te privește este mai rău decât a nu face nimic. Nu este suficient ca un om prudent să nu se amestece în treburile altora, el trebuie să se asigure că nici ei nu se amestecă în treburile lui. Nu ești obligat să aparții atât de mult tuturor încât să nu mai aparții deloc ție însuți. La fel și cu prietenii, nu trebuie să abuzezi de ajutorul lor sau să le ceri mai mult decât sunt ei înșiși dispuși să ofere. Orice exces este un eșec, dar mai ales în relațiile personale. O moderare înțeleaptă în acest sens păstrează cel mai bine bunăvoința și stima tuturor, pentru că astfel acel dar prețios al curtoaziei nu se erodează treptat. Astfel, îți păstrezi geniul liber să-i selectezi pe cei aleși și nu păcătuiești niciodată împotriva legilor nescrise

ale bunului gust.

34. Cunoaște-ți punctul forte, darul tău preeminent; cultivă-l și vei ajuta restul. Fiecare ar fi excelat în ceva dacă și-ar fi cunoscut punctul forte. Observă în ce calitate excelezi și ocupă-te de asta. Unii excelează în judecată, alții în curaj. Cei mai mulți își încalcă aptitudinile naturale și astfel nu ating superioritatea în nimic. Timpul ne deziluzionează prea târziu în privința a ceea ce ne-a flatat inițial pasiunile.

35. Gândește-te la lucruri, mai ales la cele mai importante. Toți proștii ajung să sufere din cauza lipsei de gândire. Ei nu văd nici măcar jumătate din lucruri și, deoarece nu observă propriile pierderi sau câștiguri, cu atât mai puțin le acordă atenție. Unii acordă multă importanță lucrurilor neimportante și puțină importanță lucrurilor importante, cântărind întotdeauna pe o balanță greșită. Mulți nu-și pierd niciodată bunul simț, pentru că nu au nimic de pierdut. Există chestiuni care ar trebui observate cu cea mai mare atenție a minții și de atunci păstrate în adâncurile sale. Omul înțelept se gândește la tot, dar cu o diferență, cel mai profund acolo unde există o dificultate profundă, și se gândește că poate există mai mult decât crede. Astfel, înțelegerea sa se extinde până la limita înțelegerii sale.

36. În a acționa sau a te abține, cântărește-ți norocul. Depinde mai mult de asta decât de observarea temperamentului tău. Dacă este un prost cel care la patruzeci de ani apelează la Hipocrate pentru sănătate, cu atât mai mult este cel care apelează mai întâi la Seneca pentru înțelepciune. Este o mare abilitate să știi cum să-ți ghidezi norocul chiar și în timp ce îl aștepți. Căci trebuie să faci ceva cu ea așteptând să o folosești la momentul potrivit, deoarece are perioade și oferă oportunități, deși nu poți calcula traiectoria ei, pașii ei sunt atât de neregulați. Când găsești norocul favorabil, pășește cu îndrăzneală înainte, pentru că el favorizează pe cei îndrăzneți și, fiind o femeie, pe cei tineri. Dar dacă ai ghinion, rămâi retras pentru a nu dubla influența stelei tale ghinioniste.

37. Păstrează o rezervă de sarcasme și știi să le folosești. Acesta este punctul de maxim tact în relațiile umane. Astfel de sarcasme sunt adesea aruncate pentru a testa starea de spirit a oamenilor și, prin intermediul lor, se obține adesea cea mai subtilă și pătrunzătoare piatră de încercare a inimii. Alte sarcasme sunt răutăcioase, insolente, otrăvite de invidie sau înveninate de pasiune, fulgere neașteptate care distrug dintr-o dată toată favoarea și stima. Lovite de cel mai mic cuvânt de acest fel, multe se îndepărtează de cea mai strânsă intimitate cu superiorii sau inferiorii, care nu ar putea fi nici măcar zguduită de o întreagă conspirație de insinuări populare sau de răutate privată . Alte sarcasme, pe de altă parte, funcționează în mod favorabil, confirmând și ajutând reputația cuiva. Dar cu cât este mai mare priceperea cu care sunt lansate, cu atât mai mare este prudența cu care ar trebui primite și previziunea cu care ar trebui anticipate. Căci aici cunoașterea răului este în sine un mijloc de apărare, iar o lovitură anticipată ratează întotdeauna ținta.

38. Părăsește-ți norocul cât încă câștigi. Toți cei mai buni jucători fac asta. O retragere elegantă este la fel de bună ca un atac galant. Ascundeți isprăvile când sunt suficiente, sau chiar și când sunt multe. Norocul de lungă durată a fost întotdeauna suspect; întreruptul pare mai sigur și este chiar mai dulce la gust pentru o mică infuzie de dulce-amărui. Cu cât mai mare este grămada de noroc, cu atât mai mare este riscul unei alunecări, și totul se prăbușește. Norocul te răsplătește uneori pentru intensitatea favorurilor sale prin scurtimea duratei lor. Se plictisește repede să poarte pe cineva mult timp pe umerii săi.

39. Recunoaște când lucrurile sunt coapte și apoi bucură-te de ele. Operele naturii ajung toate la un anumit punct de maturitate; până atunci se îmbunătățesc, după aceea degenerează. Puține opere de artă ajung la un astfel de punct în care nu mai pot fi îmbunătățite. Este un privilegiu special al bunului gust să te bucuri de toate lucrurile la maturitatea lor

maximă. Nu toți pot face acest lucru, și nici toți cei care pot să-l facă nu sunt conștienți de acest lucru. Există un punct de maturitate și pentru roadele intelectului; este bine să știm acest lucru atât pentru valoarea lor în utilizare, cât și pentru valoarea lor în schimb.

40. Bunăvoința oamenilor. Este mult să câștigi admirația universală; mai mult, iubirea universală. Ceva depinde de dispoziția naturală, mai mult de practică: prima pune bazele, a doua construiește apoi pe acea fundație. Părțile strălucitoare nu sunt suficiente, deși sunt presupuse; câștigă o părere bună și este ușor să câștigi bunăvoință. Sunt necesare și fapte bune pentru a produce sentimente bune, făcând bine cu ambele mâini, cu cuvinte bune și fapte și mai bune, iubind pentru a fi iubit. Curtoazia este vrăjitoria politică a marilor personalități. Mai întâi pune mâna pe fapte și apoi pe stilouri; cuvintele urmează săbiile; pentru că există bunăvoință de câștigat printre scriitori, și ea este eternă.

41. Nu exagerați niciodată. Este important să nu vorbiți în superlative, pentru a nu ofensa adevărul și pentru a nu da o idee proastă despre înțelegerea voastră. Exagerarea este o risipă a judecății care arată îngustimea cunoștințelor sau a gusturilor voastre. Lauda trezește o curiozitate vie, naște dorința, iar dacă ulterior valoarea nu corespunde prețului, așa cum se întâmplă de obicei, așteptările se revoltă împotriva înșelăciunii și se răzbună prin subestimarea lucrului recomandat și a persoanei care îl recomandă. Un om prudent lucrează cu mai multă prudență și preferă să greșească prin omisiune decât prin comitere. Lucrurile extraordinare sunt rare, de aceea evită evaluările exagerate. Exagerarea este o formă de minciună și te face să pierzi credibilitatea bunului gust, care este mult, și a bunului simț, care este și mai mult.

42. Născut să comande. Este o forță secretă a superiorității să nu trebuiască să te descurci prin șiretlicuri, ci printr-o putere înnăscută de a conduce. Toți se supun ei fără să știe de ce, recunoscând vigoarea secretă

a autorității înnăscute. Astfel de spirite magistrale sunt regi prin merit și lei prin privilegiu înnăscut. Prin stima pe care o inspiră, ei dețin inimile și mințile celorlalți. Dacă celelalte calități ale lor o permit, astfel de oameni sunt născuți pentru a fi motoarele principale ale statului. Ei realizează mai mult printr-un gest decât alții printr-o lungă pledoarie.

43. Gândește cu puțini și vorbește cu mulți. Înotând împotriva curentului, este imposibil să îndepărtezi eroarea, fiind ușor să cazi în pericol; numai un Socrate poate întreprinde acest lucru. Parerea contrară opiniilor altora este considerat o insultă, deoarece este condamnarea lor. Dezgustul este dublat din cauza lucrului blamat și a persoanei care l-a lăudat. Adevărul este pentru puțini, eroarea este atât comună, cât și vulgară. Înțeleptul nu este cunoscut prin ceea ce spune pe acoperișurile caselor, pentru că acolo nu vorbește cu propria voce, ci cu cea a nebuniei comune, oricât de mult gândurile sale cele mai ascunse ar contrazice-o. Cei prudenți evită să fie contrazis la fel de mult pe cât evită să contrazică: deși au critica pregătită, nu sunt gata să o facă publică. Gândirea este liberă, forța nu poate și nu trebuie folosită pentru a o constrânge. Înțeleptul se retrage, așadar, în tăcere, iar dacă își permite să iasă din ea, o face în umbră și în fața câtorva persoane potrivite.

44. Simpatia față de mințile luminate. Este o calitate eroică să fii de acord cu eroii. Este ca un miracol al naturii, atât pentru misterul său, cât și pentru utilitatea sa. Există o înrudire naturală între inimi și minți: efectele sale sunt de așa natură încât ignoranța vulgară o consideră vrăjitorie. Odată stabilită stima, urmează bunăvoința, care uneori ajunge la afecțiune. Ea convinge fără cuvinte și obține fără a câștiga. Această simpatie este uneori activă, alteori pasivă, ambele la fel de fericite; cu cât este mai sublimă, cu atât mai mult. Este o mare artă să recunoști, să distingi și să utilizezi acest dar. Nici o cantitate de energie nu este suficientă fără această favoare a naturii.

45. Folosește, dar nu abuza de viclenie. Nu trebuie să te bucuri de ea, și cu atât mai puțin să te lauzi cu ea. Tot ceea ce este artificial trebuie ascuns, mai ales viclenia, care este urâtă. Înșelăciunea este foarte folosită; de aceea, prudența noastră trebuie să fie dublă, dar fără a se vedea, pentru că trezește neîncredere, provoacă multă supărare, trezește răzbunare și dă naștere la mai multe rele decât ți-ai putea imagina. A acționa cu prudență este un mare avantaj în acțiune și nu există dovadă mai mare de înțelepciune. Cea mai mare abilitate în orice faptă constă în stăpânirea sigură cu care este executată.

46. Stăpânește-ți antipatiile. Adesea ne permitem să avem antipatii, și asta înainte de a ști ceva despre o persoană. Uneori, această aversiune înnăscută, dar vulgară, se atașează de personalități eminente. Bunul simț stăpânește acest sentiment, pentru că nu există nimic mai discreditant decât să nu-i placem pe cei mai buni decât noi. Așa cum simpatia față de oamenii mari ne înnobilează, la fel antipatia față de ei ne degradează.

47. Evită „afacerile de onoare” – unul dintre principalele obiective ale prudenței. La oamenii cu mari abilități, extremele sunt ținute la distanță, astfel încât există o distanță mare între ele, iar ei se mențin întotdeauna în mijlocul prudenței lor, astfel încât le ia timp să o depășească. Este mai ușor să eviți astfel de afaceri decât să ieși cu bine din ele. Ele ne pun la încercare judecata; este mai bine să le evităm decât să le învingem. O chestiune de onoare duce la alta și poate duce la o chestiune de dezonoare. Există oameni care, prin natura lor sau prin naționalitate, intră cu ușurință în astfel de obligații. Dar pentru cel care umblă în lumina rațiunii, o astfel de chestiune necesită o lungă reflecție. Este nevoie de mai multă curaj pentru a nu se implica în chestiune decât pentru a o învinge. Când există un nebun gata pentru ocazie, unul se poate scuza de la a fi al doilea.

48. Fii meticulos. Cât de mult depinde de persoană. Interiorul trebuie să fie cel puțin la fel de important ca exteriorul. Există naturi care sunt doar

de fațadă, ca și casele care, din lipsă de mijloace, au porticul unui palat care duce la camerele unei căsuțe. Nu are rost să insiști cu astfel de persoane, chiar dacă ele te plictisesc, pentru că conversația se stinge după prima salutare. Ele se fâțâie prin primele complimente ca niște săgeți siciliene, dar tăcerea le succede curând, pentru că fluxul cuvintelor încetează repede acolo unde nu există izvor de gânduri. Alții pot fi păcăliți de ele pentru că ei înșiși nu văd decât suprafața, dar nu și cei prudenți, care privesc în interiorul lor și nu găsesc acolo nimic altceva decât motive de dispreț.

49. Observație și judecată. Un om cu aceste reguli controlează lucrurile, nu ele pe el. El sondează imediat cele mai adânci adâncuri; este un frenolog prin intermediul fizionomiei. Când vede o persoană, o înțelege și îi judecă natura cea mai ascunsă. Din câteva observații, descifrează cele mai ascunse colțuri ale naturii sale. Observație ascuțită, intuiție subtilă, deducție judicioasă: cu acestea descoperă, observă, înțelege și comprehendează totul.

50. Nu-ți pierde niciodată respectul de sine și nu fi prea familiar cu tine însuți. Lasă propriul tău sentiment corect să fie adevăratul standard al rectitudinii tale și datorează mai mult strictеții propriei tale judecăți decât tuturor sancțiunilor externe. Renunță la orice este nepotrivit mai mult din respect pentru propria ta respect de sine decât din teamă față de autoritatea externă. Acordă atenție acestui lucru și nu va mai fi nevoie de tutorele imaginar al lui Seneca.

51. Învață să alegi bine. Cea mai mare parte a vieții depinde de asta. Este nevoie de bun gust și judecată corectă, pentru care nici intelectul, nici studiul nu sunt suficiente. Pentru a fi selectiv, trebuie să alegi, iar pentru asta sunt necesare două lucruri: să fii capabil să alegi și apoi să alegi ce este mai bun. Există mulți oameni cu mintea fertilă și subtilă, cu judecată ascuțită, cu multă învățătură și cu mare spirit de observație, care totuși sunt în încurcătură când vine momentul să aleagă. Ei aleg întotdeauna ce este mai rău, ca și cum ar fi încercat să greșească. Astfel, acesta este unul dintre

cele mai mari daruri de sus.

52. Nu te lăsa niciodată descurajat. Un mare obiectiv al prudenței este să nu te lași niciodată descurajat. Este semnul unui om adevărat, cu o inimă nobilă, pentru că mărinimia nu se lasă ușor descurajată. Pasiunile sunt umorile sufletului, iar orice exces al acestora slăbește prudența; dacă se revarsă prin gură, reputația va fi în pericol. De aceea, un om trebuie să fie atât de stăpân pe sine încât nici în cele mai norocoase, nici în cele mai nefavorabile circumstanțe nimic să nu-i poată afecta reputația tulburându-i stăpânirea de sine, ci mai degrabă să i-o sporească arătându-i superioritatea.

53. Hărnic și inteligent. Hărnicia execută prompt ceea ce inteligența elaborează încet. Graba este defectul proștilor; ei nu cunosc punctul crucial și se apucă de treabă fără pregătire. Pe de altă parte, cei înțelepți eșuează mai des din cauza amânării; previziunea naște deliberarea, iar acțiunea neglijentă anulează adesea judecata promptă. Rapiditatea este mama norocului. Cel care nu lasă nimic pe mâine a făcut mult. Festina lente este un motto regal.

54. Învață să-ți arăți dinții. Chiar și iepurii pot trage de coama unui leu mort. Curajul nu este o glumă. Dacă cedezi în fața primului, trebuie să cedezi și în fața celui de-al doilea, și așa mai departe până la ultimul, iar pentru a-ți atinge scopul în cele din urmă, vei depune la fel de mult efort cât ai fi depus pentru a obține mult mai mult la început. Curajul moral depășește curajul fizic; ar trebui să fie ca o sabie ținută gata de folosire în teaca prudenței. Este scutul unui loc măreț ; lașitatea morală te coboară mai mult decât cea fizică. Mulți au avut calități eminente, dar, din lipsă de curaj, au dus o viață lipsită de vigoare și și-au găsit mormântul în propria lene. Natura înțeleaptă a combinat cu grijă în albine dulceața mierii cu ascuțimea acului.

55. Așteaptă. Este un semn al unei inimi nobile, înzestrate cu răbdare, care nu se grăbește niciodată, nu se înfurie niciodată. Mai întâi stăpânește-te pe tine însuți dacă vrei să stăpânești pe alții. Trebuie să treci

prin circumferința timpului înainte de a ajunge în centrul oportunității. O rezervă înțeleaptă condimentează scopurile și maturizează mijloacele. Cârja timpului are un efect mai mare decât ciocanul de fier al lui Hercule. Dumnezeu Însuși nu pedepsește cu o nuia, ci cu timpul. A rostit un cuvânt mare cel care a spus: „Timpul și cu mine împotriva oricăror doi". Norocul însuși răsplătește așteptarea cu premiul cel mare.

56. Ai prezență de spirit. Copilul unei promptitudini fericite a spiritului. Datorită acestei vivacități și vigilențe, nu există teamă de pericol sau ghinion. Mulți reflectează mult doar pentru a greși în final: alții își ating scopul fără să se gândească la el în prealabil. Există naturi de Antiperistasis care lucrează cel mai bine în situații de urgență. Sunt ca niște monștri care reușesc în tot ce fac în mod spontan, dar eșuează în tot ce gândesc. Un lucru li se întâmplă imediat sau niciodată: pentru ei nu există curte de apel. Rapiditatea câștigă aplauze pentru că dovedește o capacitate remarcabilă, subtilitate în judecată, prudență în acțiune.

57. Încet și sigur. Destul de devreme, dacă e bine. Ce se face repede se poate desface repede. Pentru a dura o eternitate este nevoie de o eternitate de pregătire. Numai excelența contează; numai realizările dăinuie. Inteligența profundă este singura bază pentru nemurire. Ce valorează mult costă mult. Metalele prețioase sunt cele mai grele.

58. Adaptează-te la compania ta. Nu este nevoie să-ți arăți abilitățile în fața tuturor. Nu folosi mai multă forță decât este necesar. Nu face cheltuieli inutile, nici de cunoștințe, nici de putere. Vânătorul priceput lansează doar atâtea păsări cât este necesar pentru vânătoare. Dacă astăzi te dai prea mult în spectacol, mâine nu vei mai avea ce arăta. Ai întotdeauna la îndemână ceva nou cu care să uimești. A arăta ceva nou în fiecare zi menține vie așteptarea și ascunde limitele capacității.

59. Învață să închei bine. În casa Norocului, dacă intri pe poarta plăcerii, trebuie să ieși pe cea a durerii și viceversa. Prin urmare, trebuie

să te gândești la final și să acorzi mai multă importanță unei ieșiri grațioase decât aplauzelor la intrare. Este soarta obișnuită a celor nefericiți să aibă un început foarte norocos și un sfârșit foarte tragic. Importante nu sunt aplauzele vulgare la intrare - care vin la aproape toți - ci sentimentul general la ieșire. Puțini în viață sunt considerați demni de un bis. Norocul rareori însoțește pe cineva până la ușă: oricât de călduroasă ar fi primirea, el se grăbește să-și ia rămas bun de la oaspetele care pleacă.

60. O judecată sănătoasă. Unii se nasc înțelepți și, cu acest avantaj natural, încep studiile cu o parte din cunoștințe deja stăpânite. Odată cu vârsta și experiența, rațiunea lor se maturizează și astfel ajung la o judecată sănătoasă. Ei detestă tot ceea ce este capricios, considerând că îndepărtează prudența de la calea cea dreaptă, mai ales în chestiuni de stat, unde certitudinea este atât de necesară, datorită importanței problemelor implicate. Astfel de oameni merită să stea la cârma statului, fie ca piloți, fie ca oameni la volan.

61. A excela în ceea ce este excelent. O mare raritate printre excelențe. Nu poți avea un om mare fără ceva preeminent. Mediocrii nu câștigă niciodată aplauze. Eminenta într-o funcție distinsă ne diferențiază de mulțimea vulgară și ne clasează printre aleși. A fi distins într-o funcție mică înseamnă a fi mare în lucruri mici: cu cât mai mult confort, cu atât mai puțină glorie. Cea mai înaltă eminență în treburile mari are caracteristica regală de a stârni admirație și de a câștiga bunăvoință.

62. Folosește instrumente bune. Unii ar vrea ca subtilitatea minții lor să fie dovedită de meschinătatea instrumentelor lor. Este o satisfacție periculoasă și merită o pedeapsă fatală. Excelența unui ministru nu a diminuat niciodată măreția stăpânului său. Toată gloria exploatărilor revine actorului principal; la fel și toată vina. Faima are de-a face numai cu principalii. Ea nu spune: „Acesta a avut servitori buni, acela a avut servitori răi”, ci: „Acesta a fost un artist bun, acela unul rău”. Alegeți-vă asistenții și testați-i, pentru

că trebuie să aveți încredere în ei pentru nemurirea faimei.

63. A fi primul de acest fel este o excelență, iar a fi și eminent în acest domeniu, o excelență dublă. A avea prima mișcare este un mare avantaj atunci când jucătorii sunt egali. Mulți oameni ar fi fost adevărați Phoenix dacă ar fi fost primii de acest fel. Cei care vin primii sunt moștenitorii faimei; ceilalți primesc doar alocația unui frate mai mic: indiferent ce fac, nu pot convinge lumea că sunt mai mult decât papagali. Abilitatea prodigilor poate găsi o nouă cale spre eminență, dar prudența îi însoțește pe tot parcursul drumului. Prin noutatea întreprinderilor lor, înțelepții își scriu numele în cartea de aur a eroilor. Unii preferă să fie primii în lucruri de importanță minoră decât al doilea în exploatări mai mari.

64. Evită îngrijorarea. O astfel de prudență aduce propria recompensă. Scapă de multe și este astfel moașa confortului și, prin urmare, a fericirii. Nu da și nu primi vești proaste decât dacă acest lucru poate ajuta. Urechile unor oameni sunt umplute cu dulceața lingușirii; ale altora cu amărăciunea scandalului, în timp ce unii nu pot trăi fără o supărare zilnică, la fel cum Mitridate nu putea trăi fără otravă. Nu este o regulă de viață să vă pregătiți pentru necazuri pe tot parcursul vieții pentru a oferi o bucurie temporară altcuiva, oricât de apropiat și drag v-ar fi. Nu trebuie să vă stricați niciodată șansele de a face pe plac altcuiva care vă sfătuiește și se ține departe de problemă, iar în toate cazurile în care a face pe plac altcuiva implică a vă dezavantaja pe voi înșivă, este o regulă de folos este că mai bine ca el să sufere acum decât voi mai târziu și în deșert.

65. Gustul rafinat. Îl poți antrena ca și intelectul. Cunoașterea deplină stimulează dorința și sporește plăcerea. Poți recunoaște un spirit nobil după rafinamentul gustului său: trebuie să fie ceva măreț pentru a putea satisface o minte măreață. Mușcături mari pentru guri mari, lucruri mărețe pentru spirite mărețe. În fața judecății lor, cei mai curajoși tremură, cei mai perfecți își pierd încrederea. Lucrurile de primă importanță sunt puține; să

fie aprecierea rară. Gustul poate fi transmis prin relații: mare noroc să te asociezi cu gustul cel mai înalt. Dar nu te preface că ești nemulțumit de toate: este extremul nebuniei și mai urât dacă provine din afectare decât din donquijotism. Unii ar vrea ca Dumnezeu să creeze o altă lume și alte idealuri pentru a le satisface imaginația fantastică.

66. Vezi ca lucrurile să se termine bine. Unii țin mai mult la rigoarea jocului decât la câștigarea lui, dar pentru lume discreditarea eșecului final anulează orice recunoaștere a grijii anterioare. Învingătorul nu trebuie să dea explicații. Lumea nu observă detaliile măsurilor luate, ci doar rezultatul bun sau rău. Nu pierzi nimic dacă îți atingi scopul. Un final bun poleiește totul, oricât de nesatisfăcătoare ar fi mijloacele. Astfel, uneori face parte din arta vieții să încalci regulile artei, dacă nu poți termina bine altfel.

67. Preferă vocațiile „în evidență". Majoritatea lucrurilor depind de satisfacția celorlalți. Stima este pentru excelență ceea ce zefirul este pentru flori, suflul vieții. Există unele chemări care câștigă stima universală, în timp ce altele, mai importante, nu sunt apreciate. Primele, urmărite sub ochii tuturor, obțin favoarea universală; celelalte, deși sunt mai rare și mai valoroase, rămân obscure și neobservate, onorate, dar neaplaudate. Printre prinți, cuceritorii sunt cei mai celebrați și, prin urmare, regii din Aragon au câștigat astfel de aplauze ca războinici, cuceritori și oameni mari. Un om capabil va prefera vocațiile evidente, pe care toți oamenii le cunosc și le utilizează, și astfel devine nemuritor prin sufragiu universal.

68. Este mai bine să ajuți cu inteligența decât cu memoria. Cu atât mai mult cu cât memoria necesită doar amintire, iar inteligența rațiune. Multe persoane omit ceea ce este potrivit pentru că nu le vine în minte; sfatul unui prieten în astfel de ocazii le poate permite să vadă avantajele. Una dintre cele mai mari daruri ale minții este aceea de a putea oferi ceea ce este necesar în acel moment: din cauza lipsei acesteia, multe lucruri nu reușesc să fie realizate. Împărtășește lumina inteligenței tale, atunci când o

ai, și cere-o atunci când nu o ai, prima cu prudență, ultima cu nerăbdare. Nu da mai mult decât un indiciu: această finețe este necesară mai ales când atinge interesul celui căruia îi trezești atenția. Ar trebui să dai doar o mostră la început, iar apoi să treci la mai mult când asta nu este suficient. Dacă el se gândește la Nu, caută Da. Aici stă istețimea, pentru că majoritatea lucrurilor nu se obțin pur și simplu pentru că nu se încearcă.

69. Nu cedați la fiecare impuls obișnuit. Este un om mare cel care nu se lasă niciodată influențat de impresiile altora. Auto-reflecția este școala înțelepciunii. A-ți cunoaște propria dispoziție și a o accepta, chiar mergând la extrema cealaltă, pentru a găsi echilibrul perfect între natură și artă. Cunoașterea de sine este începutul îmbunătățirii de sine. Există unii ale căror dispoziții sunt atât de monstruoase încât sunt mereu sub influența uneia sau alteia dintre ele și le pun în locul înclinațiilor lor reale. Ei sunt sfâșiați de o astfel de pornire grosolană și se implică în obligații contradictorii. Astfel de excese nu numai că distrug fermitatea voinței; se pierde toată puterea de judecată, dorința și cunoașterea trăgând în direcții opuse.

70. Știți să refuzați. Nu trebuie să cedați în toate și nici tuturor. A ști să refuzi este, prin urmare, la fel de important ca a ști să consimți. Acest lucru este valabil în special în cazul bărbaților cu poziție. Totul depinde de modul în care o faci. Un „nu" al unora este mai apreciat decât un „da" al altora: pentru că un „nu" aurit este mai satisfăcător decât un „da" sec. Există unii care au mereu „nu" pe buze, ceea ce face ca totul să fie neplăcut. „Nu" vine întotdeauna primul la ei, iar când uneori cedează până la urmă, nu le face niciun bine din cauza mesajului neplăcut . Refuzul tău nu trebuie să fie categoric: lasă dezamăgirea să vină treptat. Nici refuzul nu trebuie să fie definitiv; asta ar distruge încrederea; lasă să rămână o fărâmă de speranță pentru a atenua respingerea. Lasă politetea să compenseze și cuvintele frumoase să înlocuiască faptele. Da și Nu se spun repede, dar dau mult de gândit.

71. Nu ezita. Nu lăsa ca acțiunile tale să fie anormale, fie din cauza dispoziției, fie din cauza afectării. Un om capabil este întotdeauna același în ceea ce privește calitățile sale cele mai bune ; el câștigă încrederea celor din jur. Dacă se schimbă, o face din motive întemeiate sau după o analiză atentă. În ceea ce privește comportamentul, schimbarea este detestabilă. Există unii care sunt diferiți în fiecare zi; inteligența lor variază, și mai mult voința lor, și odată cu aceasta și norocul lor. Albul de ieri este negrul de azi: Nu-ul de azi era Da-ul de ieri. Ei își contrazic mereu propria credibilitate și își distrug reputația în fața celorlalți.

72. Fii hotărât. Executarea defectuoasă a planurilor tale face mai puțin rău decât indecizia în formarea lor. Râurile fac mai puțin rău când curg decât când sunt barate. Există unii oameni atât de slabi de voință încât au mereu nevoie de îndrumare din partea altora, și asta nu din cauza vreunei perplexități, pentru că ei judecă clar, ci din pură incapacitate de acțiune. Este nevoie de o anumită abilitate pentru a descoperi dificultățile, dar și mai mult pentru a găsi o soluție pentru a le depăși. Există alții care nu se află niciodată în dificultate . Judecata lor clară și caracterul lor hotărât îi fac potriviți pentru cele mai înalte chemări: inteligența lor le spune unde să introducă capătul subțire al penei, hotărârea lor le spune cum să o înfigă. Ei trec repede peste orice: de îndată ce au terminat cu un domeniu de acțiune, sunt gata pentru altul. Împreună cu Norocul, ei se asigură de succes.

73. Utilizați greșelile. Așa ies oamenii inteligenți din dificultăți. Ei se eliberează din cel mai complicat labirint prin aplicarea ingenioasă a unei remarci inteligente. Ei ies dintr-o dispută serioasă printr-o remarcă ușoară sau prin zâmbet. Majoritatea marilor lideri sunt bine pregătiți în această artă. Când trebuie să refuzi, adesea este politicos să vorbești despre altceva. Uneori, a nu înțelege dovedește cea mai înaltă înțelegere.

74. Nu fi neprietenos. Cele mai sălbatice fiare trăiesc în cele mai populate locuri. A fi inaccesibil este vina celor care nu au încredere în ei

înșiși, ale căror onoruri le schimbă manierele. Nu poți câștiga bunăvoința oamenilor fiind morocănos cu ei. Este o priveliște să vezi unul dintre acei monștri necomunicativi care se mândresc cu faptul că sunt impertinenți. Dependenții lor, care au ghinionul de a fi obligați să vorbească cu ei, intră ca și cum ar fi pregătiți pentru o luptă cu un tigru, înarmați cu răbdare și teamă. Pentru a obține postul, aceste persoane trebuie să se fi făcut plăcute tuturor, dar odată ce l-au obținut, încearcă să se răzbune pe toți. Este o condiție a poziției lor să fie accesibili tuturor, dar, din mândrie sau supărare, nu sunt accesibili nimănui. Este o modalitate civilizată de a-i pedepsi pe astfel de oameni lăsându-i în pace și privându-i de oportunități de îmbunătățire, neacordându-le nicio ocazie de interacțiune.

75. Alegeți un ideal eroic; dar mai degrabă pentru a-l emula decât pentru a-l imita. Există exemple de măreție, texte vii ale onoarei. Fiecare să aibă în minte pe cel mai important din vocația sa, nu atât pentru a-l urma, cât pentru a se stimula pe sine însuși. Alexandru nu a plâns din cauza morții și înmormântării lui Ahile, ci din cauza lui însuși, pentru că faima lui nu se răspândise încă în întreaga lume. Nimic nu trezește atât de mult ambiția în inimă ca sunetul trompetei faimei altuia. Același lucru care ascuțește invidia, hrănește un spirit generos.

76. Nu glumi mereu. Înțelepciunea se manifestă în chestiuni serioase și este mai apreciată decât simplul spirit. Cel care este mereu gata să glumească nu este niciodată gata pentru lucruri serioase. Ei seamănă cu mincinoșii, în sensul că oamenii nu cred niciodată nici pe unii, nici pe alții, așteptându-se mereu la o minciună din partea unora și la o glumă din partea celorlalți. Nimeni nu știe când vorbești cu judecată, ceea ce este același lucru cu a nu avea niciuna. O glumă continuă își pierde repede tot farmecul. Mulți capătă reputația de a fi spirituali, dar pierd astfel credibilitatea de a fi sensibili. Gluma are momentul ei, seriozitatea ar trebui să aibă tot restul.

77. Fii totul pentru toți oamenii - un Proteu discret, învățat cu

cei învățați, sfânt cu cei sfinți. Este o mare artă să câștigi voturile tuturor ; bunăvoința lor câștigă acordul general. Observă starea de spirit a oamenilor și adaptează-te la fiecare, fie că este vorba de o stare de spirit veselă sau serioasă. Urmează-le exemplul, trecând cu vederea schimbările cât mai abil posibil. Aceasta este o artă indispensabilă pentru persoanele dependente. Dar acest savoir faire necesită o mare istețime. Numai cel care are un geniu universal în cunoștințele sale și o ingeniozitate universală în inteligența sa nu va întâmpina dificultăți.

78. Arta de a întreprinde lucruri. Proștii se grăbesc să intre pe ușă; căci prostia este întotdeauna îndrăzneață. Aceeași simplitate care îi privează de orice atenție la precauții îi privează și de orice sentiment de rușine la eșec. Dar prudența intră cu mai multă deliberare. Precursorii ei sunt precauția și grija; ei avansează și descoperă dacă și tu poți avansa fără pericol. Fiecare avânt înainte este eliberat de pericol prin prudență, în timp ce norocul ajută uneori în astfel de cazuri. Pășește cu prudență acolo unde bănuiești adâncime. Perspicacitatea avansează cu prudență, în timp ce precauția acoperă terenul. În zilele noastre există adâncimi neașteptate în relațiile umane, de aceea trebuie să arunci plumbul la fiecare pas.

79. O dispoziție cordială. Dacă este cu moderație, este o realizare, nu un defect. Un strop de veselie condimentează totul. Cei mai mari oameni se alătură distracției uneori, și asta îi face să fie plăcuți de toți. Dar ei ar trebui să-și păstreze întotdeauna demnitatea în astfel de ocazii și să nu depășească limitele bunului simț. Alții, din nou, ies din dificultate cel mai repede printr-o glumă. Pentru că există lucruri pe care trebuie să le iei în glumă, deși alții poate le spun în serios. Arăți un sentiment de seninătate, care acționează ca un magnet asupra tuturor inimilor.

80. Ai grijă să obții informații. Trăim din informații, nu din ceea ce vedem. Existăm prin credința în ceilalți. Urechea este poarta către adevăr, dar și ușa de intrare a minciunilor. Adevărul este în general văzut,

rar auzit; rareori vine în puritate elementară, mai ales de la distanță; există întotdeauna un amestec de stări ale celor prin care a trecut. Pasiunile o colorează cu culorile lor oriunde o ating, uneori în mod favorabil, alteori dimpotrivă. Ea scoate întotdeauna la iveală dispoziția, de aceea primește-o cu prudență de la cel care laudă, cu și mai multă prudență de la cel care critică. Fii atent la intenția celui care vorbește; ar trebui să știi dinainte pe ce poziție se află. Lasă reflecția să analizeze falsitatea și exagerarea.

81. Reînnoiește-ți strălucirea. Este privilegiul Phoenixului. Abilitatea are tendința de a îmbătrâni, și odată cu ea și faima. Obiceiurile învechite slăbesc admirația, iar o mediocritate nouă eclipsează adesea cea mai înaltă excelență îmbătrânită. Încearcă, așadar, să te naști din nou în curaj, în geniu, în noroc, în toate. Arată noutăți surprinzătoare, ridică-te din nou ca soarele în fiecare zi. Schimbă și scena pe care strălucești, astfel încât pierderea ta să fie simțită în vechile scene ale triumfului tău, în timp ce noutatea puterilor tale îți câștigă aplauze în cele noi.

82. Nu epuiza nimic până la capăt, nici binele, nici răul. Un înțelept a redus odată toate virtuțile la mijlocul de aur. Împingeți-vă până la extrem și devine greșit: stoarceți tot sucul dintr-o portocală și devine amară. Chiar și în bucurie, nu mergeți niciodată la extreme. Gândirea prea subtilă este plictisitoare. Dacă mulgi o vacă prea mult, veți scoate sânge, nu lapte.

83. Permite-ți câteva greșeli minore. Uneori, o astfel de neglijență este adesea cea mai mare recomandare a talentului. Pentru că invidia exercită ostracismul, cel mai otrăvit atunci când este cel mai politicos, ea consideră perfecțiunea ca pe un defect, pentru că fiind perfectă în toate, o condamnă în toate. Ea devine un Argus, cu ochii ațintiți asupra imperfecțiunii: aceasta este singura ei consolare. Vina este ca fulgerul; lovește pe cei mai înalți. Lasă-l pe Homer să dea din cap din când în când și să afecteze o oarecare neglijență în curaj sau în intelect - nu în prudență - pentru a dezarma răutatea sau, cel puțin, pentru a împiedica izbucnirea ei cu propriul venin. Astfel, îți

lași mantia pe coarnele invidiei pentru a-ți salva părțile nemuritoare.

84. Folosește-ți dușmanii. Ar trebui să înveți să apuci lucrurile nu de lamă, care taie, ci de mâner, care te salvează de rău: aceasta este regula în special în ceea ce privește faptele dușmanilor tăi. Un om înțelept obține mai mult de la dușmanii săi decât un prost de la prietenii săi. Răutatea lor adesea nivelează munți de dificultăți pe care altfel nu i-ai înfrunta. Mulți și-au construit măreția datorită dușmanilor lor. Lingușitoria este mai periculoasă decât ura, deoarece acoperă petele pe care cealaltă le șterge. Înțeleptul va transforma răutatea într-o oglindă mai fidelă decât cea a bunătății și va elimina sau îmbunătăți defectele menționate. Prudența prosperă atunci când rivalitatea și răutatea sunt vecine.

85. Nu fi jocher. Este o greșeală de excelență faptul că, fiind atât de utilă, este susceptibilă de abuz. Pentru că toți o râvnesc, toți sunt supărați de ea. Este o mare nenorocire să nu fii de folos nimănui; aproape la fel de mare este să fii de folos tuturor. Oamenii care ajung în acest stadiu pierd prin câștig și în cele din urmă îi plictisesc pe cei care îi doreau înainte. Acești jocheri uzează toate tipurile de excelență: pierzând stima inițială a celor puțini, ei obțin discreditare în rândul vulgarilor. Remediul împotriva acestei extreme este să îți moderezi strălucirea. Fii extraordinar în excelența ta, dacă dorești, dar fii obișnuit în modul în care o afișezi. Cu cât o torță luminează mai mult, cu atât arde mai repede și cu atât se apropie mai mult de stingere. Arată-te mai puțin și vei fi răsplătit cu o stimă mai mare.

86. Preveniți scandalul. Multe capete alcătuiesc mulțimea, iar fiecare dintre ele are ochi pentru răutate și o limbă pentru defăimare. Dacă se răspândește o singură veste proastă, aceasta aruncă o umbră asupra reputației tale, iar dacă se lipeste de tine sub forma unei porecle, reputația ta este în pericol. În general, un defect evident sau o trăsătură ridicolă dau naștere zvonurilor. Uneori, acestea sunt adăugiri răutăcioase ale invidiei private la neîncrederea generală. Pentru că există limbi răutăcioase care distrug

o reputație mare mai ușor printr-un rânjet spiritual decât printr-o acuzație directă. Este ușor să capeți o reputație proastă, pentru că este ușor să crezi răul despre oricine: nu este ușor să te disculpi. În consecință, cei înțelepți evită aceste nenorociri, protejându-se împotriva scandalurilor vulgare cu o vigilență asiduă. Este mult mai ușor să previi decât să rectifici.

87. Cultura și eleganța. Omul se naște barbar și se ridică deasupra animalelor doar prin cultură. Prin urmare, cultura face omul; cu cu cât este mai cult, cu atât este mai superior. Datorită ei, Grecia putea numi restul lumii barbari. Ignoranța este foarte crudă; nimic nu contribuie atât de mult la cultură precum cunoașterea. Dar chiar și cunoașterea este grosolană dacă nu este însoțită de eleganță. Nu numai inteligența noastră trebuie să fie elegantă, ci și dorințele noastre și, mai presus de toate, conversația noastră. Unii oameni sunt eleganți în mod natural în calitățile lor interne și externe, în gândurile lor, în comportamentul lor, în îmbrăcămintea lor, care este coaja sufletului, și în talentele lor, care sunt fructul acestuia. Pe de altă parte, există alții atât de stângaci încât totul la ei, chiar și excelențele lor, este pătat de o intolerabilă și barbară lipsă de eleganță.

88. Comportamentul tău să fie fin și nobil. Un om mare nu trebuie să fie mic în comportamentul său. El nu trebuie să se amestece niciodată prea mult în lucruri, mai ales în chestiuni neplăcute. Căci, deși este important să știi totul, nu este necesar să știi totul despre toate. În astfel de cazuri, trebuie să acționezi cu generozitatea unui gentleman, cu o conduită demnă de un om galant. A trece cu vederea reprezintă o mare parte din munca de conducere. Majoritatea lucrurilor trebuie lăsate neobservate printre rude și prieteni, și chiar printre dușmani. Orice exces este enervant, mai ales în lucrurile care deranjează. A continua să te învârți în jurul obiectului sau al supărării tale este un fel de manie. În general, fiecare om se comportă în conformitate cu inima și înțelegerea sa.

89. Cunoaște-te pe tine însuți – în ceea ce privește talentele

și capacitățile, judecata și înclinațiile. Nu te poți stăpâni pe tine însuți dacă nu te cunoști. Există oglinzi pentru față, dar nu și pentru minte. Lasă gândurile atente despre tine însuți să servească drept substitut. Când imaginea exterioară este uitată, păstrează-o pe cea interioară pentru a te îmbunătăți și perfecționa. Învață forța intelectului și capacitatea ta pentru afaceri, testează forța curajului tău pentru a-l aplica și păstrează-ți fundamentele sigure și mintea limpede pentru orice.

90. Secretul vieții lungi - Duceți o viață bună. Două lucruri duc la sfârșitul rapid al vieții: nebunia și imoralitatea. Unii își pierd viața pentru că nu au inteligența necesară pentru a o păstra, alții pentru că nu au voința necesară. Așa cum virtutea este propria sa răsplată, la fel și viciul este propria sa pedeapsă. Cel care trăiește o viață rapidă trece prin viață într-un dublu sens. O viață virtuoasă nu moare niciodată. Fermitatea sufletului se comunică corpului, iar o viață bună este lungă nu numai în intenție, ci și în extindere.

91. Nu te apuca niciodată de lucru dacă ai îndoieli cu privire la prudența lui. O bănuială de eșec în mintea celui care acționează este o dovadă pozitivă a acestuia în mintea celui care privește, mai ales dacă acesta este un rival. Dacă în focul acțiunii judecata ta are scrupule, ulterior, în reflecția rece, o va condamna ca pe o nebunie. Acțiunea este periculoasă atunci când prudența este îndoielnică: mai bine lasă astfel de lucruri în pace. Înțelepciunea nu se bazează pe probabilități; ea merge întotdeauna în lumina zilei rațiunii. Cum poate avea succes o întreprindere pe care judecata o condamnă imediat ce este concepută? Și dacă rezoluțiile adoptate cu încredere de curtea interioară se dovedesc adesea nefericite, ce putem aștepta de la cele întreprinse de o rațiune îndoielnică și o judecată ezitantă?

92. Înțelepciunea transcendentă. Mă refer la toate lucrurile. Prima și cea mai înaltă regulă a tuturor faptelor și vorbelor, cu atât mai necesară de urmat cu cât posturile noastre sunt mai înalte și mai numeroase, este: o

uncie de înțelepciune valorează mai mult decât tone de istețime. Este singura cale sigură, deși s-ar putea să nu câștige atât de multe aplauze. Reputația înțelepciunii este ultimul triumf al faimei. Este suficient să-i satisfaci pe cei înțelepți, pentru că judecata lor este piatra de încercare a succesului adevărat.

93. Versatilitate. Un om cu multe calități excelează cât mulți oameni. Prin transmiterea propriului său mod de a se bucura de viață cercului său, el le îmbogățește viața. Varietatea calităților este încântarea vieții. Este o mare artă să profiți de tot ce este bun, și întrucât Natura a creat omul în cea mai înaltă dezvoltare a sa, un abstract al ei însuși, atunci să lăsăm Arta să creeze în el un adevărat microcosmos, formându-i gustul și intelectul.

94. Păstrează necunoscută amploarea abilităților tale. Omul înțelept nu permite ca cunoștințele și abilitățile sale să fie sondate până la capăt, dacă dorește să fie onorat de toți. El îți permite să le cunoști, dar nu să le înțelegi. Nimeni nu trebuie să cunoască amploarea abilităților sale, ca să nu fie dezamăgit. Nimeni nu are vreodată ocazia să-l înțeleagă în întregime. Pentru că presupunerile și îndoielile cu privire la amploarea talentelor sale trezesc mai multă venerație decât cunoașterea exactă a acestora, oricât de mari ar fi ele.

95. Mențineți vie așteptarea. Continuați să o stârniți. Lăsați promisiunile să fie multe, iar faptele mărețe să le prevestească pe cele și mai mărețe. Nu vă bazați întreaga avere pe o singură aruncare a zarului. Este nevoie de mare îndemânare pentru a vă modera forțele, astfel încât așteptarea să nu se risipească.

96. Cea mai înaltă discreție. Este tronul rațiunii, fundamentul prudenței: prin intermediul ei se obține succesul cu costuri reduse. Este un dar de sus și ar trebui să ne rugăm pentru ea ca fiind prima și cea mai bună calitate. Este piesa principală a panopliei și atât de importantă încât absența ei face un om imperfect, în timp ce în cazul altor calități este doar o chestiune de mai mult sau mai puțin. Toate acțiunile vieții depind de aplicarea sa; toate

necesită ajutorul său, pentru că totul are nevoie de inteligență. Discreția constă într-o tendință naturală către cea mai rațională cale, combinată cu o preferință pentru cea mai sigură.

97. Obțineți și păstrați o reputație. Este uzufructul faimei. Este costisitor să obțineți o reputație, deoarece aceasta se atașează numai de abilități distinse, care sunt la fel de rare pe cât sunt de comune mediocrițățile. Odată obținută, este ușor de păstrat. Ea conferă multe obligații, dar face mai mult decât atât. Când se datorează puterilor înalte sau sferelor înalte de acțiune, ea se ridică la un fel de venerație și produce un fel de majestate. Dar numai o reputație bine întemeiată durează permanent.

98. Scrieți-vă intențiile în cod. Pasiunile sunt porțile sufletului. Cea mai practică cunoaștere constă în a le ascunde. Cel care joacă cu cărțile pe față riscă să piardă miza. Rezerva de prudență ar trebui să combată curiozitatea celor care întreabă: adoptați politica sepiei. Nu lăsați nici măcar gusturile voastre să fie cunoscute, ca nu cumva alții să le utilizeze fie contrar lor, fie flatându-le .

99. Realitate și aparență. Lucrurile sunt considerate a fi ceea ce par, nu ceea ce sunt. Puțini văd în interior; mulți se opresc la exterior. Nu este suficient să ai dreptate, dacă dreptatea pare falsă și rea.

100. Un om fără iluzii, un creștin înțelept, un curtean filosofic. Fii toate acestea, nu doar să pari a fi, și cu atât mai puțin să te prefaci că ești. Filozofia este astăzi discreditată, dar totuși a fost întotdeauna principala preocupare a înțelepților. Arta gândirii și-a pierdut toată reputația de odinioară. Seneca a introdus-o la Roma: a fost la curte pentru o perioadă, dar acum este considerată nepotrivită acolo. Și totuși, descoperirea înșelăciunii a fost întotdeauna considerată adevărata hrană a unei minți gânditoare, adevărata încântare a unui suflet virtuos.

101. Jumătate din lume râde de cealaltă jumătate, și toți sunt proști. Totul este bun sau totul este rău în funcție de voturile pe care le

obțin. Ceea ce unul urmărește, altul persecută. Este un măgar insuportabil cel care ar reglementa totul în conformitate cu ideile sale. Excelențele nu depind de plăcerea unui singur om. Atâția oameni, atâtea gusturi, toate diferite. Nu există defect care să nu fie afectat de unii, și nici nu trebuie să ne descurajăm dacă lucrurile nu plac unora, pentru că alții le vor aprecia. Nici aplauzele lor nu trebuie să ne întoarcă capul, pentru că vor fi cu siguranță alții care să condamne. Adevărata încercare a laudelor este aprobarea oamenilor faimoși și a experților în materie. Ar trebui să vă propuneți să fiți independenți de orice vot, de orice modă, de orice secol.

102. Fii capabil să digeri porții mari de noroc. În corpul înțelepciunii, un organ nu mai puțin important este un stomac mare, pentru că o capacitate mare implică părți mari. Porții mari de noroc nu îl deranjează pe cel care poate digera porții și mai mari. Ceea ce pentru unul este un exces, pentru altul poate fi o foame. Mulți sunt tulburați de o digestie slabă, datorită capacității lor mici, care nu este nici înnăscută, nici antrenată pentru o mare utilizare. Acțiunile lor devin amare, iar umorul care provine din onoarea nemeritată le întoarce capul și le expune la riscuri mari în poziții înalte: nu își găsesc locul potrivit, pentru că norocul nu găsește un loc potrivit în ei. Un om de talent ar trebui, așadar, să arate că are mai mult spațiu pentru întreprinderi și mai mari și, mai presus de toate, să evite să arate semne de inimă mică.

103. Fiecare să-și păstreze demnitatea. Fiecare faptă a unui om, în măsura sa, chiar dacă nu este rege, să fie demnă de un prinț, iar acțiunile sale să fie princiare în limitele cuvenite. Sublim în acțiuni, înalt în gândire, în toate lucrurile ca un rege, cel puțin în merite, dacă nu în putere. Căci adevărata regalitate stă în rectitudinea fără pată, iar cel care poate servi drept model al acesteia nu are nevoie să invidieze măreția. Mai ales cei apropiați tronului ar trebui să urmărească adevărata superioritate și să prefere să împărtășească adevăratele calități ale regalității, mai degrabă

decât să ia parte la simplele ceremonii, totuși fără a afecta imperfecțiunile acesteia, ci împărtășind adevărata sa demnitate.

104. Încercați-vă norocul în funcții publice. Acestea necesită calități variate, iar pentru a ști care sunt necesare este nevoie de atenție și de un discernământ magistral. Unele cer curaj, altele tact. Cele care necesită doar corectitudine sunt cele mai ușoare, iar cele mai dificile sunt cele care necesită inteligență. Pentru primele, tot ce este necesar este caracterul; pentru cele din urmă, toată atenția și zelul cuiva pot să nu fie suficiente. Este o treabă dificilă să conduci oamenii, și cu atât mai mult proștii sau cretinii: este nevoie de dublu simț cu cei care nu au deloc. Este intolerabil când o funcție acaparează un om cu ore fixe și o rutină stabilită. Sunt mai bune cele care lasă omul liber să-și urmeze propriile planuri, combinând varietatea cu importanța, pentru că schimbarea revigorează mintea. Cele mai apreciate sunt cele care au cea mai mică sau cea mai îndepărtată dependență de alții; cele mai rele sunt cele care ne îngrijorează atât aici, cât și în viitor.

105. Nu fi plictisitor. Omul care se ocupă cu o singură afacere sau cu un singur subiect tinde să fie plictisitor. Concizia flatează și face afaceri mai bune; câștigă prin amabilitate ceea ce pierde prin bruschețe. Lucrurile bune, când sunt scurte, sunt de două ori mai bune. Esența problemei este mai eficientă decât o întreagă înșiruire de detalii. Este un adevăr binecunoscut că oamenii vorbăreți rareori au multă judecată, fie că este vorba de tratarea subiectului în sine, fie de tratarea sa formală. Există persoane care servesc mai mult ca pietre de poticnire decât ca piese centrale, fiind niște obstacole inutile în calea tuturor. Cei înțelepți evită să fie plictisitori, mai ales față de cei mari, care sunt complet ocupați: este mai rău să deranjezi pe unul dintre ei decât pe toți ceilalți. Ce este bine spus se spune repede.

106. Nu-ți etala poziția. A străluci prin demnitate este mai ofensiv decât prin atracții personale. A te da drept o personalitate înseamnă a fi urăit: invidia este cu siguranță suficientă. Cu cât cauți mai mult respectul,

cu atât mai puțin îl obții, pentru că acesta depinde de opinia celorlalți. Nu-l poți lua, ci trebuie să-l câștigi și să-l primești de la ceilalți. Pozițiile importante necesită o autoritate suficientă pentru a le face eficiente: fără ea, ele nu pot fi ocupate în mod adecvat. Păstrează, așadar, suficientă demnitate pentru a îndeplini îndatoririle funcției. Nu impune respectul, ci încearcă să-l creezi. Cei care insistă asupra demnității funcției lor arată că nu o merită și că este prea mult pentru ei. Dacă dorești să fii apreciat, fii apreciat pentru talentele tale, nu pentru ceva întâmplător. Chiar și regii preferă să fie onorați pentru calitățile lor personale, mai degrabă decât pentru poziția lor.

107. Nu arătați satisfacție de sine. Nu trebuie să fiți nemulțumiți de voi înșivă - ceea ce ar fi lipsit de spirit - și nici satisfăcuți de voi înșivă - ceea ce este o nebunie. Satisfacția de sine provine în mare parte din ignoranță: ar fi o ignoranță fericită, care nu ar fi lipsită de avantaje, dacă nu ne-ar afecta credibilitatea. Deoarece un om nu poate atinge perfecțiunea superlativă a altora, se mulțumește cu orice talent mediocru al său. Neîncrederea este înțeleaptă și chiar utilă, fie pentru a evita nenorocirile, fie pentru a oferi consolare atunci când acestea apar, deoarece o nenorocire nu poate surprinde un om care deja se temea de ea. Chiar și Homer a adormit uneori, iar Alexandru a căzut din statutul său înalt și din iluziile sale. Lucrurile depind de multe circumstanțe: ceea ce constituie triumf într-un context poate cauza o înfrângere în altul. În mijlocul tuturor nebuniilor incorigibile rămâne aceeași auto-satisfacție goală, înflorind, înmugurind și ajungând la semințe.

108. Calea către măreție este alături de ceilalți. Relațiile funcționează bine: manierele și gusturile sunt împărtășite: bunul simț și chiar talentul cresc insesizabil. Lasă-l pe omul sangvinic să se împrietenească cu cel limfatic, și la fel cu celelalte temperamente, astfel încât, fără niciun efort, să se obțină mijlocul de aur. Este o mare artă să fii de acord cu ceilalți. Alternanța contrariilor înfrumusețează și susține lumea: dacă poate crea armonie în lumea fizică, cu atât mai mult poate face acest lucru în lumea

morală. Adoptă această politică în alegerea prietenilor și a apărătorilor; prin unirea extremelor se găsește calea de mijloc mai eficientă.

109. Nu fiți cenzori. Există oameni cu un caracter sumbru care consideră că totul este defectuos, nu din vreun motiv rău, ci pentru că așa le este natura. Ei condamnă totul: pe unii pentru ceea ce au făcut, pe alții pentru ceea ce vor face. Acest lucru indică o natură mai rea decât crudă și anume josnică. Întradevăr, ei acuză cu atâta exagerare încât transformă paiele în bârne cu care să scoată ochii. Sunt mereu stăpâni care ar putea transforma un paradis într-o închisoare; dacă intervine pasiunea, duc lucrurile la extrem. O natură nobilă, dimpotrivă, știe întotdeauna cum să găsească o scuză pentru eșecuri, dacă nu în intenție, cel puțin din neglijență.

110. Nu aștepta până când vei fi un soare apus. Este o maximă a înțelepților să părăsească lucrurile înainte ca lucrurile să le părăsească pe ele. Ar trebui să fim capabili să smulgem un triumf la final, la fel cum soarele, chiar și în momentul său de maximă strălucire, se retrage adesea în spatele unui nor, pentru a nu fi văzut apunând și pentru a lăsa îndoiala dacă a apus sau nu. Retrage-te cu înțelepciune din calea nenorocirilor, ca să nu fii nevoit să o faci din realitate. Nu aștepta până când îți vor întoarce spatele și te vor duce în mormânt, viu în sentimentele tale, dar mort în stimă. Antrenorii înțelepți retrag caii de curse înainte ca aceștia să provoace hohote de râs căzând în toiul alergării. O frumusețe ar trebui să-și spargă oglinda devreme, ca să nu o facă mai târziu cu ochii deschiși.

111. Ai prieteni. Este o a doua existență. Fiecare prieten este bun și înțelept pentru prietenul său: între ei, totul se transformă în bine. Fiecare este așa cum îi doresc ceilalți; pentru ca ei să-i dorească binele, el trebuie să le câștige inimile și astfel limbile. Nu există magie ca o faptă bună, iar modul de a câștiga sentimente de prietenie este de a face fapte prietenoase. Cei mai mulți și cei mai buni dintre noi depind de alții; trebuie să trăim fie printre prieteni, fie printre dușmani. Căutați în fiecare zi pe cineva care să

vă dorească binele, dacă nu chiar un prieten; treptat, după încercări, unii dintre aceștia vor deveni apropiați.

112. Câștigă bunăvoință. Pentru că astfel prima și cea mai înaltă cauză prevede și promovează cele mai mari obiective. Câștigând bunăvoința lor, câștigi opinia bună a oamenilor. Unii au atâta încredere în meritele lor încât neglijează grația, dar oamenii înțelepți știu că drumul serviciului fără un impuls din partea favorurilor este într-adevăr lung . Buna voință facilitează și furnizează totul: presupune daruri sau chiar le furnizează, precum curajul, zelul, cunoașterea sau chiar discreția; în timp ce defectele nu le vede pentru că nu le caută. Ea provine din anumite interese comune, fie materiale, precum dispoziția, naționalitatea, relația, patria, funcția; fie formale, care sunt de un tip superior de comuniune, în capacitate, obligație, reputație sau merit. Întreaga dificultate constă în a câștiga bunăvoința; a o păstra este ușor. Totuși, ea trebuie căutată și, odată găsită, trebuie utilizată.

113. În vremuri de prosperitate, pregătește-te pentru vremuri de adversitate. Este mai înțelept și mai ușor să strângi provizii pentru iarnă în timpul verii. În vremuri de prosperitate, favorurile sunt ieftine și prietenii sunt mulți. De aceea, este bine să îi păstrezi pentru zile mai nefericite, deoarece adversitatea costă scump și nu are ajutoare. Păstrează-ți o rezervă de persoane prietenoase și recunoscătoare; poate veni ziua în care prețul lor va crește. Mințile joase nu au niciodată prieteni; în vremuri de noroc, nu îi vor recunoaște, iar în vremuri de ghinion, nu vor fi recunoscuți de ei.

114. Nu concura niciodată. Fiecare competiție dăunează reputației: rivalii noștri profită de ocazie pentru a ne umbri, astfel încât să ne eclipseze. Puțini duc un război onorabil. Rivalitatea dezvăluie defecte pe care politețea le-ar ascunde. Mulți au trăit cu o bună reputație atâta timp cât nu au avut rivali. Încălzirea conflictului dă viață, sau chiar o nouă viață, scandalurilor moarte și dezgroapă schelete îngropate de mult timp. Competiția începe cu denigrarea și caută ajutor oriunde poate, nu numai acolo unde ar trebui. Și

când armele abuzului nu își ating scopul, așa cum se întâmplă adesea sau în majoritatea cazurilor, adversarii noștri le folosesc pentru răzbunare și le folosesc cel puțin pentru a îndepărta praful uitării de orice ne discreditează. Oamenii de bună credință sunt întotdeauna în pace; oamenii cu reputație bună și demnitate sunt oameni de bună credință.

115. Obișnuiește-te cu defectele celor apropiați, așa cum te obișnuiești cu fețele urâte. Este indispensabil dacă ei depind de noi sau noi de ei. Există persoane mizerabile cu care nu se poate trăi, dar nici fără ele. De aceea, oamenii inteligenți se obișnuiesc cu ei, la fel ca cu fețele urâte, astfel încât să nu fie obligați să o facă brusc, sub presiunea necesității. La început, ei trezesc dezgust, dar treptat își pierd această influență, iar reflecția provoacă dezgust sau îl tolerează.

116. Acționează numai cu oameni onorabili. Poți avea încredere în ei și ei în tine. Onoarea lor este cea mai bună garanție a comportamentului lor, chiar și în caz de neînțelegeri, pentru că ei acționează întotdeauna ținând cont de ceea ce sunt. De aceea, este mai bine să ai o dispută cu oameni onorabili decât să ai o victorie asupra unor oameni de rău. Nu poți trata cu cei ruinați, pentru că ei nu au garanții pentru corectitudine. Cu ei nu există prietenie adevărată, iar acordurile lor nu sunt obligatorii, oricât de stricte ar părea, pentru că nu au simțul onoarei. Nu te încurca niciodată cu astfel de oameni, pentru că dacă onoarea nu îl reține pe un om, nici virtutea nu o va face, deoarece onoarea este tronul corectitudinii.

117. Nu vorbi niciodată despre tine însuți. Fie te lauzi, ceea ce este vanitos, fie te învinovățești, ceea ce este meschin: nu se potrivește celui care vorbește și nu place celui care ascultă. Și dacă ar trebui să eviți acest lucru în conversațiile obișnuite, cu atât mai mult în chestiunile oficiale și, mai presus de toate, în discursurile publice, unde orice aparență de neînțelepciune este într-adevăr neînțeleaptă. Aceeași lipsă de tact se regăsește și în a vorbi despre un om în prezența lui, din cauza pericolului de a ajunge la una dintre

cele două extreme: lingușirea sau critica.

118. Câștigă-ți reputația de curtoazie; pentru că este suficient pentru a te face plăcut. Politețea este ingredientul principal al culturii, un fel de vrăjitorie care câștigă respectul tuturor la fel de sigur cum necurtenia câștigă neplăcerea și opoziția lor; dacă aceasta din urmă izvorăște din mândrie, este abominabilă; dacă izvorăște din proasta creștere, este demnă de dispreț. Mai bine prea multă curtoazie decât prea puțină, cu condiția să nu fie la fel pentru toți, ceea ce degenerează în nedreptate. Între adversari, este deosebit de necesară ca dovadă de curaj. Costă puțin și ajută mult: oricine onorează este onorat. Politețea și onoarea au avantajul că rămân cu cel care le arată celorlalți.

119. Evită să devii antipatic. Nu este nevoie să cauți antipatia: ea vine destul de repede fără să o cauți. Sunt mulți care urăsc din propria voință, fără să știe de ce sau cum. Răutatea lor depășește dorința noastră de a face pe plac. Natura lor rea este mai înclinată să facă rău altora decât lăcomia lor este dornică să obțină avantaje pentru ei înșiși. Unii reușesc să fie în relații proaste cu toți, pentru că întotdeauna produc sau experimentează supărare sufletească. Odată ce ura a prins rădăcini, este, ca și reputația proastă, dificil de eradicat. Înțelepții sunt temuți, cei răuvoitori sunt detestați, cei aroganți sunt priviți cu dispreț, bufonii cu dispreț, excentricii cu neglijare. Prin urmare, arată respect pentru a fi respectat și știe că, pentru a fi apreciat, trebuie să arăți apreciere.

120. Trăiește practic. Chiar și cunoașterea trebuie să fie la modă, iar acolo unde nu este, este înțelept să te prefaci ignorant. Gândirea și gusturile se schimbă odată cu vremurile. Nu fi demodat în modul tău de a gândi și lasă-ți gusturile să fie în stil modern. În toate lucrurile, gustul majorității are prioritate; pentru moment, trebuie să-l urmați în speranța de a-l conduce către lucruri mai înalte. În ceea ce privește înfrumusețarea corpului și a minții, adaptați-vă la prezent, chiar dacă trecutul pare mai bun.

Dar această regulă nu se aplică bunătății, pentru că bunătatea este pentru toate timpurile. În zilele noastre, ea este neglijată și pare demodată. A spune adevărul, a-ți ține cuvântul și a fi o persoană bună par a proveni din vremurile bune de odinioară: totuși, ele sunt apreciate pentru toate acestea, dar într-un mod în care, chiar și atunci când există, nu sunt la modă și nu sunt imitate. Ce nenorocire pentru epoca noastră că consideră virtutea ca pe ceva străin și viciul ca pe ceva firesc! Dacă ești înțelept, trăiește așa cum poți, dacă nu poți trăi așa cum ai vrea. Apreciază mai mult ceea ce ți-a dat soarta decât ceea ce ți-a refuzat.

121. Nu face o afacere din ceea ce nu este o afacere. Așa cum unii fac bârfe din orice, alții fac afaceri. Ei vorbesc mereu mult, iau totul în serios și transformă totul într-o dispută sau un secret. Lucrurile problematice nu trebuie luate prea în serios dacă pot fi evitate. Este absurd să iei în serios ceea ce ar trebui să arunci peste umeri. Multe lucruri care ar fi putut fi ceva au devenit nimic prin faptul că au fost lăsate în pace, iar ceea ce nu era nimic a devenit important prin faptul că i s-a dat prea multă importanță. La început, lucrurile pot fi rezolvate cu ușurință, dar nu și după aceea. Adesea, remediul provoacă boala. Nu este deloc cea mai mică dintre regulile vieții: să lași lucrurile în pace.

122. Distincție în vorbire și acțiune. Prin aceasta câștigi o poziție în multe locuri și te bucuri de stimă dinainte. Se manifestă în totul, în vorbire, în privire, chiar și în mers. Este o mare victorie să cucerești inimile oamenilor: nu provine din vreo prezumție prostească sau vorbărie pompoasă, ci dintr-un ton de autoritate potrivit, născut din talentul superior combinat cu meritul adevărat.

123. Evită afectarea. Cu cât meritul este mai mare, cu atât afectarea este mai mică, ceea ce dă o notă vulgară tuturor. Este obositor pentru ceilalți și deranjant pentru cel afectat, deoarece acesta devine un martir al grijii și se torturează pe sine cu atenție. Cele mai eminente merite pierd cel mai

mult din cauza asta, pentru că par mândre și artificiale în loc să fie produsul naturii, iar ceea ce este natural este întotdeauna mai plăcut decât ceea ce este artificial. Întotdeauna ești sigur că omul care afectează o virtute nu o are. Cu cât depui mai mult efort pentru un lucru, cu atât mai mult ar trebui să-l ascunzi, astfel încât să pară că provine spontan din caracterul tău natural. Nu cădeți însă, în încercarea de a evita afectarea, în capcana de a vă preface că sunteți neafectat. Înțeleptul pare să nu-și cunoască niciodată propriile merite, pentru că numai prin a nu le remarca le poți atrage atenția celorlalți. Este de două ori mai mare cel care are toate perfecțiunile în opinia tuturor, cu excepția lui însuși; el obține aplauze pe două căi opuse.

124. Fă-te dorit. Puțini ajung să fie atât de îndrăgiți de mulți; pentru înțelepți aceasta este culmea fericirii. Când cineva și-a terminat treaba, răceala este regula generală. Dar există modalități de a câștiga această recompensă a bunăvoinței. Calea sigură este să excelezi în funcția și talentele tale: adaugă la aceasta o manieră plăcută și vei ajunge în punctul în care vei deveni necesar pentru funcția ta, nu funcția ta pentru tine. Unii fac cinste funcției lor, alții fac exact opusul. Nu este un câștig mare dacă un succesor slab îl face pe predecesorul său să pară bun, pentru că acest lucru nu înseamnă că unul este dorit, ci că celălalt este respins.

125. Nu fi o listă neagră. A te preocupa de reputația proastă a altora este un semn că ai un nume pătat. Unii doresc să-și ascundă propriile pete cu ale altora, sau cel puțin să le spele; sau caută consolare în asta – este consolația proștilor. Cei care formează canalele de scandal pentru întregul oraș trebuie să aibă respirație urât mirositoare. Cu cât te afunzi mai mult în astfel de chestiuni, cu atât te murdărești mai mult. Sunt puțini cei care nu au vreo pată pe undeva, dar numai cei puțin cunoscuți au defecte puțin cunoscute. Ai grijă, așadar, să nu devii un registrator al defectelor. Asta înseamnă să fii un om abominabil, un om care trăiește fără inimă.

126. Nebunia nu constă în a comite nebunia, ci în a nu o ascunde

atunci când este comisă. Ar trebui să-ți ții dorințele ascunse, și cu atât mai mult defectele tale. Toți greșesc uneori, dar cei înțelepți încearcă să ascundă greșelile, iar proștii se laudă cu ele. Reputația depinde mai mult de ceea ce este ascuns decât de ceea ce se face; dacă un om nu trăiește cast, trebuie să trăiască cu prudență. Erorile oamenilor mari sunt ca eclipsele luminilor mai mari. Chiar și în prietenie, este rar să-ți expui defectele în fața prietenului tău. Ba mai mult, ar trebui să le ascunzi chiar și de tine însuți, dacă poți. Dar aici te poate ajuta cealaltă mare regulă a vieții: învață să uiți.

127. Grația în toate. Este viața talentelor, suflul vorbirii, sufletul acțiunii și ornamentul ornamentului. Perfecțiunile sunt podoaba naturii noastre, dar aceasta este podoaba perfecțiunii însăși. Se manifestă chiar și în gânduri. Este mai mult un dar al naturii și datorează cel mai puțin educației; triumfă chiar și asupra antrenamentului. Este mai mult decât ușurință, se apropie de libertate și lejeritate, depășește jenă și adaugă ultima tușă perfecțiunii. Fără ea, frumusețea este moartă, și orice grație este dizgrație: ea depășește vitejia, discreția, prudența, chiar și majestatea însăși. Este o cale scurtă de a scăpa și o evadare cultă din impas.

128. Nobilitatea. Una dintre principalele calități ale unui gentleman, deoarece stimulează toate formele de noblețe. Îmbunătățește gustul, înnobilează inima, înalță mintea, rafinează sentimentele și intensifică demnitatea. Îl ridică pe cel în care se găsește și, uneori, remediază răsturnările de situație ale sorții, care ridică doar lovind. Poate găsi întreaga sa aplicabilitate în voință atunci când nu poate fi exercitată în faptă. Mărinimia, generozitatea și toate calitățile eroice își recunosc în ea sursa.

129. Nu te plânge niciodată. A te plânge aduce întotdeauna discreditare. Mai bine să fii un model de încredere în sine opus pasiunii altora decât un obiect al compasiunii lor. Pentru că deschide calea ascultătorului către ceea ce ne plângem, iar dezvăluirea unei ofense constituie o scuză pentru alta.

Plângându-ne de ofensele din trecut, dăm ocazia pentru altele viitoare, iar căutând ajutor sau sfaturi, obținem doar indiferență sau dispreț. Este mult mai politic să lăudăm favorurile unui om, astfel încât alții să se simtă obligați să urmeze exemplul. A povesti favorurile pe care le datorăm celor absenți înseamnă a cere altele similare de la cei prezenți și astfel ne vindem creditul cu unul față de celălalt. Persoana inteligentă nu va face niciodată publice eșecurile sau defectele sale, ci doar semnele de considerație care servesc la menținerea prieteniei și la reducerea la tăcere a dușmăniei.

130. Fă și fii văzut făcând. Lucrurile nu sunt acceptate pentru ceea ce sunt, ci pentru ceea ce par a fi. A fi de folos și a ști să te arăți de folos înseamnă a fi de două ori mai util. Ceea ce nu se vede este ca și cum nu ar exista. Nici rațiunea însasi nu primește considerația cuvenită dacă nu are față pe masură. Cei observați sunt mult mai puțini decât cei care sunt înșelați de aparențe. Înșelăciunea domnește, lucrurile sunt judecate după aparențe, iar multe lucruri sunt altfel decât par. Un exterior bun este cea mai bună recomandare a perfecțiunii interioare.

131. Noblețea sentimentelor. Există o anumită distincție a sufletului, o înălțime sufletească care îndeamnă la acte galante, care conferă un aer de grație întregului caracter. Nu se găsește des, pentru că presupune o mare mărinimie. Caracteristica sa principală este să vorbești bine despre un dușman și să te comporți și mai bine față de el. Ea strălucește cel mai puternic când apare ocazia răzbunării: nu numai că lasă ocazia să treacă, dar o îmbunătățește folosind o victorie completă pentru a arăta o generozitate neașteptată. Este o mișcare politică excelentă, ba chiar apogeul arta guvernării. Nu pretinde victoria, pentru că nu pretinde nimic, și, în timp ce obține ceea ce merită, își ascunde meritele.

132. Revizuiește-ți judecățile. Apelarea la o Curte de Revizuire interioară face lucrurile sigure. Mai ales când cursul acțiunii nu este clar, câștigi timp fie pentru a-ți confirma, fie pentru a-ți îmbunătăți decizia. Oferă

noi motive pentru confirmarea și consolidarea judecății tale. Și dacă este vorba de a da, darul este mai apreciat pentru că este evident bine gândit decât pentru că este oferit prompt: ceea ce este așteptat de mult timp este cel mai prețuit. Și dacă trebuie să refuzi, câștigi timp pentru a decide cum și când să maturizezi refuzul, astfel încât să fie acceptabil. În plus, după ce prima pasiune a dorinței a trecut, respingerea refuzului este simțită mai puțin intens cu sânge rece. Dar mai ales când oamenii presează pentru un răspuns, este mai bine să-l amâni, pentru că de cele mai multe ori acesta este doar o manevră pentru a distrage atenția.

133. Mai bine nebun cu restul lumii decât înțelept singur. Așa spun politicienii. Dacă toți sunt așa, unul nu este mai rău decât restul, în timp ce înțelepciunea solitară trece drept nebunie. Este atât de important să navighezi cu curentul. Cea mai mare înțelepciune constă adesea în ignoranță sau în pretenția de ignoranță. Trebuie să trăiești cu ceilalți, iar ceilalți sunt în mare parte ignoranți. „Pentru a trăi complet singur, trebuie să fii foarte asemănător unui zeu sau destul de asemănător unei fiare sălbatice", dar aș inversa aforismul spunând: Mai bine să fii înțelept cu mulți decât un prost singur. Există și unii care caută să fie originali căutând himere.

134. Dublează-ți resursele. Astfel, îți dublezi viața. Nu trebuie să depindem de un singur lucru sau să ne bazăm pe o singură resursă, oricât de importantă ar fi. Totul trebuie păstrat în dublu exemplar, în special cauzele succesului, ale favorii sau ale stimei. Mutabilitatea lunii transcende totul și impune o limită întregii existențe, în special lucrurilor dependente de voința umană, cea mai fragilă dintre toate lucrurile. Să te ferești de această inconstanță ar trebui să fie grija înțeleptului, iar pentru aceasta regula principală a vieții este să păstrezi o rezervă dublă de calități bune și utile. Astfel, așa cum Natura ne dă în duplicat cele mai importante dintre membrele noastre și cele mai expuse riscului, la fel și Arta ar trebui să se ocupe de calitățile de care depindem pentru succes.

135. Nu hrăni spiritul contradicției. Acesta dovedește doar că ești prost sau morocănos, iar prudența ar trebui să te ferească cu strășnicie de acest lucru. A găsi dificultăți în toate poate dovedi că ești inteligent, dar astfel de certuri te fac să pari un prost. Astfel de oameni transformă într-un război chiar și cea mai plăcută conversație și, în acest fel, se comportă ca niște dușmani față de asociații lor, mai degrabă decât față de cei cu care nu se asociază. Nisipul deranjează cel mai mult în delicatese, la fel și contradicția în divertisment. Sunt atât de proști, cât și de cruzi cei care pun împreună bestia sălbatică și cea îmblânzită.

136. Poziționează-te în centrul lucrurilor. Astfel vei simți pulsul lucrurilor. Mulți se pierd fie în ramificațiile discuțiilor inutile, fie în tufișurile limbuției obositoare, fără să realizeze vreodată adevărata problemă în discuție. Ei repetă un singur punct de sute de ori, obosindu-se pe ei înșiși și pe ceilalți, și totuși nu ating niciodată centrul important al lucrurilor. Acest lucru provine dintr-o confuzie a minții din care nu se pot elibera. Ei pierd timp și răbdare cu lucruri pe care ar trebui să le lase în pace și nu le mai pot folosi apoi pentru ceea ce au lăsat în pace.

137. Înțeleptul ar trebui să fie autosuficient. Cel care era totul pentru sine însuși purta totul cu el când se purta pe sine însuși. Dacă un prieten universal ne poate reprezenta Roma și restul lumii, să fie omul propriul său prieten universal, și atunci va fi în măsură să trăiască singur. Pe cine ar putea dori un astfel de om dacă nu există un intelect mai clar sau un gust mai rafinat decât al său? El ar depinde atunci numai de sine însuși, ceea ce este cea mai mare fericire și seamănă cu Ființa Supremă. Cel care poate trăi singur nu seamănă deloc cu animalul sălbatic, seamănă mult cu înțeleptul și cu Dumnezeu în totul.

138. Arta de a lăsa lucrurile în pace. Cu cât sunt mai sălbatice valurile vieții publice sau private, cu atât mai mult. Există uragane în treburile umane, furtuni ale pasiunii, când este înțelept să te retragi într-un port și să

ancorezi. Remediile adesea agravează bolile: în astfel de cazuri, trebuie să le lași să-și urmeze cursul natural și persuasiunea morală a timpului. Este nevoie de un medic înțelept pentru a ști când să nu prescrie, iar uneori cea mai mare abilitate constă în a nu aplica remedii. Modul corect de a potoli furtunile vulgarității este să te abții și să le lași să se calmeze singure. A ceda acum înseamnă a cuceri în timp. O fântână se tulbură cu puțină agitare și nu se limpezește prin amestecul nostru, ci prin faptul că o lăsăm în pace. Cel mai bun remediu pentru tulburări este să le lăsăm să-și urmeze cursul, pentru că astfel se calmează.

139. Recunoaște zilele nefericite. Ele există: nimic nu merge bine în ele; chiar dacă jocul se poate schimba, ghinionul rămâne. Două încercări ar trebui să fie suficiente pentru a spune dacă cineva are noroc astăzi sau nu. Totul este în proces de schimbare, chiar și mintea, și nimeni nu este întotdeauna înțelept: șansa are ceva de spus, chiar și despre cum să scrii o scrisoare bună. Toată perfecțiunea depinde de moment; chiar și frumusețea are momentele ei. Chiar și înțelepciunea eșuează uneori făcând prea mult sau prea puțin. Pentru a ieși bine, un lucru trebuie făcut în ziua potrivită. De aceea, pentru unii totul iese prost, iar pentru alții totul merge bine, chiar și cu mai puține probleme. Ei găsesc totul gata, mintea lor este promptă, geniul lor protector este favorabil, steaua lor norocoasă este în ascensiune. În astfel de momente, trebuie să profiți de ocazie și să nu pierzi nici cea mai mică șansă. Dar o persoană isteață nu va decide norocul zilei după un singur eveniment bun sau rău, pentru că unul poate fi doar un noroc chior, iar celălalt doar o mică neplăcere.

140. Găsește imediat partea bună a unui lucru. Acesta este avantajul bunului gust. Albinele merg la miere pentru fagurele lor, șerpii la fiere pentru veninul lor. La fel și cu gustul: unii caută binele, alții răul. Nu există nimic care să nu aibă ceva bun în el, mai ales în cărți, care oferă hrană pentru gândire. Dar mulți au un astfel de simț al mirosului încât,

în mijlocul a o mie de excelențe, se concentrează asupra unui singur defect și îl aleg pentru a-l critica, ca și cum ar fi gunoieri ai minților și inimilor oamenilor. Astfel, ei întocmesc un bilanț al defectelor care face mai multă cinste gustului lor prost decât inteligenței lor. Ei duc o viață tristă, hrănindu-se cu amărăciuni și îngrășându-se cu gunoi. Cei mai norocoși sunt cei care, printre o mie de defecte, se agață de o singură frumusețe pe care au găsit-o întâmplător.

141. Nu te asculta pe tine însuți. Nu are rost să te mulțumești pe tine însuți dacă nu îi mulțumești pe ceilalți, iar, de regulă, disprețul general este pedeapsa pentru satisfacția de sine. Atenția pe care ți-o acorzi ție însuți probabil o datorezi altora. A vorbi și a te asculta în același timp nu poate avea rezultate bune. Dacă a vorbi cu tine însuți când ești singur este o nebunie, atunci este de două ori mai nechibzuit să te asculți în prezența altora. Este o slăbiciune a celor mari să vorbească cu expresii recurente precum „așa cum spuneam" și „eh?", care îi derutează pe ascultători. La fiecare propoziție, ei caută aplauze sau lingușeli, punând la încercare răbdarea celor înțelepți. La fel și cei pompoși vorbesc cu ecou, iar deoarece discursul lor se poate clătina doar cu ajutorul unor picioroange, la fiecare cuvânt au nevoie de sprijinul unui stupid „bravo!".

142. Nu lua niciodată partea greșită din încăpățânare, pentru că adversarul tău te-a anticipat luând partea cea bună. Începi lupta deja învins și trebuie să fugi curând în rușine. Cu arme proaste nu poți câștiga niciodată. Adversarul a fost isteț să ocupe mai întâi partea cea mai bună: ar fi o nebunie să rămâi în urmă cu cea mai proastă. O astfel de încăpățânare este mai periculoasă în acțiuni decât în cuvinte, deoarece acțiunea implică mai multe riscuri decât vorbirea. Este defectul comun al încăpățânaților că pierd adevărul contrazicându-l și utilul certându-se cu el. Înțeleptul nu se situează niciodată de partea pasiunii, ci susține cauza dreptății, fie descoperind-o mai întâi, fie îmbunătățind-o mai târziu. Dacă inamicul este un prost, în astfel

de cazuri se va întoarce pentru a urma calea opusă și mai rea. Astfel, singura modalitate de a-l îndepărta de calea cea mai bună este să o urmezi tu însuți, pentru că prostia lui îl va determina să o abandoneze, iar încăpățânarea lui va fi pedepsită pentru acest lucru.

143. Nu deveni niciodată paradoxal pentru a evita banalul. Ambele extreme ne dăunează reputației. Orice întreprindere care diferă de rezonabil se apropie de prostie. Paradoxul este o înșelătorie: câștigă aplauze la început prin noutatea și picantul său, dar apoi devine discreditat când înșelăciunea este prevăzută și goliciunea sa devine evidentă. Este o formă de jonglerie și, în chestiuni politice, ar fi ruina statelor. Cei care nu pot sau nu îndrăznesc să realizeze fapte măreție pe calea directă a excelenței ocolesc prin paradox, admirați de proști, dar făcând din înțelepți adevărați profeți. Acesta denotă o judecată dezechilibrată și, dacă nu se bazează în totalitate pe fals, se bazează cu siguranță pe incertitudine și riscă chestiunile mai importante ale vieții.

144. Începe cu al altuia pentru a termina cu al tău. Este un mijloc politic pentru a-ți atinge scopul. Chiar și în chestiuni cerești, învățătorii creștini pun accentul pe această sfântă viclenie. Este o disimulare importantă, deoarece avantajele prevăzute servesc ca momeală pentru a influența voința celuilalt. Afacerea lui pare să fie în curs de desfășurare, când de fapt nu face decât să deschidă calea pentru altcineva. Nu trebuie să avansezi niciodată decât sub acoperire, mai ales acolo unde terenul este periculos. La fel și cu persoanele care spun întotdeauna „nu" la început, este util să eviți această lovitură, ca nu cumva sa-și dea seama de dificultatea concedării, și cu atât mai mult când presimți aversiunea. Acest sfat aparține regulii despre a doua gândire, care acoperă cele mai subtile manevre ale vieții.

145. Nu arătați degetul rănit, pentru că totul se va lovi de el; și nu vă plângeți de asta, pentru că răutatea țintește întotdeauna acolo unde slăbiciunea poate fi rănită. Nu are rost să vă supărați: a fi ținta discuțiilor

nu va face decât să vă supere și mai mult. Răutatea caută răni pe care să le irite, aruncă săgeți pentru a testa temperamentul și încearcă o mie de moduri de a înțepa până la măduva oaselor. Înțelepții nu recunosc niciodată că au fost loviți și nu dezvăluie niciun rău, fie el personal sau ereditar. Căci chiar și Soarta uneori îi place să ne rănească acolo unde suntem cei mai sensibili. Ea întotdeauna umilește carnea rănită. De aceea, nu dezvălui niciodată sursa umilinței sau a bucuriei, dacă dorești ca una să înceteze, iar cealaltă să dăinuie.

146. Privește în interiorul lucrurilor. Lucrurile sunt, în general, altfel decât par, iar ignoranța care nu privește niciodată sub coajă devine deziluzionată când îi arăți miezul. Minciunile vin întotdeauna primele, târând proștii după ele prin vulgaritatea lor ireparabilă. Adevărul rămâne întotdeauna în urmă, șchiopătând pe brațul Timpului. Prin urmare, înțelepții îi rezervă cealaltă jumătate a simțului auzului, pe care Intelepciunea obstească a dat-o în duplicat. Înșelăciunea este foarte superficială și, prin urmare, cei superficiali cad ușor în ea. Prudența trăiește retrasă în adâncurile sale, vizitată numai de înțelepți.

147. Nu fi inaccesibil. Nimeni nu este atât de perfect încât să nu aibă nevoie uneori de sfatul altora. Este un măgar incorigibil cel care nu ascultă niciodată pe nimeni. Chiar și cel mai strălucit intelect ar trebui să găsească un loc pentru sfaturile prietenoase. Chiar și suveranitatea trebuie să învețe să se sprijine. Unii sunt incorigibili pur și simplu pentru că sunt: se prăbușesc în ruină pentru că nimeni nu îndrăznește să-i salveze. Cei mai înalți ar trebui să aibă ușa deschisă pentru prietenie; aceasta se poate dovedi poarta ajutorului. Un prieten trebuie să fie liber să sfătuiască și chiar să mustre, fără să se simtă jenat. Satisfacția noastră față de el și încrederea noastră în credința lui neclintită îi conferă această putere. Nu este nevoie să acordăm respect sau să dăm credit tuturor, dar în adâncul precauției sale, omul are o oglindă adevărată a unui confident căruia îi datorează corectarea

greșelilor sale și căruia trebuie să-i mulțumească pentru asta.

148. Stăpânește arta conversației. Acolo se arată adevărata personalitate. Niciun act din viață nu necesită mai multă atenție, deși este cel mai obișnuit lucru din viață. Fie pierzi, fie câștigi prin el. Dacă este nevoie de atenție pentru a scrie o scrisoare, care nu este altceva decât o conversație deliberată și scrisă, cu cât mai mult este nevoie de atenție în cazul conversației obișnuite, în care este necesară o manifestare promptă a inteligenței. Experții simt pulsul sufletului în limbă, de aceea înțeleptul a spus: „Vorbește, ca să te cunosc". Unii susțin că arta conversației este să fii fără artă - că ar trebui să fie îngrijită, nu stridentă, ca și hainele. Acest lucru este valabil pentru discuțiile între prieteni. Dar când se discută cu persoane cărora li se arată respect, ar trebui să fie mai demn să răspunzi la demnitatea persoanei căreia i te adresezi. Pentru a fi adecvată, ar trebui să se adapteze la mintea și tonul interlocutorului. Și nu fi un critic al cuvintelor, altfel vei fi considerat un pedant; nici un colector de idei, altfel oamenii te vor evita sau, cel puțin, își vor vinde gândurile scump. În conversație, discreția este mai importantă decât elocvența.

149. Știe să paseze răul altora. A avea un scut împotriva răutății este o mare abilitate pentru un conducător. Nu este o soluție de incapacitate, așa cum își imaginează cei răuvoitori, ci se datorează politicii superioare de a avea pe cineva care să primească cenzura celor nemulțumiți și pedeapsa detestării universale. Nu totul poate ieși bine, și nu toată lumea poate fi satisfăcută: de aceea este bine, chiar cu prețul mândriei noastre, să avem un astfel de țap ispășitor, o astfel de țintă pentru întreprinderile nefericite .

150. Știți să obțineți prețul pentru lucruri. Valoarea lor intrinsecă nu este suficientă, pentru că nu toți mușcă din miez sau privesc în interior. Majoritatea merg cu mulțimea și merg pentru că îi văd pe alții mergând. Este o mare artă să aduci lucrurile în reputație; uneori lăudându-le, pentru că lauda trezește dorința, alteori dându-le un nume frapant, ceea ce este foarte

util pentru a pune lucrurile la preț, cu condiția să se facă fără afectare. Din nou, este în general o încurajare să pretinzi că furnizezi numai cunoscătorilor, pentru că toți se consideră astfel, iar dacă nu, sentimentul de lipsă trezește dorința. Nu numi niciodată lucrurile ușoare sau obișnuite: asta le face să fie depreciate, mai degrabă decât accesibile. Toți se grăbesc după neobișnuit, care este mai apetisant atât pentru gust, cât și pentru inteligență.

151. Gândește-te dinainte. Astăzi pentru mâine și chiar pentru multe zile de acum încolo. Cea mai mare previziune constă în a determina dinainte momentul problemelor. Pentru cei prevăzători nu există nenorociri, iar pentru cei atenți nu există scăpări la limită. Nu trebuie să amânăm gândirea până când suntem până la gât în noroi. Reflecția matură poate depăși cea mai formidabilă dificultate. Perna este o Sibylă tăcută și este mai bine să dormi pe lucruri în avans decât să stai treaz gândindu-te la ele după aceea. Mulți acționează mai întâi și apoi gândesc - adică se gândesc mai puțin la consecințe decât la scuze; alții nu gândesc nici înainte, nici după. Întreaga viață ar trebui să fie un curs de gândire despre cum să nu pierzi calea cea dreaptă. Arhisfatul și prevederea permit determinarea liniei vieții.

152. Nu avea niciodată un companion care te aruncă în umbră. Cu cât face asta mai mult, cu atât este mai puțin de dorit ca companion. Cu cât excelează mai mult în calitate, cu atât mai mult în reputație: el va juca întotdeauna primul rol, iar tu al doilea. Dacă primești vreo considerație, aceasta este doar din resturile lui. Luna strălucește singură printre stele: când răsare soarele, ea devine invizibilă sau imperceptibilă. Nu te alătura niciodată cuiva care te eclipsează, ci mai degrabă cuiva care te pune într-o lumină mai strălucitoare. Prin acest mijloc, vicleana Fabula din Martial a reușit să pară frumoasă și strălucitoare, datorită urâțeniei și dezordinii tovarășilor ei. Dar nu trebuie să te pui în pericol cu un tovarăș rău, așa cum nu trebuie să-l onorezi pe altul cu prețul propriului tău credit. Când ești pe drumul spre noroc, asociază-te cu cei eminenți; când ai ajuns, cu cei

mediocri.

153. Feriți-vă să intrați acolo unde există un mare gol de umplut. Dar dacă o faceți, asigurați-vă că îl depășiți pe predecesorul vostru; doar pentru a-l egala este nevoie de două ori mai mult decât valoarea lui. Așa cum este o mișcare inteligentă să aranjăm ca succesorul nostru să ne facă să fim doriți înapoi, la fel este o politică să ne asigurăm că predecesorul nostru nu ne eclipsează. Este dificil să umpli un gol mare, deoarece trecutul pare întotdeauna mai bun, iar a egala predecesorul nu este suficient, deoarece el are dreptul de primă posesie. Prin urmare, trebuie să ai argumente suplimentare pentru a-l înlătura pe celălalt din poziția sa în opinia publică .

154. Nu credeți și nu apreciați cu ușurință. Maturitatea minții se manifestă cel mai bine prin credința lentă. Minciuna este ceva obișnuit; atunci, credința să fie neobișnuită. Cel care se lasă ușor influențat, cade repede în dispreț. În același timp, nu este necesar să-ți trădezi îndoielile în ceea ce privește buna-credință a altora, deoarece acest lucru adaugă insultă la impolitețe, întrucât îl faci pe informatorul tău să pară fie înșelător, fie înșelat. Și acesta nu este singurul rău: lipsa de credință este semnul mincinosului, care suferă de două defecte: el nu crede și nici nu este crezut. Suspendarea judecății este prudentă din partea ascultătorului: vorbitorul poate apela la sursa sa originală de informații. Există un tip similar de imprudență în a plăcea prea ușor, deoarece minciunile pot fi spuse atât prin fapte, cât și prin cuvinte, iar această înșelăciune este mai periculoasă pentru viața practică.

155. Arta de a intra în furie. Dacă este posibil, opuneți-vă insistenței vulgare cu o reflecție prudentă; nu va fi dificil pentru un om cu adevărat prudent. Primul pas pentru a intra în furie este să anunțați că sunteți în furie. În acest fel, începeți conflictul cu stăpânirea temperamentului, pentru că trebuie să vă reglați furia exact la punctul necesar și nu mai mult. Aceasta este arta artelor în a intra și a ieși din furie. Trebuie să știi cum și când este cel mai bine să te oprești: este foarte dificil să te oprești în timp ce alergi

în viteză. Este o mare dovadă de înțelepciune să rămâi lucid în timpul paroxismelor de furie. Orice exces de pasiune este o abatere de la conduita rațională. Dar prin această politică magistrală, rațiunea nu va fi niciodată încălcată și nici nu va depăși limitele bunului simț. Pentru a păstra controlul asupra pasiunii, trebuie să ții ferm frâiele atenției: cel care poate face acest lucru va fi primul om „înțelept călare" și, probabil, ultimul.

156. Alege-ți prietenii. Abia după ce vor trece examenul de admitere al experienței și examenul norocului, vor fi absolvenți nu doar în afecțiune, ci și în discernământ. Deși acesta este cel mai important lucru în viață, este cel mai puțin apreciat. Inteligența aduce prieteni unora, șansa celor mai mulți. Totuși, un om este judecat după prietenii săi, pentru că nu a existat niciodată acord între înțelepți și proști. În același timp, a găsi plăcere în compania unui om nu este o dovadă de prietenie strânsă: aceasta poate proveni mai degrabă din plăcerea companiei sale decât din încrederea în capacitatea sa. Există unele prietenii legitime, altele ilicite; cele din urmă pentru plăcere, cele dintâi pentru fecunditatea ideilor și motivelor lor. Puțini sunt prietenii unui om în sine, cei mai mulți sunt prietenii circumstanțelor sale. Intuiția unui prieten adevărat este mai utilă decât buna voință a altora: de aceea, câștigați-i prin alegere, nu prin întâmplare. Un prieten înțelept alungă grijile, unul prost le provoacă. Dar nu le doriți prea mult noroc, căci s-ar putea să-i pierdeți.

157. Nu face greșeli în privința caracterului. Aceasta este cea mai gravă și totuși cea mai ușoară eroare. Mai bine să fii înșelat în privința prețului decât în privința calității bunurilor. În relațiile cu oamenii, mai mult decât în alte privințe, este necesar să privești în interior. A cunoaște oamenii este diferit de a cunoaște lucrurile. Este o filozofie profundă să sondezi adâncurile sentimentelor și să distingi trăsăturile de caracter. Oamenii trebuie studiați la fel de profund ca și cărțile.

158. Folosește-ți prietenii. Acest lucru necesită toată arta discreției. Unii sunt buni de la distanță, alții când sunt aproape. Mulți nu sunt buni la

conversație, dar sunt excelenți ca corespondenți, deoarece distanța elimină unele deficiențe care sunt insuportabile în apropierea lor. Prietenii sunt mai mult pentru a fi folosiți decât pentru plăcere, deoarece au cele trei calități ale Binelui sau, cum spun unii, ale Ființei în general: unitate, bunătate și adevăr. Pentru că un prieten este totul. Puțini sunt demni să fie prieteni buni, iar chiar și aceștia devin din ce în ce mai puțini, deoarece oamenii nu știu cum să-i aleagă. Este mai important să păstrezi prietenii decât să-ți faci prieteni. Alege-i pe cei care vor rezista bine; dacă la început sunt noi, este o consolare faptul că vor deveni vechi. Cei mai buni sunt cei bine sărați, deși pot necesita înmuiere în testare. Nu există deșert ca viața fără prieteni. Prietenia înmulțește binele vieții și împarte răul. Este singurul remediu împotriva nenorocirii, chiar aerisirea sufletului.

159. Suportă proștii. Înțelepții sunt întotdeauna nerăbdători, pentru că cel care își mărește cunoștințele își mărește și nerăbdarea față de prostie. Cunoștințele vaste sunt greu de satisfăcut. Prima mare regulă a vieții, potrivit lui Epictet, este să suporți lucrurile: el consideră că aceasta este jumătate din înțelepciune. A suporta toate varietățile nebuniei ar necesita multă răbdare. Adesea trebuie să suportăm cel mai mult pe cei de care depindem cel mai mult: o lecție utilă de autocontrol. Din răbdare izvorăște pacea, binecuvântarea neprețuită care este fericirea lumii. Dar cel care nu are puterea răbdării să se retragă în sine, deși chiar și acolo va trebui să se suporte pe sine însuși.

160. Fii atent când vorbești. Cu rivalii tăi, din prudență; cu ceilalți, de dragul aparențelor. Întotdeauna este timp să adaugi un cuvânt, niciodată să retragi unul. Vorbește ca și cum ți-ai face testamentul: cu cât sunt mai puține cuvinte, cu atât sunt mai puține litigii. În chestiuni banale, exersează-te pentru chestiunile mai importante ale vorbirii. Secretul profund are o parte din strălucirea divinului. Cel care vorbește ușor cade sau eșuează repede.

161. Cunoașteți-vă defectele preferate. Chiar și cel mai perfect dintre oameni le are și fie este atașat de ele, fie are relații ilicite cu ele. Adesea sunt defecte ale intelectului, și cu cât acesta este mai mare, cu atât sunt mai mari, sau cel puțin mai vizibile. Nu este atât de mult faptul că cel care le are nu le cunoaște: el le iubește, ceea ce este un rău dublu: afecțiune irațională pentru defecte care pot fi evitate. Ele sunt pete pe perfecțiune; ele nemulțumesc privitorul la fel de mult pe cât îl mulțumesc pe cel care le are. Este un lucru galant să scapi de ele și astfel să dai frâu liber celorlalte calități ale tale. Pentru că toți oamenii se lovesc de un astfel de defect și, trecând în revistă calitățile tale, se opresc mult timp asupra acestei pete și o înnegresc cât mai mult posibil, pentru a-ți pune în umbră celelalte talente.

162. Cum să triumfi asupra rivalilor și detractorilor. Nu este suficient să îi disprețuiești, deși acest lucru este adesea înțelept: atitudinea galantă este cea care contează. Nu se poate lăuda prea mult un om care vorbește bine despre cei care vorbesc urât despre el. Nu există răzbunare mai eroică decât cea a talentelor și serviciilor care cuceresc și chinuie în același timp pe cei invidioși. Fiecare succes este o nouă înfășurare a funiei în jurul gâtului celor rău intenționați, iar gloria unui dușman este iadul rivalului. Cei invidioși nu mor o singură dată, ci de câte ori cel invidiat câștigă aplauze. Nemurirea faimei sale este măsura torturii celuilalt: unul trăiește în onoare nesfârșită, celălalt în durere nesfârșită. Trâmbița faimei anunță nemurirea unuia și moartea celuilalt, moartea lentă a invidiei, lungă și prelungită.

163. Niciodată, din simpatie pentru cel nefericit, nu te implica în soarta lui. Necazul unuia este norocul altuia, pentru că unul nu poate fi norocos fără ca mulți să fie ghinioniști. Este o particularitate a celor nefericiți să trezească bunăvoința oamenilor care doresc să-i compenseze pentru loviturile sorții cu favoarea lor inutilă, și se întâmplă ca cel care era detestat de toți în prosperitate să fie adorat de toți în adversitate. Răzbunarea pe cel înălțat este schimbată cu compasiunea pentru cel căzut. Totuși, tre-

buie remarcat modul în care soarta amestecă cărțile. Există oameni care se însoțesc întotdeauna cu cei ghinioniști, iar cel care ieri zbura înalt și fericit stă astăzi mizerabil alături de ei. Asta dovedește noblețea sufletului, dar nu și înțelepciunea lumească.

164. Aruncă paie în aer, pentru a afla cum vor fi primite lucrurile, în special cele a căror primire sau succes sunt îndoielnice. Astfel, poți fi sigur că totul va ieși bine și ai ocazia să continui cu seriozitate sau să te retragi complet. Încercând intențiile oamenilor în acest fel, omul înțelept știe pe ce teren se află. Aceasta este marea regulă a previziunii în a cere, a dori și a conduce.

165. Duceți războiul cu onoare. Înteleptul poate fi silit să poarte război, dar nu trebuie să folosească săgeți otrăvite. Fiecare trebuie să acționeze așa cum este, nu așa cum alții vor să fie. Curajul în bătălia vieții câștigă lauda tuturor oamenilor: trebuie să luptați pentru a cuceri, nu numai prin forță, ci și prin modul în care o folosiți. O victorie meschină nu aduce glorie, ci mai degrabă rușine. Onoarea are întotdeauna întâietate. Un om onorabil nu folosește niciodată arme interzise, cum ar fi folosirea unei prietenii care s-a sfârșit în scopul unei urii abia începute: încrederea nu trebuie folosită niciodată pentru răzbunare. Cea mai mică urmă de trădare pătează numele bun. La oamenii de onoare, cea mai mică urmă de meschinărie respinge: nobilul și ignobilul ar trebui să fie la distanță de kilometri. Fii capabil să te lauzi că, dacă galanteria, generozitatea și fidelitatea s-ar pierde în lume, oamenii le-ar putea găsi din nou în pieptul tău.

166. Distingeți omul de cuvinte de omul de fapte. Discriminarea este aici la fel de importantă ca în cazul prietenilor, persoanelor și locurilor de muncă, care au toate multe varietăți. Cuvintele rele, chiar și fără fapte rele, sunt destul de rele: cuvintele bune cu fapte rele sunt și mai rele. Nu te poți hrăni cu cuvinte, care sunt vânt, nici cu politețe, care nu este altceva decât înșelăciune politicoasă. A prinde păsări cu o oglindă este capcana ideală.

Numai cei vanitoși își iau salariul în cuvinte goale. Cuvintele ar trebui să fie garanții ale muncii și, ca biletele de amanet, să aibă prețul lor de piață. Copacii care au frunze, dar nu au fructe, nu au de obicei miez. Recunoaște-i pentru ceea ce sunt, fără niciun folos, cu excepția umbrei.

167. Învață să-ți iei partea. În crize mari nu există un companion mai bun decât o inimă curajoasă, iar dacă aceasta slăbește, trebuie întărită din părțile învecinate. Grijile dispar în fața unui om care se afirmă. Nu trebuie să te predai în fața nenorocirii, altfel ea va deveni intolerabilă. Mulți oameni nu se ajută singuri în necazurile lor și își dublează povara neștiind cum să le suporte. Cel care se cunoaște pe sine știe cum să-și întărească slăbiciunea, iar omul înțelept cucerește totul, chiar și stelele în cursul lor.

168. Nu te lăsa pradă excentricităților nebuniei. Ca și oamenii vanitoși, presupuși, egoiști, nedemni de încredere, capricioși, încăpățânați, fantezisti, teatrali, capricioși, curioși, paradoxali, sectari și toate tipurile de persoane unilaterale: toți sunt monstruozități ale impertinenței. Orice deformare a minții este mai respingătoare decât cea a corpului, deoarece contravine unei frumuseți superioare. Dar cine poate ajuta o astfel de confuzie completă a minții? Unde lipsește autocontrolul, nu există loc pentru îndrumarea altora. În loc să acorde atenție batjocurii reale a altor oameni, oamenii de acest fel se orbesc cu presupunerea nefondată a aplauzelor lor imaginare.

169. Fii mai atent să nu ratezi o singură dată decât să nimerești de o sută de ori. Nimeni nu se uită la soarele strălucitor; toți îl privesc când este eclipsat. Discuțiile obișnuite nu iau în considerare ceea ce merge bine, ci ceea ce merge rău. Răul se răspândește mai repede decât orice aplauze. Mulți oameni nu sunt cunoscuți de lume până când nu o părăsesc. Toate realizările unui om, luate împreună, nu sunt suficiente pentru a șterge o singură mică pată. Evită, așadar, să cazi în eroare, având în vedere că răutatea observă fiecare eroare și niciun succes.

170. Păstrați ceva în rezervă în toate lucrurile. Este un mijloc

sigur de a vă menține importanța. Un om nu ar trebui să-și folosească toată capacitatea și puterea dintr-o dată și în fiecare ocazie. Chiar și în cunoaștere ar trebui să existe o ariergardă, astfel încât resursele voastre să fie dublate. Trebuie să ai întotdeauna ceva la care să apelezi când există teama unei înfrângeri. Rezerva este mai importantă decât forța de atac: pentru că se distinge prin curaj și reputație. Prudența se pune întotdeauna la lucru cu siguranța siguranței: în această chestiune, paradoxul picant se aplică bine, că jumătatea este mai mult decât întregul.

171. Nu irosi influența. Cei mari sunt prieteni pentru ocazii mari. Nu trebuie să folosești încrederea mare pentru lucruri mărunte, căci asta înseamnă să irosești o favoare. Ancora de salvare trebuie păstrată pentru ultima extremitate. Dacă folosești ce e mare pentru scopuri mărunte, ce mai rămâne după aceea? Nimic nu este mai valoros decât un protector și nimic nu costă mai mult în zilele noastre decât o favoare. Ea poate crea sau distruge o întreagă lume. Poate chiar da sens și lua sensul. Așa cum Natura și Faima sunt favorabile celor înțelepți, la fel și Norocul este, în general, invidios pe ei. Prin urmare, este mai important să păstrezi favoarea celor puternici decât bunurile și averea.

172. Nu te lupta niciodată cu un om care nu are nimic de pierdut; pentru că astfel intri într-un conflict inegal. Celălalt intră fără anxietate; având pierdut totul, inclusiv rușinea, nu mai are de ce să se teamă. Prin urmare, el recurge la tot felul de insolențe. Nu trebuie să expui niciodată o reputație valoroasă unui risc atât de teribil, ca nu cumva ceea ce a costat ani de zile să obții să se piardă într-o clipă, deoarece o singură jignire poate șterge mult sudoare cinstită. Un om de onoare și responsabilitate are o reputație, pentru că are multe de pierdut. El echilibrează reputația sa și a celuilalt: intră în competiție doar cu cea mai mare prudență, apoi se apucă de treabă cu atâta circumspecție încât lasă timp prudenței să se retragă la timp și să-i protejeze reputația. Pentru că, chiar și prin victorie, el nu poate câștiga ceea

ce a pierdut expunându-se riscului de a pierde.

173. Nu fiți fragili în relațiile cu ceilalți, și cu atât mai puțin în prietenie. Unii se rup foarte ușor, demonstrând astfel lipsa lor de consecvență. Ei își atribuie ofense imaginare și le atribuie altora intenții opresive. Sentimentele lor sunt chiar mai sensibile decât ochiul însuși, și nu trebuie atinse nici în glumă, nici în serios. Fiecare fir de praf îi ofensează: și un nor, nu este nevoie de noroi. Cei care se asociază cu ei trebuie să îi trateze cu cea mai mare delicatețe, să țină cont de sensibilitatea lor și să le observe comportamentul, deoarece cea mai mică jignire le trezește iritarea. În general, sunt foarte egoiști, sclavi ai stărilor lor de spirit, pentru care lasă totul deoparte: sunt adoratori ai propriei tâfne. Pe de altă parte, firea unui amant are jumatate din diamant în durabilitate și în indurare.

Pe de altă parte, dispoziția adevăratului iubit este fermă și durabilă, astfel încât se poate spune că cel devotat are jumătate din diamant în durabilitate și în îndurare

174. Nu trăi în grabă. A ști să separi lucrurile înseamnă a ști să te bucuri de ele. Mulți își termină averea mai repede decât viața: trec prin plăceri fără să se bucure de ele și ar dori să se întoarcă când descoperă că au depășit limita. Surugii ai vieții, ei accelerează ritmul obișnuit al vieții prin graba propriei vocații. Ei devorează într-o singură zi mai mult decât pot digera într-o viață întreagă; trăiesc în avans plăcerile, consumă anii în avans și, prin graba lor, trec prin toate prea repede. Chiar și în căutarea cunoașterii ar trebui să existe moderație, ca să nu învățăm lucruri care ar fi mai bine să rămână necunoscute. Avem mai multe zile de trăit decât plăceri. Fii lent în bucurie, rapid în muncă, căci oamenii văd munca încheiată cu plăcere, plăcerea încheiată cu regret.

175. Un om solid. Cel care este nu găsește satisfacție în cei care nu sunt. Este o eminență demnă de milă, care nu are o bază solidă. Nu toți sunt oameni care par a fi așa. Unii sunt surse de înșelăciune; impregnați

de himere, ei dau naștere la impuneri. Alții sunt ca ei în măsura în care se bucură mai mult de o minciună, pentru că promite mult, decât de adevăr, pentru că realizează puțin. Dar, în cele din urmă, aceste capricii ajung la un sfârșit nefericit, pentru că nu au o bază solidă. Numai Adevărul poate da o reputație adevărată : numai realitatea poate fi de un real folos. O înșelăciune are nevoie de multe altele, și astfel întreaga casă este construită în aer și trebuie să se prăbușească în curând. Lucrurile nefondate nu ajung niciodată la bătrânețe. Ele promit prea mult pentru a fi de încredere, la fel cum nu poate fi adevărat ceea ce dovedește prea mult.

176. Ai cunoștințe sau cunoaște pe cei care au cunoștințe. Fără inteligență, fie a ta, fie a altuia, viața adevărată este imposibilă. Dar mulți nu știu că nu știu, iar mulți cred că știu când de fapt nu știu nimic. Deficiențele inteligenței sunt incorigibile, deoarece cei care nu știu, nu se cunosc pe sine și, prin urmare, nu pot căuta ceea ce le lipsește. Mulți ar fi înțelepți dacă nu s-ar considera înțelepți. Astfel se întâmplă că, deși oracolele înțelepciunii sunt rare, ele sunt rar folosite. A cere sfaturi nu diminuează măreția și nu denotă incapacitate. Dimpotrivă, a cere sfaturi dovedește că ești bine sfătuit. Cere sfaturi cu rațiune dacă nu vrei să te expui înfrângerii.

177. Evită familiaritățile în relații. Nu le folosi și nu le permite. Cel care este familiar își pierde orice superioritate pe care i-o conferă influența și, astfel, își pierde respectul. Stelele își păstrează strălucirea prin faptul că nu se fac cunoscute. Divinitatea cere decență. Orice familiaritate naște dispreț. În relațiile umane, cu cât un om arată mai mult, cu atât are mai puțin, pentru că în comunicarea deschisă comunici defectele pe care rezervarea le-ar putea ține ascunse. Familiaritatea nu este niciodată de dorit; cu superiorii, pentru că este periculoasă, cu inferiorii, pentru că este nepotrivită, și mai puțin de toate cu turma obișnuită, care devine insolentă din pură nebunie: ei confundă favoarea arătată lor cu nevoia simțită de ei. Familiaritatea se apropie de vulgaritate.

178. Ai încredere în inima ta, mai ales când s-a dovedit. Nu-i refuza niciodată dreptul de a fi ascultată. Este un fel de oracol domestic care adesea prezice lucrurile cele mai importante. Mulți au pierit pentru că s-au temut de propria inimă, dar la ce folosește să te temi de ea fără să găsești un remediu mai bun? Mulți sunt înzestrați de natură cu o inimă atât de sinceră încât îi avertizează întotdeauna de nenorocire și îi protejează de efectele acesteia. Nu este înțelept să cauți răul, decât dacă vrei să-l învingi.

179. Reticența este sigiliul capacității. O inimă fără secrete este o scrisoare deschisă. Acolo unde există o bază solidă, secretele pot fi păstrate adânc: există pivnițe spațioase unde pot fi ascunse lucruri importante. Reticența izvorăște din autocontrol, iar a te controla în acest sens este un adevărat triumf. Trebuie să plătești o răscumpărare fiecăruia te-ai destăinut. Siguranța înțelepciunii constă în temperanța omului interior. Riscul pe care îl prezintă reticența constă în interogarea încrucișată a celorlalți, în utilizarea contradicției pentru a scoate la iveală secrete, în săgețile ironiei: pentru a evita aceste lucruri, cei prudenți devin mai reticenți decât înainte. Ceea ce trebuie făcut nu trebuie spus, iar ceea ce trebuie spus nu trebuie făcut.

180. Nu-l îndruma niciodată pe dușman către ceea ce trebuie să facă. Prostul nu face niciodată ceea ce înțeleptul consideră înțelept, pentru că nu urmează mijloacele potrivite. Cel discret urmează și mai puțin un plan stabilit sau chiar pus în aplicare de altcineva. Trebuie să discutăm problemele din ambele puncte de vedere, să le analizăm din ambele perspective. Judecățile variază; luarea decizie să fie atentă nu atât la ce va fi ci la ce ar putea fi.

181. Adevărul, dar nu întregul adevăr. Nimic nu cere mai multă prudență decât adevărul: este bisturiul inimii. Este nevoie de la fel de mult pentru a spune adevărul, cât și pentru a-l ascunde. O singură minciună distruge întreaga reputație de integritate. Înșelăciunea este considerată trădare, iar cel care înșală este considerat trădător, ceea ce este și mai grav. Totuși,

nu toate adevărurile pot fi spuse: unele pentru binele nostru, altele pentru binele altora.

182. Un strop de îndrăzneală în toate. Este o parte importantă a prudenței. Trebuie să vă moderați opinia despre ceilalți, astfel încât să nu aveți o părere atât de bună despre ei încât să vă fie frică de ei. Imaginația nu trebuie să cedeze niciodată în fața inimii. Mulți par grozavi până când îi cunoașteți personal, iar apoi relația cu ei vă deziluzionează mai mult decât vă crește stima. Nimeni nu depășește limitele înguste ale umanității: toți au slăbiciunile lor, fie în inimă, fie în minte. Demnitatea conferă o autoritate aparentă, care este rareori însoțită de putere personală: pentru că soarta adesea compensează înălțimea funcției prin inferioritatea celui care o deține. Imaginația sare întotdeauna prea repede și pictează lucrurile în culori mai strălucitoare decât în realitate: ea nu vede lucrurile așa cum sunt, ci așa cum își dorește să fie. Experiența atentă deziluzionată în trecut corectează repede toate acestea. Totuși, dacă înțelepciunea nu trebuie să fie timorată, nici nebunia nu trebuie să fie precipitată. Și dacă încrederea în sine îi ajută pe cei ignoranți, cu cât mai mult îi ajută pe cei curajoși și înțelepți?

183. Nu vă țineți prea tare de opiniile voastre. Fiecare nebun este pe deplin convins, iar fiecare care este pe deplin convins este un nebun: cu cât judecata lui este mai eronată, cu atât o susține mai ferm. Chiar și în cazurile de certitudine evidentă, este bine să cedăm: motivele pentru care susținem opinia nu pot trece neobservate, iar amabilitatea noastră în a ceda trebuie să fie cu atât mai recunoscută. Încăpățânarea noastră pierde mai mult decât ne aduce victoria: aceasta nu înseamnă să apărăm adevărul, ci mai degrabă grosolănia. Există unele capete de fier foarte greu de convins: adaugă capriciul la încăpățânare și rezultatul este un prost obositor. Statornicia ar trebui să fie pentru voință, nu pentru minte. Cu toate acestea, există excepții în care cineva ar eșua de două ori, recunoscând că a greșit atât în judecată, cât și în executarea acesteia.

184. Nu fi ceremonios. Chiar și un rege era renumit pentru excentricitatea sa în acest sens. A fi punctual înseamnă a fi plictisitor, dar națiuni întregi au această particularitate. Haina nebuniei este țesută din astfel de lucruri. Astfel de oameni sunt adoratori ai propriei demnități, dar arată cât de puțin este justificată, deoarece se tem că cel mai mic lucru o poate distruge. Este corect să ceri respect, dar nu să fii considerat un maestru de ceremonii. Totuși, este adevărat că un om care se descurcă fără ceremonii trebuie să posede calități supreme. Nu afecta și nu disprețui eticheta: nu poate fi mare cel care este mare în astfel de lucruri mărunte.

185. Nu-ți pune niciodată credibilitatea în joc pentru o singură încercare; pentru că, dacă eșuezi, paguba este ireparabilă. Se poate întâmpla ușor ca un om să eșueze o dată, mai ales la început: circumstanțele nu sunt întotdeauna favorabile: de aceea se spune: „Fiecare câine are ziua lui". Leagă întotdeauna a doua încercare de prima: indiferent dacă reușești sau eșuezi, prima va răscumpăra a doua. Apelează întotdeauna la mijloace mai bune și la mai multe resurse. Lucrurile depind de tot felul de șanse. De aceea satisfacția succesului este atât de rară.

186. Recunoașteți defectele, oricât de înalte ar fi. Integritatea nu poate confunda viciul, chiar dacă este îmbrăcat în brocart sau poate încoronat cu aur, dar nu va putea ascunde caracterul său pentru toate acestea. Sclavia nu-și pierde josnicia, oricât ar lăuda noblețea stăpânului și domnului său. Viciile pot ocupa o poziție înaltă, dar rămân totuși josnice. Oamenii pot vedea că mulți oameni mari au defecte mari, dar nu văd că aceștia nu sunt mari din cauza lor. Exemplul celor mari este atât de înșelător încât acoperă chiar și viciile, până când îi afectează pe cei care îi flatează, încât aceștia nu observă că ceea ce acoperă la cei mari, detestă la clasele inferioare.

187. Fă tu însuți lucrurile plăcute, iar lucrurile neplăcute prin alții. Prin prima cale câștigi bunăvoință, prin cealaltă eviți ura. Un om mare se bucură mai mult să facă o favoare decât să primească una: este

privilegiul naturii sale generoase. Nu se poate provoca ușor durere altuia fără a suferi durere, fie din simpatie, fie din remușcare. În poziții înalte, nu se poate lucra decât prin recompense și pedepse, așa că ocupă-te singur prima, iar pe cealaltă aplic-o prin alții. Ai pe cineva împotriva căruia să poată fi îndreptate armele nemulțumirii, urii și calomniei. Căci furia mulțimii este ca cea a unui câine: neînțelegând cauza durerii sale, se întoarce să muște biciul însuși și, deși acesta nu este adevăratul vinovat, trebuie să plătească pedeapsa.

188. Fii purtătorul laudelor. Acest lucru ne sporește creditul pentru bunul gust, deoarece arată că am învățat în altă parte să recunoaștem ceea ce este excelent și, prin urmare, să-l prețuim în compania prezentă. Oferă materie de conversație și de imitare și încurajează eforturile demne de laudă. În plus, aducem un omagiu foarte delicat excelențelor din fața noastră . Alții fac opusul; își însoțesc vorbele cu un rânjet și se imaginează că îi flatează pe cei prezenți prin a-i disprețui pe cei absenți. Acest lucru le poate fi de folos în fața oamenilor superficiali, care nu observă cât de viclean este să vorbești de rău pe toată lumea în fața tuturor. Mulți urmăresc planul de a aprecia mai mult mediocrițățile zilei decât cele mai distinse realizări ale trecutului. Cei prudenți să pătrundă prin aceste subtilități și să nu se lase descurajați de exagerările unora sau să devină prea încrezători din cauza lingușirilor celorlalți, știind că ambii acționează în același mod, prin metode diferite, adaptându-și discursul la compania în care se află.

189. Utilizați dorințele altora. Cu cât dorințele sale sunt mai mari, cu atât mai mare este presiunea exercitată. Filozofii spun că privațiunea nu e nimic, oamenii de stat spun că este totul, și au dreptate. Mulți construiesc scări pentru a-și atinge scopurile din dorințele altora. Ei profită de ocazie și stimulează apetitul indicând dificultatea satisfacerii. Energia dorinței promite mai mult decât inerția posesiunii. Pasiunea dorinței crește cu fiecare creștere a opoziției. Este un punct subtil să satisfaci dorința și

totuși să păstrezi dependența.

190. Găsește consolare în toate lucrurile. Chiar și cei inutili o pot găsi în a fi nemuritori. Nicio problemă nu este fără compensație. Proștii sunt considerați norocoși, iar norocul celor urâți este proverbial. Fii puțin valoros și vei trăi mult: sticla crăpată nu se sparge niciodată, dar îți face griji cu durabilitatea ei. Se pare că Norocul invidiază pe cei mari, așa că egalizează lucrurile dând viață lungă celor inutili și una scurtă celor importanți. Cei care poartă povara ajung repede la suferință, în timp ce cei care nu au nicio importanță trăiesc la nesfârșit: într-un caz pare a fi așa, în celălalt este așa. Cel ghinionist crede că a fost uitat atât de Moarte, cât și de Noroc.

191. Nu acceptați plata cu politețe; pentru că este un fel de fraudă. Unii nu au nevoie de ierburile din Tesalia pentru magia lor, pentru că pot încânta proștii prin grația salutului lor. A lor este Banca Eleganței, și plătesc cu vântul cuvintelor frumoase. A promite totul înseamnă a promite nimic: promisiunile sunt capcanele proștilor. Adevărata curtoazie este îndeplinirea datoriei: falsul și mai ales inutilul sunt înșelăciune. Nu este respect, ci mai degrabă un mijloc de a obține puterea. Respectul nu se acordă omului, ci mijloacelor sale, iar complimentele nu se oferă calităților recunoscute, ci avantajelor dorite.

192. Viață pașnică, viață lungă. A trăi, a lăsa să trăiască. Cei care aduc pacea nu doar trăiesc: ei conduc viața. Ascultă, privește și taci. O zi fără certuri aduce somn fără vise. O viață lungă și plăcută este suficientă pentru doi: acesta este rodul păcii. El are tot ceea ce nu înseamnă nimic pentru el. Nu există perversitate mai mare decât a lua totul în serios. Este o nebunie să ne tulburăm inima cu ceea ce nu ne privește și să nu luăm în serios ceea ce ne privește.

193. Fii atent la cel care începe cu al altuia pentru a termina cu al său. Vigilența este singura protecție împotriva vicleniei. Fii atent la intențiile lui. Mulți reușesc să-i facă pe alții să le facă treburile, și dacă nu

deții cheia motivelor lor, poți fi în orice moment obligat să le scoți castanele din foc, cu riscul de a-ți răni propriile degete.

194. Ai o părere rezonabilă despre tine și despre treburile tale, mai ales la începutul vieții. Toată lumea are o părere bună despre sine, mai ales cei care au cele mai puține motive pentru asta. Toată lumea visează la noroc și se consideră o minune. Speranța dă naștere la promisiuni extravagante pe care experiența nu le îndeplinește. Astfel de imaginații inutile servesc doar ca sursă de supărare atunci când deziluzia vine odată cu realitatea adevărată. Omul înțelept anticipează astfel de erori: el poate spera întotdeauna la ce este mai bun, dar se așteaptă întotdeauna la ce este mai rău, astfel încât să primească ceea ce vine cu seninătate. Este adevărat că este înțelept să ținteși sus pentru a îți atinge scopul, dar nu atât de sus încât să ratezi misiunea ta chiar la începutul vieții. Această corectare a ideilor este necesară, deoarece înainte de a veni experiența, așteptările vor fi cu siguranță prea mari. Cel mai bun leac împotriva nebuniei este prudența. Dacă un om cunoaște sfera adevărată a activității și poziției sale, el își poate reconcilia idealurile cu realitatea.

195. Învață să apreciezi. Nu există nimeni care să nu poată învăța pe cineva ceva, și nu există nimeni atât de excelent încât să nu fie depășit. A ști cum să folosești pe fiecare este o cunoaștere utilă. Oamenii înțelepți apreciază pe toți oamenii, pentru că văd binele în fiecare și știu cât de greu este să faci ceva bun. Proștii îi depreciază pe toți oamenii, neînțelegând binele și selectând răul.

196. Cunoaște-ți steaua călăuzitoare. Nimeni nu este atât de neajutorat încât să nu aibă una; dacă este ghinionist, asta se datorează faptului că nu o cunoaște. Unii se bucură de favoarea prinților și a potentatilor fără să știe de ce sau pentru ce, cu excepția faptului că norocul însuși le-a acordat favoarea în condiții ușoare, cerându-le doar să-l ajute cu puțin efort. Alții găsesc favoarea înțelepților. Un om este mai bine primit de o națiune

decât de alta, sau este mai binevenit într-un oraș decât în altul. El găsește mai mult noroc într-o funcție sau poziție decât în alta, și toate acestea deși calificările sale sunt egale sau chiar identice. Norocul amestecă cărțile cum și când vrea. Fiecare om să-și cunoască norocul la fel de bine ca și talentele sale, pentru că de asta depinde dacă pierde sau câștigă. Urmează-ți steaua călăuzitoare și ajut-o fără a o confunda cu alta, pentru că asta ar însemna să ratezi Nordul, deși vecina sa (steaua polară) ne cheamă cu o voce de tunet.

197. Nu purtați proști pe spinare. Cel care nu recunoaște un prost când îl vede este el însuși unul: și mai mult cel care îl recunoaște, dar nu se ferește de el. Ei sunt o companie periculoasă și niște confidenti ruinatori. Chiar dacă propria lor prudență și grija celorlalți îi țin în limite pentru o vreme, în cele din urmă vor face sau vor spune cu siguranță vreo prostie, care va fi cu atât mai mare cu cât a fost ținută atât de mult în rezervă. Nu pot ajuta credibilitatea altora, pentru că nu au propria credibilitate. Sunt foarte ghinioniști, ceea ce este nemesisul proștilor, și trebuie să plătească pentru un lucru sau altul. Există un singur lucru care nu este atât de rău la ei, și anume că, deși nu pot fi de folos celor înțelepți, pot fi de mare folos ca indicatoare sau avertismente.

198. Știe să te transplantezi. Există națiuni cu care trebuie să treci granițele pentru a-ți face valoarea simțită, mai ales în funcții importante. Țara lor natală este întotdeauna o mamă vitregă pentru marile talente: invidia înflorește acolo pe pământul natal, iar ei își amintesc mai degrabă începuturile modeste ale cuiva decât măreția pe care a atins-o. O ac este apreciată dacă vine de la un capăt al lumii la celălalt, iar o bucată de sticlă pictată poate depăși diamantul în valoare dacă vine de departe. Tot ceea ce este străin este respectat, în parte pentru că vine de departe, în parte pentru că este gata făcut și perfect. Am văzut persoane care odată erau de râsul satului și acum sunt minunea întregii lumi, onorate de compatrioții lor și de străini; de aceștia din urmă pentru că vin de departe, de primii pentru că

sunt văzuți de departe. Statuia de pe altar nu este niciodată venerată de cel care o cunoștea ca trunchi în grădină.

199. A găsi un loc potrivit prin merit, nu prin prezumție. Adevărata cale către respect este prin merit, iar dacă străduința se întemeiază pe valoare, calea devine mai scurtă. Integritatea singură nu este suficientă, insistența și perseverența sunt degradante, pentru că lucrurile obținute prin aceste mijloace sunt atât de acoperite de praf încât discreditarea distruge reputația. Calea adevărată este cea de mijloc, la jumătatea distanței între a merita un loc și a te impune în el.

200. Lasă ceva de dorit, pentru a nu fi nefericit din cauza fericirii. Corpul trebuie să respire și sufletul să aspire. Dacă cineva ar poseda totul, totul ar fi deziluzie și nemulțumire. Chiar și în cunoaștere, ar trebui să rămână întotdeauna ceva de cunoscut, pentru a trezi curiozitatea și a stârni speranța. Supraabundența de fericire este fatală. În acordarea de ajutor, este o politică să nu satisfaci pe deplin. Dacă nu mai rămâne nimic de dorit, rămâne totul de temut, o stare nefericită de fericire. Când dorința moare, se naște frica.

201. Toți sunt proști care par a fi așa, în afară de jumătate din restul. Nebunia a apărut odată cu lumea, și dacă există vreo înțelepciune, aceasta este o nebunie în comparație cu cea divină. Dar cel mai mare prost este cel care crede că el nu este și că toți ceilalți sunt. Pentru a fi înțelept, nu este suficient să pari înțelept, mai ales față de tine însuți. Cel care știe nu crede că știe, iar cel care nu vede nu vede că ceilalți văd. Deși toată lumea este plină de nebuni, nu există niciunul care să se considere astfel sau măcar să bănuiască acest lucru.

202. Cuvintele și faptele fac omul perfect. Omul trebuie să vorbească bine și să acționeze onorabil: una este o excelență a minții, cealaltă a inimii, iar ambele provin din noblețea sufletului. Cuvintele sunt umbrele faptelor; primele sunt feminine, cele din urmă masculine. Este mai important

să fii renumit decât să transmiți renume. Vorbitul este ușor, acțiunea greu. Acțiunile sunt esența vieții, cuvintele sunt fleacuri. Faptele eminente durează, cuvintele impresionante trec. Acțiunile sunt rodul gândirii; dacă aceasta este înțeleaptă, ele sunt eficiente.

203. Cunoașteți marii oameni ai epocii voastre. Nu sunt mulți. Există un singur Phoenix în întreaga lume, un singur mare general, un singur orator perfect, un singur filozof adevărat într-un secol, un rege cu adevărat ilustru în mai multe. Mediocrițățile sunt la fel de numeroase pe cât sunt de lipsite de valoare: măreția eminentă este rară din toate punctele de vedere, deoarece are nevoie de perfecțiune completă, iar cu cu cât specia este mai înaltă, cu atât este mai dificil să atingi rangul cel mai înalt în ea. Mulți au revendicat titlul de „Mare", precum Cezar și Alexandru, dar în deșert, pentru că fără fapte mărețe titlul este doar o suflare de aer. Au existat puțini Seneca, iar faima consemnează un singur Apelles.

204. Încercați sarcinile ușoare ca și cum ar fi dificile, iar pe cele dificile ca și cum ar fi ușoare. În primul caz, pentru ca încrederea să nu adoarmă, în celălalt, pentru ca ea să nu se descurajeze. Pentru ca un lucru să rămână nerezolvat, nu este nevoie de nimic mai mult decât să-l consideri rezolvat. Pe de altă parte, munca răbdătoare depășește imposibilitățile. Măsurile mari nu trebuie meditate, ca să nu provoace disperare atunci când se vede dificultatea lor.

205. Știi să joci cartea disprețului. Este o modalitate inteligentă de a obține lucrurile pe care le dorești, pretinzând că le depreciezi: în general, ele nu pot fi obținute atunci când sunt căutate, ci cad în mâinile cuiva atunci când acesta nu le caută. Deoarece toate lucrurile lumești nu sunt decât umbre ale lucrurilor veșnice, ele împărtășesc cu umbrele această calitate, aceea că fug de cel care le urmărește și îl urmăresc pe cel care fuge de ele. Disprețul este, în plus, cea mai subtilă formă de răzbunare. Este o regulă fixă pentru înțelepți să nu se apere niciodată cu stiloul. Pentru că o astfel de apărare

lasă întotdeauna o pată și contribuie mai mult la glorificarea adversarului decât la pedepsirea ofensei sale. Este o șmecherie a celor fără valoare să se prezinte ca adversari ai marilor oameni, pentru a câștiga notorietate pe o cale ocolită, ceea ce nu ar face niciodată pe calea dreaptă a meritelor. Sunt mulți despre care nu am fi auzit dacă adversarii lor eminenți nu le-ar fi acordat atenție. Nu există răzbunare mai mare decât uitarea, prin care sunt îngropați în praful nevredniciei lor. Persoanele îndrăznețe speră să devină celebre pentru eternitate dând foc uneia dintre minunile lumii și ale veacurilor. Arta de a mustra scandalul este de a nu-i acorda atenție, pentru că combaterea lui ne dăunează propriului nostru caz; chiar dacă este credibil, el provoacă discreditare și este o sursă de satisfacție pentru adversarul nostru, deoarece această umbră a unei pete estompează strălucirea faimei noastre, chiar dacă nu o poate stinge cu totul.

206. Știți că există naturi vulgare peste tot, chiar și în Corint însuși, chiar și în familiile cele mai înalte. Fiecare poate încerca experimentul în propria casă. Dar există și o opoziție vulgară față de vulgaritate, care este și mai rea. Acest tip special are toate calitățile tipului obișnuit, la fel ca bucățile de sticlă spartă: dar acest tip este și mai periculos; vorbește prostii, critică impertinent, este un discipol al ignoranței, un patron al prostiei și un maestru al scandalului; nu trebuie să acordați atenție la ceea ce spune, și cu atât mai puțin la ceea ce gândește. Este important să cunoaștem vulgaritatea pentru a o evita, fie că este subiectivă sau obiectivă. Pentru că toată nebunia este vulgaritate, iar vulgaritatea este alcătuită din nebuni.

207. Fii moderat. Trebuie să iei în considerare posibilitatea unui accident. Impulsurile pasiunilor fac ca prudența să alunece, și există riscul ruinei. Un moment de mânie sau de plăcere te poartă mai departe decât multe ore de calm, și adesea o scurtă distracție poate ruina o viață întreagă. Vicleșugul altora folosește astfel de momente de ispită pentru a cerceta adâncurile minții:

ei folosesc astfel de torturi pentru a testa cea mai mare prudență. Moderația servește ca un contraplan, mai ales în situații de urgență neașteptate. Este nevoie de multă gândire pentru a preveni ca o pasiune să preia controlul, iar cel care este înțelept călare este de două ori mai înțelept. Cel care cunoaște pericolul poate să-și continue călătoria cu prudență. Un cuvânt poate părea nesemnificativ pentru cel care îl rostește, dar poate însemna mult pentru cel care îl aude și se gândește la el.

208. Nu muri de boala proștilor. Înțelepții mor, în general, după ce și-au pierdut rațiunea, iar proștii înainte de a o găsi. A muri de boala proștilor înseamnă a muri de prea multă gândire. Unii mor pentru că gândesc și simt prea mult, alții trăiesc pentru că nu gândesc și nu simt: aceștia sunt proști pentru că nu mor de durere, ceilalți pentru că mor. Un prost este cel care moare din cauza prea multor cunoștințe: astfel, unii mor pentru că sunt prea înțelepți, alții pentru că nu sunt suficient de înțelepți. Cu toate acestea, deși mulți mor ca niște proști, puțini mor proști.

209. Păstrează-te liber de nebuniile obișnuite. Aceasta este o măsură politică specială. Ele au o putere specială pentru că sunt generale, astfel încât mulți dintre cei care nu s-ar lăsa conduși de nicio nebunie individuală nu pot scăpa de eșecul universal. Printre acestea se numără prejudecata obișnuită că oricine este nemulțumit de averea sa, oricât de mare ar fi, sau nemulțumit de intelectul său, oricât de sărac ar fi. Sau, din nou, că fiecare, nemulțumit de propria soartă, invidiază soarta altora; sau, mai departe, că oamenii de astăzi laudă lucrurile de ieri, iar cei de aici lucrurile de acolo. Tot ce este trecut pare mai bun, iar tot ce este îndepărtat este mai apreciat. Cel care râde de toate este la fel de prost ca cel care plânge de toate.

210. Știe să joace cartea adevărului. Este periculos, dar un om bun nu poate evita să-l spună. Dar aici este nevoie de mare îndemânare: cei mai experți doctori ai sufletului acordă o mare atenție mijloacelor de a îndulci pilula adevărului. Căci atunci când are de-a face cu distrugerea

iluziei, este chintesența amărăciunii. O manieră plăcută are aici ocazia de a-și demonstra priceperea: cu același adevăr, poate să-l flateze pe unul și să-l doboare pe altul. Problemele de astăzi ar trebui tratate ca și cum ar fi trecut de mult. Pentru cei care pot înțelege, un cuvânt este suficient, iar dacă nu este suficient, este cazul să se păstreze tăcerea. Prinții nu trebuie vindecați cu medicamente amare; de aceea, în cazul lor, este de dorit să se îndulcească pilula deziluziei.

211. În Rai totul este fericire: în Iad totul este mizerie. Pe pământ, între cele două, atât una, cât și cealaltă. Noi ne aflăm între cele două extreme și, prin urmare, le împărtășim pe amândouă. Soarta variază: nu totul este noroc și nici totul ghinion. Această lume este doar zero: în sine nu are nicio valoare, dar cu Raiul în fața ei, înseamnă mult. Indiferența față de suișuri și coborâșuri este prudentă, și nu există nimic nou pentru cei înțelepți. Viața noastră devine la fel de complicată ca o comedie pe măsură ce avansează, dar complicațiile se rezolvă treptat: vedeți că cortina cade pe un deznodământ fericit.

212. Păstrează pentru tine ultimele retușuri ale artei tale. Aceasta este o maximă a marilor maeștri care se mândresc cu această subtilitate în predarea elevilor lor: trebuie să rămâi întotdeauna superior, să rămâi maestru. Trebuie să predai o artă cu măiestrie. Sursa cunoașterii nu trebuie indicată mai mult decât cea a dăruirii. În acest fel, un om păstrează respectul și dependența celorlalți. În amuzament și predare, trebuie să respecți regula: menține așteptările și avansează în perfecțiune. A păstra o rezervă este o regulă importantă pentru viață și pentru succes, în special pentru cei aflați în poziții înalte.

213. Știe să contrazică. Un mijloc principal de a afla lucruri - să îi faci pe ceilalți să se simtă jenati fără să te simți tu însuți jenat. Adevărat instrument de tortură,el pune în joc pasiunile. Negraba de a crede acționează ca un vomitiv asupra secretelor. Este cheia către o inimă închisă și, cu

mare subtilitate, pune la încercare atât mintea, cât și voința. O depreciere vicleană a cuvântului misterios al altuia dezvăluie cele mai profunde secrete; o momeală dulce le aduce în gură până când cad de pe limbă și sunt prinse în plasa înșelăciunii meșteșugite. Prin rezervarea atenției tale, celălalt devine mai puțin atent și își lasă gândurile să apară, în timp ce altfel inima lui ar fi de nepătruns. O îndoială afectată este cea mai subtilă cheie pe care curiozitatea o poate folosi pentru a afla ceea ce vrea să știe. De asemenea, în învățare, este un plan subtil al elevului să-l contrazică pe maestru, care se străduiește să explice adevărul mai amănunțit și cu mai multă forță, astfel încât o contradicție moderată produce o instruire completă .

214. Nu transforma o greșeală într-una dublă. Este destul de obișnuit să comiți alte patru greșeli pentru a remedia una, sau să scuzi o impertinență prin alta. Nebunia este fie legată de, fie identică cu familia minciunilor, deoarece în ambele cazuri este nevoie de multe pentru a susține una. Cel mai rău lucru într-o situație neplăcută este să trebuiască să lupți împotriva ei, iar mai rău decât boala în sine este să nu poți să o ascunzi. Repetarea unei singure greșeli servește la susținerea multor altora. Un om înțelept poate face o singură greșeală, dar niciodată două, și asta numai în alergare, nu în timp ce stă pe loc.

215. Fii atent la cel care acționează după ce se răzgândește. Este o tactică a oamenilor de afaceri să-și ia adversarul prin surprindere înainte de a-l ataca și astfel să învingă prin înfrângere: își ascund dorința pentru a o atinge. Se pun pe locul al doilea pentru a ieși pe primul loc în sprintul final. Această metodă rareori eșuează dacă nu este observată. De aceea, nu lăsați atenția să adoarmă niciodată când intenția este atât de trează. Și dacă celălalt se pune pe locul al doilea pentru a-și ascunde planul, puneți-vă pe primul loc pentru a-l descoperi. Prudența poate discerne artificiile pe care un astfel de om le folosește și observă pretextele pe care le invocă pentru a-și atinge scopurile. El vizează un lucru pentru a obține

altul: apoi se întoarce inteligent și trage direct spre ținta sa. Este bine să știi ce îi acorzi și, uneori, este de dorit să-i dai de înțeles că înțelegi.

216. Fii expresiv. Acest lucru depinde nu numai de claritatea, ci și de vivacitatea gândurilor tale. Unii au o concepție ușoară, dar o muncă grea, pentru că fără claritate, copiii minții, gândurile și judecățile, nu pot fi aduși pe lume. Mulți au o capacitate asemănătoare cu cea a vaselor cu gura mare și orificiu mic. Alții, din nou, spun mai mult decât gândesc. Rezoluție pentru voință, expresie pentru gând: două daruri mari. Mințile plauzibile sunt aplaudate: totuși, cele confuze sunt adesea venerate doar pentru că nu sunt înțelese, iar uneori obscuritatea este convenabilă dacă doriți să evitați vulgaritatea; totuși, cum poate publicul să înțeleagă pe cineva care nu leagă nicio idee definită de ceea ce spune?

217. Nici iubire, nici ură, pentru totdeauna. Ai încredere în prietenii de astăzi ca și cum mâine ar fi dușmani, și încă dintre cei mai răi. Deoarece acest lucru se întâmplă în realitate, lasă-l să se întâmple și în precauția ta. Nu pune arme în mâinile celor care au dezertat din prietenie pentru a purta război. Pe de altă parte, lasă ușa reconcilierii deschisă pentru dușmani, iar dacă este și poarta generozității, cu atât mai bine. Răzbunarea de demult este uneori chinul de astăzi, iar bucuria pentru răul pe care l-am făcut se transformă în durere.

218. Nu acționați niciodată din încăpățânare, ci din cunoaștere. Toată încăpățânarea este o excrescență a minții, un nepot al pasiunii care nu a făcut niciodată nimic bun. Există persoane care fac război din orice, adevărați bandiți ai relațiilor interumane. Tot ceea ce întreprind trebuie să se termine cu victorie; nu știu cum să se descurce în pace. Astfel de oameni sunt fatali atunci când conduc și guvernează, pentru că transformă guvernarea în rebeliune și îi transformă pe cei pe care ar trebui să-i considere copii în dușmani. Ei încearcă să realizeze totul cu strategie și tratează acest lucru ca pe rodul priceperii lor. Dar când ceilalți le recunosc umorul pervers,

se revoltă împotriva lor și învață să le răstoarne planurile himerice, iar ei nu reușesc nimic, ci doar adună o mulțime de necazuri, deoarece totul servește la creșterea dezamăgirii lor. Au capul învârtit și inima stricată. Nu se poate face nimic cu astfel de monștri, decât să fugi de ei, chiar și în Antipozi, unde sălbăticia este mai ușor de suportat decât natura lor respingătoare.

219. Nu te da drept ipocrit, deși astfel de oameni sunt indispensabili în zilele noastre. Fii considerat mai degrabă prudent decât șiret. Sinceritatea în comportament place tuturor, deși nu toți o pot arăta în propriile lor treburi. Sinceritatea nu trebuie să degenereze în simplitate, nici sagacitatea în vicleșug. Fii mai degrabă respectat ca înțelept decât temut ca viclean. Cei cu inima deschisă sunt iubiți, dar înșelați. Marea artă constă în dezvăluirea a ceea ce se crede a fi înșelăciune. În epoca de aur a înflorit simplitatea, în zilele noastre de fier a înflorit viclenia. „Reputația de a fi un om care știe ce are de făcut este onorabilă și inspiră încredere, dar a fi considerat ipocrit este înșelător și trezește neîncredere.

220. Dacă nu te poți îmbrăca în piele de leu, folosește piele de vulpe. A urma vremurile înseamnă a le conduce. Cel care obține ceea ce dorește nu își pierde niciodată reputația. Folosește istețimea atunci când forța nu este suficientă. Într-un fel sau altul, pe drumul principal al curajului sau pe cărarea vicleniei. Abilitatea a efectuat mai mult decât forța, iar perspicacitatea a învins curajul mai des decât invers. Când nu poți obține un lucru, atunci este momentul să-l disprețuiești.

221. Nu profita de ocazii pentru a te face de râs pe tine sau pe alții. Există unii oameni care sunt piedici în calea bunelor maniere, fie pentru ei înșiși, fie pentru alții: sunt mereu pe punctul de a face vreo prostie. Te întâlnești ușor cu ei și te desparți greu de ei. O sută de neplăceri pe zi nu înseamnă nimic pentru ei. Umorul lor este întotdeauna nepotrivit, deoarece contrazic totul și pe toți. Ei pun judecata pe dos și astfel condamnă totul. Totuși, cea mai mare încercare a răbdării și prudenței altora sunt tocmai cei

care nu fac nimic bun și vorbesc de rău despre toți. Există mulți monștri în vastul tărâm al indecenței.

222. Rezerva este dovada prudenței. Limba este o fiară sălbatică; odată eliberată, este greu de legat. Este pulsul sufletului prin care oamenii înțelepți îi judecă sănătatea: prin acest puls, un observator atent simte fiecare mișcare a inimii. Cel mai rău este că cel care ar trebui să fie cel mai rezervat este cel mai puțin rezervat. Înțeleptul se ferește de griji și jenă și își arată stăpânirea de sine. El își urmează calea cu grijă, un Janus al imparțialității, un Argus al vigilenței. Cu adevărat, Momus ar fi făcut mai bine să pună ochii în mână decât fereastra în piept.

223. Nu fi excentric, nici din afectare, nici din neglijență. Mulți au o calitate remarcabilă și individuală care duce la acțiuni excentrice. Acestea sunt mai degrabă defecte decât diferențe excelente. Și la fel cum unii sunt cunoscuți pentru o urâțenie specială, aceștia sunt cunoscuți pentru ceva repulsiv în comportamentul lor exterior. Astfel de excentricități servesc pur și simplu ca mărci comerciale prin singularitatea lor atroce: ele provoacă la unii râsul, la alții supărarea.

224. Nu luați niciodată lucrurile împotriva firii, indiferent cum vin. Totul are o parte bună și una rea, iar cea mai bună armă rănește dacă este luată de lamă, în timp ce sulița inamicului poate fi cea mai bună protecție a noastră dacă este luată de mâner. Multe lucruri provoacă durere, dar ar provoca plăcere dacă le-ați considera avantajele. Există o latură favorabilă și una nefavorabilă în orice, iar istețimea constă în a descoperi cea favorabilă. Același lucru arată cu totul altfel într-o altă lumină; privește-l, așadar, din cea mai bună parte a lui și nu schimba binele cu răul. Astfel se întâmplă ca mulți să găsească bucurie, mulți să găsească durere, în orice. Această remarcă este o mare protecție împotriva încruntărilor sorții și o regulă importantă de viață pentru toate timpurile și toate condițiile.

225. Cunoașteți-vă defectul principal. Nu există nimeni care să

nu aibă în sine un contrapondent la meritul său cel mai evident: dacă acesta este hrănit de dorință, poate deveni un tiran. Începe războiul împotriva lui, chemând prudența ca aliat, iar primul lucru de făcut este manifestul public, pentru că un rău odată cunoscut este învins repede, mai ales când cel afectat îl privește în aceeași lumină ca și spectatorii. Pentru a fi stăpân pe sine, omul trebuie să se cunoască pe sine. Odată învinsă imperfecțiunea principală, restul vor dispărea.

226. Ai grijă să fii amabil. Cei mai mulți vorbesc și acționează nu așa cum sunt, ci așa cum sunt obligați. Este ușor pentru oricine să convingă oamenii de rău, deoarece răul este ușor de crezut, chiar și atunci când este incredibil. Cele mai bune lucruri pe care le avem depind de opinia celorlalți. Unii sunt mulțumiți dacă au dreptate, dar asta nu este suficient, pentru că trebuie să fie susținută de energie. A fi amabil cu oamenii costă adesea puțin și ajută mult. Cu cuvinte poți cumpăra fapte. În această mare casă a lumii nu există nicio cameră atât de ascunsă încât să nu fie dorită într-o zi din an, și atunci ți-ar lipsi, oricât de mică ar fi valoarea ei. Fiecare vorbește despre un subiect în funcție de sentimentele sale.

227. Nu fi sclavul primelor impresii. Unii se căsătoresc cu prima poveste pe care o aud: toate celelalte trebuie să trăiască cu ei ca concubine. Dar, întrucât minciuna are picioare rapide, adevărul nu-și găsește loc printre ei. Nu trebuie să ne satisfacem voința cu primul obiect și nici mintea cu prima propunere: pentru că asta ar fi superficial. Mulți sunt ca niște butoaie noi care păstrează mirosul primei băuturi pe care o conțin, fie ea bună sau rea. Dacă această superficialitate devine cunoscută, ea devine fatală, pentru că atunci oferă ocazia pentru răutăți viclene; cei rău intenționați se grăbesc să influențeze mintea celor creduli. Prin urmare, lăsați întotdeauna loc pentru o a doua ascultare. Alexandru a păstrat întotdeauna o ureche pentru cealaltă parte. Așteptați a doua sau chiar a treia ediție a știrilor. A fi sclavul impresiilor voastre denotă lipsă de capacitate și nu este departe de a fi sclavul

pasiunilor voastre.

228. Nu fi un scandalagiu. Cu atât mai puțin să treci drept unul, pentru că asta înseamnă să fii considerat un calomniator. Nu fi spiritual pe seama altora: este ușor, dar urât. Toți oamenii se răzbună pe un astfel de om vorbindu-l de rău, și cum ei sunt mulți, iar el este singur, este mai probabil ca el să fie învins decât ca ei să fie convinși. Răul nu ar trebui să fie niciodată plăcerea noastră și, prin urmare, niciodată tema noastră. Calomniatorul este întotdeauna urât, iar dacă din când în când unul dintre cei mari se asociază cu el, este mai puțin din plăcerea batjocurilor sale, cât din stima pentru perspicacitatea sa. Cel care vorbește de rău va auzi întotdeauna lucruri și mai rele.

229. Planificați-vă viața cu înțelepciune, nu după cum o va vrea soarta, ci cu prudență și previziune. Fără distracții, viața este obositoare, ca o lungă călătorie în care nu există hanuri: cunoașterea multiplă oferă plăceri multiple. Prima zi a călătoriei unei vieți nobile ar trebui petrecută în conversații cu morții: trăim pentru a cunoaște și pentru a ne cunoaște pe noi înșine: de aceea cărțile adevărate ne fac oameni adevărați. A doua zi ar trebui petrecută cu cei vii, văzând și observând tot ce este bun în lume. Nu totul se găsește într-o singură țară. Tatăl Universal și-a împărțit darurile și, uneori, a dat cea mai bogată zestre celor mai urâți. A treia zi este în întregime pentru sine. Ultima fericire este să fii filozof.

230. Deschideți-vă ochii la timp. Nu toți cei care văd au ochii deschiși, și nici toți cei care privesc nu văd. A ajunge prea târziu la lucruri este mai mult o îngrijorare decât un ajutor. Unii încep să vadă abia când nu mai este nimic de văzut: își dărâmă casele peste urechi înainte de a-și reveni. Este dificil să dai sens celor care nu au puterea voinței, și este și mai dificil să dai energie celor care nu au sens. Cei care îi înconjoară se joacă cu ei de-a v-ați ascunselea, făcându-i să fie ținta batjocurii celorlalți, iar pentru că sunt greu de auzit, nu deschid ochii să vadă. Adesea există cei care încurajează o

astfel de insensibilitate de care depinde însăși existența lor. Nefericit cal al cărui călăreț este orb: greu se va îngrășa.

231. Nu lăsa niciodată lucrurile să fie văzute pe jumătate terminate. Ele pot fi apreciate doar când sunt complete. Toate începuturile sunt deformate, iar această deformitate rămâne în imaginație. Amintirea de a fi văzut un lucru imperfect ne tulbură bucuria de a-l aprecia când este terminat. A înghiți ceva mare dintr-o singură înghițitură poate tulbura judecata părților separate, dar satisface gustul. Până când un lucru nu este totul, el nu este nimic, iar în timp ce este în proces de devenire, el este încă nimic. A vedea prepararea celor mai gustoase feluri de mâncare trezește mai degrabă dezgustul decât pofta de mâncare. Fiecare mare maestru trebuie să aibă grijă să nu lase ca opera sa să fie văzută în stadiile sale embrionare : ei ar putea învăța această lecție de la Mama Natură, care nu aduce niciodată copilul la lumină până când nu este gata să fie văzut.

232. Aveți un strop de spirit comercial. Viața nu ar trebui să fie doar gândire: ar trebui să existe și acțiune. Oamenii foarte înțelepți sunt, în general, ușor de înșelat, pentru că, deși cunosc lucruri neobișnuite, nu cunosc lucrurile obișnuite ale vieții, care sunt mult mai necesare. Observarea lucrurilor superioare nu le lasă timp pentru lucrurile la îndemână. Deoarece nu cunosc primul lucru pe care ar trebui să-l știe și pe care toată lumea îl știe atât de bine, ei sunt considerați ignoranți de către mulțimea superficială. De aceea, cei prudenți să aibă grijă să aibă ceva din comerciant în ei - suficient pentru a preveni să fie înșelați și astfel batjocoriți. Fii un om adaptat la rutina zilnică, care, dacă nu este cel mai înalt lucru, este cel mai necesar lucru în viață. La ce folosește cunoașterea dacă nu este practică, iar a ști cum să trăiești este astăzi adevărata cunoaștere.

233. Nu lăsați ca bucata oferită să fie neplăcută; altfel, ea va provoca mai mult disconfort decât plăcere. Unii nemulțumesc atunci când încearcă să facă o favoare, pentru că nu țin cont de diversitatea gusturilor.

Ceea ce pentru unul este o lingușire, pentru altul este o ofensă, iar încercând să fii de folos, poți ajunge să insulți. Adesea costă mai mult să nemulțumești un om decât ar fi costat să-l mulțumești: astfel pierzi atât darul, cât și mulțumirile, pentru că ai pierdut busola care te ghidează spre plăcere. Cel care nu cunoaște gusturile altuia, nu știe cum să-l mulțumească. Astfel se întâmplă ca mulți să insulte acolo unde intenționează să laude și să fie pedepsiți pe bună dreptate. Alții doresc să farmece prin conversația lor și reușesc doar să plictisească prin vorbăria lor.

234. Nu încredințați niciodată onoarea voastră altcuiva, dacă nu aveți garanția onoarei sale. Aranjați ca tăcerea să fie un avantaj reciproc, iar dezvăluirea un pericol pentru amândoi. Când onoarea este în joc, trebuie să acționați împreună cu un partener, astfel încât fiecare să aibă grijă de onoarea celuilalt, pentru binele său. Nu încredințați niciodată onoarea voastră altcuiva; dar dacă ați făcut-o, lăsați prudența să depășească precauția. Lăsați pericolul să fie comun și riscul reciproc, astfel încât partenerul vostru să nu poată deveni martor al acuzării.

235. Învață să ceri. Cu unii nimic nu e mai ușor: cu alții nimic nu e mai greu. Căci sunt oameni care nu pot refuza: cu ei nu e nevoie de nicio abilitate. Dar cu alții primul lor cuvânt e întotdeauna Nu; cu ei e nevoie de mare măiestrie și de momentul propice. Surprinde-i când sunt într-o dispoziție plăcută, când o masă copioasă sau o bucurie sufletească tocmai i-a reîmprospătat, dacă doar perspicacitatea lor nu a anticipat viclenia solicitantului. Zilele de bucurie sunt zilele favorabile, pentru că bucuria se revarsă din interiorul omului în creația exterioară. Nu are rost să soliciți când altul a fost refuzat, deoarece obiecția la un „Nu” tocmai a fost depășită. Nici după o tristețe nu este un moment potrivit. A obliga o persoană în prealabil este o metodă sigură, cu excepția cazului în care aceasta este meschină.

236. Fă dinainte o obligație ceea ce ar trebui să fie o recompensă după aceea. Aceasta este o mișcare subtilă de politică; a acorda

favoruri înainte ca acestea să fie meritate este o dovadă de amabilitate. Favorurile acordate astfel înainte au două mari avantaje: promptitudinea darului obligă mai puternic pe cel care îl primește; și același dar care ar fi după aceea doar o recompensă este înainte o obligație. Acesta este un mod subtil de a transforma obligațiile, deoarece ceea ce l-ar fi obligat pe superior să recompenseze se transformă într-o obligație pentru cel obligat să-și îndeplinească obligația. Dar acest lucru este potrivit numai pentru oamenii care au sentimentul obligației, deoarece pentru oamenii de rang inferior, onorariul plătit în avans acționează mai degrabă ca o pedeapsă decât ca un stimulent.

237. Nu împărtășiți niciodată secretele superiorilor voștri. Ați putea crede că veți împărtăși perele, dar veți împărtăși doar cojile. Mulți au fost ruinați fiind confidenți: sunt ca bucățile de pâine folosite ca furculițe, riscând să fie mâncați după aceea. Nu este o favoare din partea unui prinț să împărtășească un secret: este doar o ușurare. Mulți sparg oglinda care le amintește de urâțenia lor. Nu ne place să-i vedem pe cei care ne-au văzut așa cum suntem: nici cel care ne-a văzut într-o lumină nefavorabilă nu este văzut într-o lumină favorabilă. Nimeni nu ar trebui să ne fie prea recunoscător, mai ales unul dintre cei mari, decât dacă este vorba de beneficii făcute lui, mai degrabă decât de favoruri primite de la el. Secretele încredințate prietenilor sunt deosebit de periculoase. Cel care comunică secretul său altuia se face sclavul celuilalt. În cazul unui prinț, aceasta este o poziție intolerabilă care nu poate dura. El va dori să-și recupereze libertatea pierdută și, pentru a o câștiga, va răsturna totul, inclusiv dreptatea și rațiunea. Prin urmare, nu spuneți secrete și nu le ascultați.

238. Cunoașteți ce vă lipsește. Mulți ar fi fost personalități mari dacă nu le-ar fi lipsit ceva fără de care nu puteau ajunge la înălțimea perfecțiunii. Este remarcabil faptul că unii ar putea fi mult mai buni dacă ar fi mai buni în ceva. Poate că nu se iau suficient de în serios pentru a face dreptate marilor lor abilități; unora le lipsește generozitatea, o calitate pe

care anturajul lor o remarcă repede, mai ales dacă ocupă funcții înalte. Unii nu au abilități organizatorice, altora le lipsește moderația. În toate aceste cazuri, un om prudent poate face din obicei o a doua natură.

239. Nu fiți capricios. Este mult mai important să fiți sensibil. A ști mai mult decât este necesar vă tocește armele, pentru că punctele fine se îndoaie sau se rup, în general. Adevărul bunului simț este cel mai sigur. Este bine să știți, dar nu să fiți cârcotaș. Comentariile lungi duc la dispute. Este mult mai bine să aveți bun simț, care nu se abate de la problema în discutie.

240. Folosește-te de nebunie. Cei mai înțelepți joacă uneori această carte, și sunt momente când cea mai mare înțelepciune constă în a părea că nu ești înțelept. Nu trebuie să fii neînțelept, ci doar să te prefaci că ești neînțelept. A fi înțelept cu proștii și prost cu cei înțelepți nu are prea mare rost. Vorbește cu fiecare în limbajul lui. Nu este prost cel care se preface nebun, ci cel care suferă de nebunie. Nebunia ingenuă, mai degrabă decât cea prefăcută, este adevărata nebunie, deoarece istețimea a ajuns la un astfel de nivel. Pentru a fi plăcut, trebuie să te îmbraci în pielea celui mai simplu animal.

241. Suportă batjocura, dar nu o practica. Prima este o formă de curtoazie, a doua poate duce la jenă. A mârâi în joacă are ceva din bestie și pare să aibă mai mult. Batjocura îndrăzneață este încântătoare: a o suporta dovedește putere. A te arăta enervat îl face pe celălalt să fie enervat. Cel mai bine este să părăsești gluma când place mai mult; iar cea mai sigură cale este să nu o provoci. Cele mai grave probleme au apărut din glume. Nimic nu necesită mai mult tact și atenție. Înainte de a începe să glumești, află cât de mult poate suporta subiectul glumei tale.

242. Impune-ți avantajele. Unii își pun toată forța la început și nu duc niciodată nimic la bun sfârșit. Ei inventează, dar nu execută niciodată. Aceștia sunt spirite șirete. Ei nu obțin faimă, pentru că nu duc niciun joc până la capăt. Totul se oprește la un singur punct. Acest lucru apare la unii

din nerăbdare, care este defectul spaniolului, așa cum răbdarea este virtutea belgianului. Cei din urmă duc lucrurile la capăt, cei dintâi ajung la capăt odată cu lucrurile. Ei transpiră până când obstacolul este depășit, dar se mulțumesc cu depășirea lui: ei nu știu cum să ducă victoria până la capăt. Ei dovedesc că pot, dar nu vor: însă acest lucru dovedește întotdeauna că nu pot sau că nu au stabilitate. Dacă întreprinderea este bună, de ce să nu o duci la bun sfârșit? Dacă este rea, de ce să o întreprinzi? Doborâți-vă prada, dacă sunteți înțelepți; nu vă mulțumiți să o alungați.

243. Nu fi prea mult ca un porumbel. Alternează viclenia șarpelui cu sinceritatea porumbelului. Nimic nu este mai ușor decât să înșeli un om cinstit. El crede mult în cel care nu minte deloc; cel care nu înșală, are multă încredere. A fi înșelat nu se datorează întotdeauna prostiei, ci poate rezulta din bunătate pură. Există două categorii de oameni care se pot proteja de rău: cei care l-au experimentat pe propria piele și cei care l-au observat pe seama altora. Prudența ar trebui să folosească la fel de multă suspiciune pe cât subtilitatea folosește capcane, și nimeni nu trebuie să fie atât de bun încât să le permită altora să-i facă rău. Combinați în voi înșivă porumbelul și șarpele, nu ca un monstru, ci ca un prodigiu.

244. Creează un sentiment de obligație. Unii transformă favorurile primite în favoruri acordate și par, sau lasă să se creadă, că fac o favoare atunci când primesc una. Unii sunt atât de incusiți încât obțin onoare cerând și își cumpără propriul avantaj cu aplauzele celorlalți. Ei gestionează lucrurile atât de inteligent încât par să facă un serviciu altora atunci când primesc unul de la ei. Ei transpun ordinea obligației cu o abilitate extraordinară sau, cel puțin, fac să fie îndoielnic cine a obligat pe cine. Ei cumpără ce este mai bun lăudându-l și transformă plăcerea pe care o exprimă într-o onoare măgulitoare. Ei obligă prin amabilitatea lor și astfel îi fac pe oameni să le fie recunoscători pentru ceea ce ei înșiși ar trebui să datoreze recunoștință. În acest fel, ei conjugă „a obliga” la activ în loc de la pasiv, dovedindu-se

astfel politicieni mai buni decât gramaticieni. Aceasta este o subtilitate fină; una și mai mare este să o percepi și să ripostezi la astfel de târguri prostești plătind cu aceeași monedă, și astfel să-ți recuperezi propria monedă.

245. Opiniile originale și neconvenționale sunt semne ale unei abilități superioare. Nu avem o părere prea bună despre un om care nu ne contrazice niciodată, ceea ce nu înseamnă că ne iubește, ci mai degrabă că se iubește pe sine. Nu te lăsa înșelat de lingușeli și nu plăti pentru ele: mai degrabă condamnă-le. În plus, poți să te mândrești că ești criticat de unii, mai ales dacă aceștia sunt cei despre care oamenii buni vorbesc de rău. Dimpotrivă, ar trebui să ne deranjeze dacă treburile noastre plac tuturor, pentru că acesta este un semn că ele au o valoare redusă. Perfecțiunea este pentru puțini.

246. Nu oferi niciodată satisfacție decât dacă ți se cere. Și dacă ți se cere, este un fel de crimă să dai mai mult decât este necesar. A te scuza înainte de a fi cazul înseamnă a te acuza pe tine însuți. A vărsa sânge în stare de sănătate deplină dă de înțeles răutate. O scuză neașteptată trezește suspiciunea din somn. Nici o persoană isteață nu trebuie să arate că este conștientă de suspiciunea altuia, ceea ce echivalează cu căutarea ofensei. El ar fi bine să dezarmeze neîncrederea prin integritatea conduitei sale.

247. Cunoaște puțin mai mult, trăiește puțin mai puțin. Unii spun contrariul. A fi liniștit este mai bine decât a fi ocupat. Nimic nu ne aparține cu adevărat în afară de timp, pe care îl are chiar și cel care nu are nimic altceva. Este la fel de nefericit să-ți irosești viața prețioasă în sarcini mecanice sau într-o abundență de muncă importantă. Nu acumula ocupații și, prin urmare, invidie: astfel îți complici viața și îți epuizezi mintea. Unii doresc să aplice același principiu cunoașterii, dar dacă nu cunoști, nu trăiești cu adevărat .

248. Nu-l urmați pe ultimul vorbitor. Există persoane care se ghidează după ultima ediție și ajung astfel la extreme iraționale. Senti-

mentele și dorințele lor sunt ca ceara: ultimul venit le imprimă cu sigiliul său și șterge toate impresiile anterioare. Aceștia nu câștigă niciodată nimic, pentru că pierd totul atât de repede. Fiecare le vopsește cu propria culoare. Nu sunt de niciun folos ca confidenti; rămân copii toată viața. Din cauza acestei instabilități a sentimentelor și voinței, se opresc ca niște infirmi în voință și gândire și se clatină de o parte și de alta a drumului .

249. Nu începeți niciodată viața cu ceea ce ar trebui să o încheie. Mulți se distrează la început, amânând anxietatea pentru sfârșit; dar esențialul ar trebui să vină mai întâi, iar accesoriile după aceea, dacă mai este loc. Alții doresc să triumfe înainte de a lupta. Alții încep cu învățarea lucrurilor de mică importanță și lasă studiile care le-ar aduce faimă și câștiguri pentru sfârșitul vieții. Altul este pe punctul de a-și face averea când dispare de pe scenă. Metoda este esențială pentru cunoaștere și pentru viață.

250. Când să schimbi conversația. Când vorbesc despre scandaluri. La unii, totul este invers: nu-ul lor este da, iar da-ul lor este nu. Dacă vorbesc de rău despre ceva, este cea mai mare laudă. Căci ceea ce vor pentru ei înșiși, îl depreciază în fața altora. A lăuda un lucru nu înseamnă întotdeauna a vorbi bine despre el, pentru că unii, pentru a evita să laude ceea ce este bun, laudă ceea ce este rău, și nimic nu este bun pentru cel pentru care nimic nu este rău.

251. Folosește mijloacele umane ca și cum nu ar exista cele divine, și pe cele divine ca și cum nu ar exista cele umane. O regulă magistrală: nu are nevoie de comentarii.

252. Nu aparțineți în întregime vouă înșivă și nici în întregime altora. Ambele sunt forme meschine de tiranie. A dori să fii totul pentru tine însuți este același lucru cu a dori să ai totul pentru tine însuți. Astfel de persoane nu vor ceda niciun milimetru și nu vor pierde niciun strop din confortul lor. Rareori sunt recunoscătoare, se bazează pe norocul propriu, iar cârja lor se rupe, în general. Uneori este convenabil să aparținem altora,

pentru ca alții să ne aparțină nouă. Iar cel care deține o funcție publică nu este nici mai mult, nici mai puțin decât un sclav public, sau să renunțe omul atât la pat, cât și la povară, așa cum i-a spus bătrâna lui Hadrian. Pe de altă parte, alții sunt totul pentru alții, ceea ce este o nebunie, care întotdeauna ajunge la extreme, în acest caz într-un mod foarte nefericit. Nicio zi, nicio oră nu le aparține, dar au atât de mult din ceilalți încât pot fi numiți sclavii tuturor. Acest lucru se aplică chiar și cunoașterii, unde un om poate ști totul pentru ceilalți și nimic pentru sine. Un om isteț știe că ceilalți, când îl caută, nu îl caută pe el, ci avantajul pe care îl au în el și prin el.

253. Nu explica prea mult. Majoritatea oamenilor nu apreciază ceea ce înțeleg și venerează ceea ce nu văd. Pentru a fi apreciate, lucrurile trebuie să coste scump: ceea ce nu este înțeles devine supraevaluat. Trebuie să pari mai înțelept și mai prudent decât cere cel cu care ai de-a face, dacă dorești să-i dai o părere bună despre tine: totuși, în acest sens ar trebui să fie moderație și fără excese. Și deși în cazul oamenilor sensibili bunul simț își păstrează valoarea, în cazul majorității oamenilor este necesară o mică elaborare. Nu le da timp să te critice: ocupă-le cu înțelegerea intenției tale. Mulți laudă un lucru fără a putea spune de ce, dacă sunt întrebați. Motivul este că venerează necunoscutul ca pe un mister și îl laudă pentru că au auzit că este lăudat.

254. Nu disprețui niciodată un rău, oricât de mic ar fi, pentru că ele nu vin niciodată singure: ele sunt legate între ele ca bucățile de noroc. Norocul și ghinionul merg, în general, să-și găsească perechea. De aceea, toți evită ghinionul și se asociază cu norocul. Chiar și porumbeii, cu toată inocența lor, se refugiază pe zidurile cele mai albe. Totul eșuează cu ghinionistul – el însuși, cuvintele lui și norocul lui. Nu trezi ghinionul când doarme. O singură greșeală este un lucru mărunt, dar poate urma o pierdere fatală până nu știi unde se va termina. Pentru că, la fel cum nici fericirea nu este perfectă, nici ghinionul nu este complet. Răbdarea servește la ceea ce

vine de sus, prudența la ceea ce vine de jos.

255. Fă bine puțin câte puțin, dar des. Nu trebuie să dai niciodată mai mult decât posibilitatea de a primi înapoi. Cine dă mult nu dă, ci vinde. Nu epuiza recunoștința până la capăt, pentru că atunci când cel care primește vede că nu poate da nimic înapoi, întrerupe corespondența. Cu multe persoane nu este necesar să faci mai mult decât să le supraîncarci cu favoruri pentru a le pierde cu totul: ele nu pot să-ți răsplătească, așa că se retrag, preferând să fie dușmani decât debitori perpetui. Idolul nu dorește niciodată să îl vadă în fața lui pe sculptorul care l-a modelat, nici cel care a beneficiat de ajutor nu dorește să-și vadă binefăcătorul mereu în fața ochilor. Există o mare subtilitate în a da ceea ce costă puțin, dar este foarte dorit, astfel încât să fie apreciat cu atât mai mult.

256. Înarmează-te împotriva nepoliteții perfidiei, aroganței și a tuturor celorlalte feluri de nebunie. Există multă nebunie în lume, iar prudența constă în a evita întâlnirea cu ea. Înarmează-te în fiecare zi în fața oglinzii atenției cu armele apărării. Astfel, vei învinge atacurile nebuniei. Fii pregătit pentru ocazie și nu-ți expune reputația la contingențe vulgare. Înarmat cu prudență, un om nu poate fi dezarmat de impertinență. Drumul relațiilor umane este dificil, pentru că este plin de gropi care ne pot zgudui credibilitatea. Cel mai bine este să o iei pe ocolite, luându-l pe Ulise ca model de istețime. Pretinsa neînțelegere are o mare valoare în astfel de chestiuni. Ajutată de politeţe, ne ajută peste tot și este adesea singura cale de ieșire din dificultăți.

257. Nu lăsați niciodată lucrurile să ajungă la o ruptură, pentru că reputația noastră iese întotdeauna afectată din această confruntare. Fiecare poate fi important ca dușman, dacă nu ca prieten. Puțini ne pot face bine, aproape oricine ne poate face rău. Chiar și în sânul lui Jupiter, vulturul său nu se mai simte în siguranță din ziua în care s-a certat cu un gândac. Dușmanii ascunși folosesc laba dușmanului declarat pentru a aprinde focul,

iar între timp stau la pândă pentru o astfel de ocazie. Prietenii provocați devin cei mai înverșunați dușmani. Ei își acoperă propriile eșecuri cu greșelile altora. Fiecare vorbește așa cum îi par lucrurile, iar lucrurile par așa cum dorește el să apară. Toți ne învinuiesc la început pentru lipsa de previziune, la sfârșit pentru lipsa de răbdare, în orice moment pentru imprudență. Dacă, totuși, o ruptură este inevitabilă, mai bine să fie scuzată ca o slăbire a prieteniei decât ca o izbucnire de mânie: iată o bună aplicare a zicalei despre o retragere bună.

258. Găsește pe cineva cu care să-ți împărtășești necazurile. Nu vei fi niciodată singur, chiar și în pericol, și nu vei purta singur povara urii. Unii cred că, datorită poziției lor înalte, pot să-și însușească toată gloria succesului și trebuie să suporte toată umilința înfrângerii. În acest fel, nu au pe nimeni care să îi scuze, nimeni cu care să împartă vina. Nici soarta, nici mulțimea nu sunt atât de îndrăznețe împotriva a doi. De aceea, medicul înțelept, dacă nu a reușit să vindece, caută pe cineva care, sub numele de consult, să-l ajute să transporte cadavrul. Împarte greutatea și durerea, pentru că nenorocirea cade cu forță dublă asupra celui care stă singur.

259. Anticipează rănile și transformă-le în favoruri. Este mai înțelept să le eviti decât să te răzbuni. Este o dovadă de perspicacitate neobișnuită să transformați un rival într-un confident sau să transformați în gărzi de onoare pe cei care ne atacau. Este foarte util să știți cum să faceți pe placul cuiva, pentru că nu lasă timp pentru răni, umplându-l cu recunoștință. Asta înseamnă adevăratul savoir faire, a transforma anxietățile în plăceri. Încercați să creați o relație de încredere chiar din răutate.

260. Nu aparținem nimănui și nimeni nu ne aparține, în întregime. Nici relațiile, nici prietenia, nici cea mai intimă legătură nu sunt suficiente pentru a realiza acest lucru. A oferi toată încrederea cuiva este cu totul altceva decât a oferi respectul cuiva. Cea mai strânsă intimitate are excepțiile sale, fără de care legile prieteniei ar fi încălcate. Prietenul păstrează

întotdeauna un secret pentru sine, și chiar și fiul ascunde întotdeauna ceva de tatăl său. Unele lucruri sunt ascunse de unul, dar dezvăluite altuia și viceversa. În acest fel, dezvăluim totul și ascundem totul, făcând o distincție între persoanele cu care suntem conectați.

261. Nu continua o nebunie. Mulți transformă o greșeală într-o obligație și, pentru că au intrat pe o cale greșită, cred că continuarea pe această cale dovedește puterea caracterului lor. În interiorul lor regretă eroarea, în timp ce în exterior o scuză. La începutul greșelii lor, erau considerați neatenți, iar la sfârșit, nebuni. Nici o promisiune neconsiderată, nici o rezoluție greșită nu sunt cu adevărat obligatorii. Cu toate acestea, unii continuă în nebunia lor și preferă să fie nebuni constanți.

262. Fii capabil să uiți. Este mai mult o chestiune de noroc decât de abilitate. Lucrurile pe care le ținem minte cel mai bine sunt cele pe care ar fi mai bine să le uităm. Memoria nu este doar neascultătoare, lăsându-ne în încurcătură când avem cea mai mare nevoie de ea, ci și proastă, băgându-și nasul unde nu este dorită. În lucrurile dureroase este activă, dar neglijentă în a-și aminti cele plăcute. Foarte adesea, singurul remediu pentru rău este să-l uităm, iar tot ce uităm este remediul. Cu toate acestea, ar trebui să cultivăm obiceiuri bune de memorie, pentru că ea este capabilă să transforme existența într-un paradis sau într-un infern. Fericiții sunt o excepție, bucurându-se inocent de fericirea lor simplă.

263. Multe lucruri de gust nu ar trebui să le deținem noi înșine. Ne bucurăm mai mult de ele dacă sunt ale altcuiva decât dacă sunt ale noastre. Proprietarul se bucură de ele în prima zi, pentru că în restul timpului sunt pentru alții. Te bucuri dublu de proprietatea altora, fără teama de a o strica și cu plăcerea noutății. Totul are un gust mai bun pentru că nu l-ai avut: chiar și apa din fântâna altuia are gust de nectar. Posesia nu numai că împiedică bucuria: ea sporește supărarea, fie că împrumuți, fie că păstrezi. Nu câștigi nimic decât păstrând lucruri pentru sau de la alții, și prin aceasta

câștigi mai mulți dușmani decât prieteni.

264. Nu avea zile neglijente. Soarta iubește să joace feste și va aduna șanse pentru a ne prinde nepregătiți. Inteligența, prudența și curajul nostru, chiar și frumusețea noastră, trebuie să fie întotdeauna pregătite pentru încercări. Căci ziua în care vor avea încredere neglijentă va fi cea a discreditării lor. Grija întotdeauna eșuează tocmai când era cea mai necesară. Neglijența este cea care ne împiedică și ne duce la distrugere. În consecință, este o strategie militară să pui perfecțiunea la încercare când nu ești pregătit. Zilele de paradă sunt cunoscute și li se permite să treacă, dar ziua este aleasă când te aștepți cel mai puțin, pentru a pune curajul la cea mai severă încercare.

265. Dați-le celor de sub voi sarcini dificile. Mulți s-au dovedit capabili imediat când au trebuit să facă față unei dificultăți, la fel cum frica de înec face dintr-un om un înotător. În acest fel, mulți și-au descoperit propriul curaj, cunoștințe sau tact, care, dacă nu ar fi fost ocazia, ar fi rămas pentru totdeauna îngropate sub lipsa lor de inițiativă. Pericolele sunt ocazii de a-ți crea un renume; și dacă o minte nobilă vede că onoarea este în joc, va face munca a mii de oameni. Regina Isabella Catolica cunoștea bine această regulă de viață, la fel ca și toate celelalte, și datorită unei favoruri inteligente de acest fel din partea ei, Marele Căpitan și-a câștigat faima, iar mulți alții și-au câștigat un renume nemuritor. Prin această mare artă, ea a creat oameni mari.

266. Nu deveni rău din pură bunătate. Adică, prin a nu te enerva niciodată. Astfel de oameni fără sentimente abia pot fi considerați oameni. Acest lucru nu provine întotdeauna din lene, ci din pură incapacitate. A simți puternic în anumite ocazii este ceva personal: păsările își bat joc repede de cei slabi. Este un semn de bun gust să combini amarul cu dulce. Toate dulciurile sunt hrană pentru copii și proști. Este foarte rău să cazi într-o astfel de insensibilitate din prea multă bunătate.

267. Cuvinte mătăsoase, maniere îndulcite. Săgețile străpung trupul, insultele sufletul. Dulciurile parfumează respirația. Este o mare artă în viață să știi cum să vinzi vânt. Majoritatea lucrurilor se plătesc cu cuvinte, iar prin ele poți elimina imposibilitățile. Astfel, ne ocupăm cu aerul, iar o respirație regală poate produce curaj și putere. Ai întotdeauna gura plină de zahăr pentru a-ți îndulci cuvintele, astfel încât chiar și cei care îți doresc răul să se bucure de ele. Pentru a face pe plac, trebuie să fii pașnic.

268. Înțeleptul face imediat ceea ce prostul face în cele din urmă. Ambii fac același lucru; singura diferență constă în momentul în care o fac: unul la momentul potrivit, celălalt la momentul nepotrivit. Cine începe cu mintea întoarsă cu susul în jos va continua așa până la sfârșit. El prinde cu piciorul ceea ce ar trebui să lovească în cap, transformă dreapta în stânga și, în toate acțiunile sale, nu este decât un copil. Există o singură modalitate de a-l aduce pe calea cea bună, și anume să-l forțezi să facă ceea ce ar fi putut face din proprie inițiativă. În schimb, înțeleptul vede imediat ce trebuie făcut mai devreme sau mai târziu, așa că o face de bunăvoie și câștigă astfel onoare.

269. Folosește-te de noutatea poziției tale; pentru că oamenii sunt apreciați atât timp cât sunt noi. Noutatea place tuturor pentru că este neobișnuită, gustul este reîmprospătat, iar o mediocritate nouă este mai apreciată decât excelența obișnuită. Abilitatea se uzează prin utilizare și devine veche. Cu toate acestea, trebuie să știi că gloria noutății este de scurtă durată: după patru zile, respectul dispare. În consecință, învață să utilizezi primele roade ale aprecierii și profită, în timpul trecerii rapide a aplauzelor, de tot ce poate fi pus în practică. Pentru că, odată ce entuziasmul noutății trece, pasiunea se răcește și aprecierea noutății este înlocuită de sățietatea față de obișnuit: crede că totul are sezonul său, care trece repede.

270. Nu condamna singur ceea ce place tuturor. Trebuie să existe ceva bun într-un lucru care place atât de multora; chiar dacă nu poate

fi explicat, cu siguranță este apreciat. Singularitatea este întotdeauna urâtă și, când este greșită, este ridiculizată. Pur și simplu distrugi respectul pentru gustul tău mai degrabă decât să faci rău obiectului criticii tale și rămâi singur, tu și gustul tău prost. Dacă nu poți găsi binele într-un lucru, ascunde-ți incapacitatea și nu-l condamna imediat. Ca regulă generală, gustul prost provine din lipsa de cunoștințe. Ceea ce spun toți, așa este sau așa va fi.

271. În orice ocupație, dacă știi puțin, rămâi la ceea ce este mai sigur. Dacă nu ești respectat ca fiind subtil, vei fi considerat sigur. Pe de altă parte, un om bine pregătit poate să se arunce cu capul înainte și să acționeze după bunul său plac. A ști puțin și totuși a căuta pericolul nu înseamnă altceva decât a căuta ruina. În astfel de cazuri, ia poziție pe partea dreaptă, pentru că ceea ce s-a făcut nu poate fi desfăcut. Lasă puținele cunoștințe să se limiteze la drumul principal, iar în orice caz, conștient sau inconștient, siguranța este mai înțeleaptă decât singularitatea.

272. Vinde lucruri la prețul curtoaziei. În acest fel îi obligi cel mai mult pe oameni. Oferta unui cumpărător interesat nu va egala niciodată darul de recunoștință al unui beneficiar onorabil al unei favoruri. Curtoazia nu face cadouri, ci îi obligă pe oameni, iar generozitatea este o mare obligație. Pentru un om cu mintea dreaptă, nimic nu costă mai scump decât ceea ce i se dă: îi vinzi de două ori și la două prețuri: unul pentru valoare, unul pentru politețe. În același timp, este adevărat că pentru sufletele vulgare generozitatea este un nonsens, pentru că ele nu înțeleg limbajul bunelor maniere.

273. Înțelegeți dispozițiile celor cu care aveți de-a face, pentru a le cunoaște intențiile. Cauza cunoscută, efectul cunoscut, în prealabil în dispoziție și după aceea în motiv. Omul melancolic prevede întotdeauna nenorociri, bârfitorul scandaluri; neavând nicio concepție despre bine, răul se oferă singur lor. Un om mișcat de pasiune vorbește întotdeauna despre lucruri diferit de ceea ce sunt; este pasiunea lui care vorbește, nu rațiunea. Astfel, fiecare vorbește așa cum îl îndeamnă sentimentele sau umorul său, și

toți sunt departe de adevăr. Învață să descifrezi fețele și să citești sufletul în trăsături. Dacă un om râde mereu, consideră-l prost; dacă nu râde niciodată, consideră-l fals. Feriți-vă de bârfitor: el este fie un vorbăreț, fie un spion. Așteptați-vă la puțin bine de la cei diformi: ei se răzbună, în general, pe Natură și o onorează puțin, așa cum ea le-a făcut puțin lor. Frumusețea și nebunia merg, în general, mână în mână.

274. Fii atractiv, folosește-ți calitățile plăcute mai mult pentru a obține bunăvoință decât fapte bune, dar aplică-le tuturor. Meritul nu este suficient dacă nu este susținut de grație, care este singurul lucru care conferă acceptare generală și cel mai practic mijloc de a domina asupra celorlalți. A fi la modă este o chestiune de noroc, dar poate fi încurajat prin îndemânare, deoarece arta poate prinde rădăcini cel mai bine pe un sol favorizat de natură. Acolo bunăvoința crește și se dezvoltă în favoare universală.

275. Participă la joc în măsura în care decența o permite. Nu poza mereu și nu fi plictisitor: aceasta este o maximă pentru un comportament galant. Poți renunța la un strop de demnitate pentru a câștiga bunăvoința generală: poți merge din când în când acolo unde merg cei mai mulți, dar fără a depăși limitele decenței. Cel care se face de râs în public nu va fi considerat discret în viața privată. Se poate pierde mai mult într-o zi de plăcere decât s-a câștigat într-o viață întreagă de muncă. Totuși, nu trebuie să te ții mereu deoparte: a fi singular înseamnă a-i condamna pe toți ceilalți. Și mai puțin să te comporți pudic – lasă asta sexului potrivit: chiar și pudicitatea religioasă este ridicolă. Nimic nu se potrivește unui bărbat mai mult decât a fi bărbat: o femeie poate afecta o ținută bărbătească ca pe o excelență, dar nu și invers.

276. Învață să-ți reînnoiești caracterul, cu ajutorul naturii și al artei . Se spune că la fiecare șapte ani se schimbă temperamentul. Lasă această schimbare să fie în bine și să-ți nobileze gusturile. După primii

șapte ani vine rațiunea, iar cu fiecare lustru succesiv să se adauge o nouă excelență. Observă această schimbare pentru a o ajuta și speră, de asemenea, la îmbunătățiri și la alții. De aici rezultă că mulți își schimbă comportamentul atunci când își schimbă poziția sau ocupația. Uneori, schimbarea nu se observă până când nu atinge apogeul maturității. La douăzeci de ani, omul este un păun, la treizeci un leu, la patruzeci un cămilă, la cincizeci un șarpe, la șaizeci un câine, la șaptezeci o maimuță, la optzeci nimic.

277. Afișează-te. Este iluminarea talentelor: pentru fiecare vine un moment potrivit; folosește-l, pentru că nu în fiecare zi vine un triumf. Există unii bărbați eleganți care se afișează mult cu puțin, o întreagă expoziție cu mult. Dacă abilitatea de a le afișa este combinată cu talente versatile, ei sunt considerați miraculoși. Există națiuni întregi dedicate etalării: poporul spaniol ocupă primul loc în acest sens. Lumina a fost primul lucru care a făcut Creația să strălucească. Etalarea umple mult, furnizează mult și dă o a doua existență lucrurilor, mai ales când este combinată cu excelența reală. Cerul care acordă perfecțiunea, oferă și mijloacele de etalare; pentru că una fără cealaltă ar fi zadarnică. Totuși, pentru expunere este nevoie de îndemânare. Chiar și excelența depinde de circumstanțe și nu este întotdeauna oportună. Ostenția este deplasată când nu este la momentul potrivit. Mai mult decât orice altă calitate, ea ar trebui să fie lipsită de orice afectare. Aceasta este piatra ei de pocăință, pentru că atunci se apropie de vanitate și, astfel, de dispreț: trebuie să fie moderat pentru a evita vulgaritatea, iar orice exces este disprețuit de cei înțelepți. Uneori constă într-un fel de elocvență mută, o afișare neglijentă a excelenței, pentru că o ascundere înțeleaptă este adesea cea mai eficientă laudă, deoarece chiar retragerea din vedere stârnește curiozitatea la maximum. Este o subtilitate fină să nu-ți afișezi excelența dintr-o dată, ci să acorzi priviri furate către ea, din ce în ce mai multe pe măsură ce timpul trece. Fiecare realizare ar trebui să fie garanția uneia mai mari, iar aplauzele pentru prima ar trebui să se stingă doar în așteptarea continuării.

278. Evită notorietatea în toate lucrurile. Chiar și excelențele devin defecte dacă devin notorii. Notorietatea provine din singularitate, care este întotdeauna blamată: cel care este singular este lăsat sever singur. Chiar și frumusețea este discreditată de vanitate, care ofensează prin însăși atenția pe care o atrage. Acest lucru se aplică și mai mult singularităților discreditate. Cu toate acestea, printre cei răi există unii care caută să fie cunoscuți pentru căutarea noutăților în viciu, astfel încât să atingă faima infamiei. Chiar și în chestiuni intelectuale, lipsa de moderație poate degenera în limbuție.

279. Nu-l contrazice pe cel care te contrazice. Trebuie să faci distincția dacă contradicția provine din viclenie sau din vulgaritate. Nu este întotdeauna încăpățânare, ci poate fi șiretenie. Reține acest lucru: în primul caz poți ajunge în dificultate, în celălalt în pericol. Prudența nu este niciodată mai necesară decât împotriva spionilor. Nu există altă contraverificare a spargerii minții decât să lași cheia prudenței în broască.

280. Fii demn de încredere. Tranzacțiile onorabile au ajuns la sfârșit: încrederea este negată: puțini își țin cuvântul: cu cât serviciul este mai mare, cu atât recompensa este mai mică: așa stau lucrurile în toată lumea în zilele noastre. Există națiuni întregi înclinate spre comportamente false: la unele trebuie să te temi mereu de trădare, la altele de încălcarea promisiunilor, la altele de înșelăciune. Totuși, acest comportament rău al altora ar trebui să fie mai degrabă un avertisment pentru noi decât un exemplu. Teama este că vederea unui astfel de comportament nedemn ar putea să ne depășească integritatea. Dar un om de onoare nu ar trebui să uite niciodată cine este pentru că vede cum sunt ceilalți.

281. Câștigă favoarea oamenilor cu bun simț. Da-ul călduț al unui om remarcabil valorează mai mult decât toate aplauzele celor vulgari: nu poți să te hrănești cu fumul plevei. Înțelepții vorbesc cu înțelegere, iar laudele lor dau satisfacție permanentă. Înțeleptul Antigonus a redus teatrul

faimei sale doar la Zeus, iar Platon îl numea pe Aristotel întreaga sa școală. Unii se străduiesc să-și umple stomacul, chiar dacă doar cu suflul mulțimii. Chiar și monarhii au nevoie de autori și se tem de penele lor mai mult decât femeile urâte de creionul pictorului.

282. Folosește-te de absență pentru a te face mai apreciat sau mai valoros. Dacă prezența obișnuită diminuează faima, absența o sporește. Cel care este considerat un leu în absența sa poate fi râs de când este prezent, ca rezultat ridicol al nașterii munților. Talentele se murdăresc prin folosire, pentru că este mai ușor să vezi coaja exterioară decât miezul măreției pe care îl înconjoară. Imaginația ajunge mai departe decât vederea, iar deziluzia, care de obicei vine prin urechi, iese și ea prin urechi. Cel care se menține în centrul opinii publice își păstrează faima. Chiar și Phoenixul își folosește retragerea pentru a se înfrumusețea și transformă absența în dorință.

283. Ai darul descoperirii. Este o dovadă a celui mai înalt geniu, dar când a existat geniul fără o urmă de nebunie? Dacă descoperirea este un dar al geniului, alegerea mijloacelor este un semn al bunului simț. Descoperirea vine printr-o grație specială și foarte rar. Pentru că mulți pot urmări un lucru odată ce a fost găsit, dar a-l găsi primul este darul celor puțini, și al celor primii în excelență și în vârstă. Noutatea flatează, iar dacă are succes, îi conferă posesorului un credit dublu. În chestiuni de judecată, noutățile sunt periculoase deoarece duc la paradox, în chestiuni de geniu merită toate laudele. Totuși, ambele merită în egală măsură aplauze dacă au succes.

284. Nu fi insistent, și astfel nu vei fi disprețuit. Respectă-te pe tine însuți dacă vrei ca și alții să te respecte. Fii mai degrabă cumpătat decât generos cu prezența ta. Astfel vei deveni dorit și bine primit. Nu veni niciodată nesolicitat și pleacă numai când ești chemat. Dacă întreprinzi ceva din proprie inițiativă, vei primi toată vina dacă eșuezi și niciun mulțumesc dacă reușești. Insistentul este întotdeauna ținta blamului; și pentru că se impune fără rușine, este respins cu rușine.

285. Nu muri niciodată din cauza ghinionului altuia. Observă-i pe cei care rămân blocați în noroi și observă cum cheamă pe alții în ajutor pentru a se consola cu un tovarăș în nenorocire. Ei caută pe cineva care să-i ajute să suporte nenorocirea și, adesea, cei care le-au întors spatele în vremuri de prosperitate le întind acum o mână de ajutor. Este nevoie de mare prudență în a ajuta pe cei care se îneacă, fără a te pune în pericol pe tine însuți.

286. Nu deveni responsabil pentru toți sau pentru fiecare, altfel vei deveni sclavul tuturor. Unii se nasc mai norocoși decât alții: ei se nasc pentru a face bine, așa cum alții se nasc pentru a-l primi. Libertatea este mai prețioasă decât orice dar pentru care ai putea fi tentat să renunți la ea. Pune mai puțin accent pe a-i face pe mulți să depindă de tine decât pe a te menține independent de oricine. Singurul avantaj al puterii este că poți face mai mult bine. Mai presus de toate, nu considera responsabilitatea ca pe o favoare, pentru că, în general, este planul altcuiva de a te face dependent de el.

287. Nu acționa niciodată din pasiune. Dacă o faci, totul este pierdut. Nu poți acționa pentru tine însuți dacă nu ești tu însuți, iar pasiunea alungă întotdeauna rațiunea. În astfel de cazuri, interpun un mediator prudent, care poate fi prudent numai dacă rămâne calm. De aceea, spectatorii văd cea mai mare parte a jocului, pentru că rămân calmi. De îndată ce observi că îți pierzi calmul, retrage-te în mod înțelept. Pentru că, de îndată ce sângele fierbe, acesta se vărsă, iar în câteva clipe se poate crea ocazia pentru multe zile de pocăință pentru sine și plângeri din partea celeilalte părți.

288. Trăiește pentru moment. Faptele și gândurile noastre și toate celelalte trebuie să fie determinate de circumstanțe. Vrei când poți, pentru că timpul și valul nu așteaptă pe nimeni. Nu trăi după anumite reguli fixe, cu excepția celor care se referă la virtuțile cardinale. Nici nu lăsa voința ta să se supună condițiilor fixe, pentru că s-ar putea să trebuiască să bei mâine

apa pe care o arunci astăzi. Există unii atât de absurd de paradoxali încât se așteaptă ca toate circumstanțele unei acțiuni să se plieze pe capriciile lor excentrice și nu viceversa. Omul înțelept știe că steaua călăuzitoare a prudenței constă în a naviga după vânt.

289. Nimic nu depreciază mai mult un om decât să arate că este un om ca ceilalți oameni. În ziua în care este văzut ca fiind foarte uman, încetează să mai fie considerat divin. Frivolitatea este exact opusul reputației. Și așa cum cei rezervați sunt considerați mai mult decât oameni, la fel și cei frivoli sunt considerați mai puțin. Niciun eșec nu provoacă o astfel de pierdere a respectului. Căci frivolitatea este exact opusul seriozității solide. Un om frivol nu poate fi un om important, chiar și atunci când este bătrân, iar vârsta ar trebui să-l oblige să fie prudent. Deși acest defect este atât de comun, el este totuși disprețuit.

290. Este o fericire să combini dragostea și respectul oamenilor. În general, nimeni nu îndrăznește să fie iubit dacă vrea să fie respectat. Dragostea este mai sensibilă decât ura. Dragostea și onoarea nu merg bine împreună. Așadar, nu ar trebui să ne propunem să fim nici prea temuți, nici prea iubiți. Dragostea introduce încrederea, iar cu cât aceasta avansează, cu atât respectul se retrage. Preferă să fii iubit cu respect decât cu pasiune, pentru că aceasta este o dragoste potrivită pentru mulți.

291. Învață să examinezi. Înțelepții trebuie să se ferească de capcanele celor răi. Este nevoie de multă judecată pentru a testa pe altcineva. Este mai important să cunoști caracteristicile și proprietățile persoanelor decât cele ale legumelor și mineralelor. Este într-adevăr unul dintre lucrurile cele mai inteligente din viață. Poți recunoaște metalele după sunetul lor și oamenii după vocea lor. Cuvintele sunt dovada integrității, faptele și mai mult. Aici este nevoie de o atenție extraordinară, o observație profundă, un discernământ subtil și o decizie judicioasă.

292. Lasă-ți calitățile personale să le depășească pe cele ale

funcției tale, nu să fie invers. Oricât de înaltă ar fi funcția, persoana ar trebui să fie mai înaltă. O capacitate adâncă se extinde și se dilată din ce în ce mai mult pe măsură ce funcția sa devine mai înaltă. Pe de altă parte, cei cu mintea îngustă vor pierde ușor curajul și vor ajunge să sufere din cauza responsabilităților și reputației diminuate. Marele Augustus se gândea mai mult la a fi un om mare decât un mare prinț. Aici, o minte înaltă își găsește locul potrivit, iar încrederea bine fundamentată își găsește oportunitatea.

293. Maturitatea. Se manifestă în costum, și mai mult în obiceiuri. Greutatea materială este semnul unui metal prețios; cea morală, al unui om prețios. Maturitatea îi completează capacitatea și trezește respect. O ținută calmă la un om formează o fațadă pentru sufletul său. Ea nu constă în insensibilitatea proștilor, așa cum ar vrea frivolitatea, ci într-un ton calm de autoritate. La oamenii de acest fel, propozițiile sunt discursuri, iar faptele sunt acțiuni. Maturitatea completează un om, pentru că fiecare este un om complet în măsura în care posedă maturitate. Când încetează să mai fie copil, un om începe să câștige seriozitate și autoritate.

294. Fii moderat în opiniile tale. Fiecare are opinii în funcție de interesele sale și își imaginează că are motive abundente pentru ele. Pentru că, în cazul majorității oamenilor, judecata trebuie să cedeze în fața înclinației. Se poate întâmpla ca doi oameni să aibă opinii exact opuse și totuși fiecare să creadă că are dreptate, dar rațiunea este întotdeauna fidelă sieși și nu are niciodată două fețe. Într-o astfel de situație dificilă, un om prudent va acționa cu grijă, deoarece decizia sa cu privire la opinia adversarului poate pune la îndoială propria sa opinie. Puneți-vă în locul celuilalt și apoi cercetați motivele opiniei sale. Nu-l veți condamna și nu vă veți justifica într-un mod atât de confuz.

295. Nu te lăuda cu ceea ce nu ai realizat. Mulți se laudă cu fapte fără a avea niciun merit. Cu cea mai mare răceală, ei fac din toate un mister. Ca niște cameleoni ai aplauzelor, ei le oferă altora o supraabundență

de râsete. Vanitatea este întotdeauna de condamnat, iar aici este demnă de dispreț. Aceste furnici ale onoarei se târăsc pe jos, furând resturi de fapte mărețe. Cu cât faptele tale sunt mai mărețe, cu atât mai puțin trebuie să le afectezi: mulțumește-te cu a face, lasă vorbitul altora. Dăruiește faptele tale, dar nu le vinde. Și nu angaja stilouri venale să scrie laude în noroi, spre batjocura celor care știu. Aspiră mai degrabă să fii un erou decât să pari unul.

296. Calități nobile. Calitățile nobile fac nobilii: o singură dintre ele valorează mai mult decât o mulțime de calități mediocre. A fost odată un om care și-a făcut toate bunurile, chiar și ustensilele de uz casnic, cât mai mari posibil. Cu cât mai mult ar trebui un om mare să vadă că calitățile sufletului său sunt cât mai mari posibil. În Dumnezeu totul este etern și infinit, așa că într-un erou totul ar trebui să fie măreț și maiestuos, astfel încât toate faptele sale, ba chiar toate cuvintele sale, să fie pătrunse de o măreție transcendentă.

297. Acționează întotdeauna ca și cum faptele tale ar fi văzute. El trebuie să vadă totul în jur, să vadă că oamenii îl văd sau îl vor vedea. El știe că pereții au urechi și că faptele rele se întorc împotriva celui care le face. Chiar și când este singur, el acționează ca și cum ochii întregii lumi ar fi ațintiți asupra lui. Pentru că știe că, mai devreme sau mai târziu, totul va fi cunoscut, el îi consideră pe cei prezenți ca martori care trebuie să audă ulterior despre faptă. Cel care dorea ca întreaga lume să-l vadă mereu nu se supăra că vecinii lui îl puteau vedea peste zidurile lor.

298. Trei lucruri duc la un copil minune. Acestea sunt cele mai alese daruri ale generozității Cerului - un geniu fertil, un intelect profund, un gust plăcut și rafinat. A gândi bine este bine, a gândi corect este mai bine: este înțelegerea binelui. Nu este bine ca judecata să se afle în coloana vertebrală: ar fi mai mult o problemă decât o utilitate. A gândi corect este rodul unei naturi rezonabile. La douăzeci de ani domnește voința; la treizeci

intelectul; la patruzeci judecata. Există minți care strălucesc în întuneric ca ochii linxului și sunt cele mai clare acolo unde este cea mai mare întunecime. Altele sunt mai adaptate ocaziei: ele găsesc întotdeauna ceea ce se potrivește situației de urgență: o astfel de calitate produce mult și bine; un fel de fericire fecundă. Între timp, bunul gust condimentează întreaga viață.

299. Ridică-te de la masă flămând. Ar trebui să îndepărtăm chiar și bolul cu nectar de la buze. Cererea este măsura valorii. Chiar și în ceea ce privește setea fizică, este un semn de bun gust să o potolești, dar nu să o stingi. Puțin și bine este de două ori bine. A doua oară vine o mare cădere. Saturația plăcerii a fost întotdeauna periculoasă și atrage răutatea Puterilor Supreme. Singura modalitate de a face plăcere este de a reînvia apetitul prin foamea care a rămas. Dacă trebuie să stârnești dorința, mai bine o faci prin nerăbdarea dorinței decât prin sațietatea plăcerii. Fericirea câștigată aduce dublă bucurie.

300. Într-un cuvânt, fii un sfânt. Așa se spune totul dintr-o dată. Virtutea este legătura tuturor perfecțiunilor, centrul tuturor fericirilor. Ea este cea care face un om prudent, discret, perspicace, precaut, înțelept, curajos, grijuliu, de încredere, fericit, onorat, sincer și un erou universal. Trei SSS fac un om fericit - Sfințenie , Sănătate și Sapiență. Virtutea este soarele microcosmosului și are ca emisferă o conștiință bună. Ea este atât de frumoasă încât găsește favoare atât la Dumnezeu, cât și la om. Nimic nu este iubit decât virtutea, nimic detestabil decât viciul. Numai virtutea este serioasă, restul nu sunt decât glume. Capacitatea și măreția unui om se măsoară prin virtutea sa, nu prin averea sa. Ea singură este suficientă. Ea face oamenii iubiți în viață și memorabili după moarte.